

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vymáhání práv ze směnek v občanském soudním řízení

Konzultant: Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Iva Horáková

Listopad, 2008

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Mgr. Iva Horáková



OBSAH

I. ÚVOD	1
II. OBECNÝ VÝKLAD	3
III. ŘÍZENÍ V PRVNÍM STUPNI	7
1. Žaloba, příslušnost soudů, soudní poplatky	7
2. Zkrácené směnečné řízení	9
2.1. Povaha zkráceného směnečného řízení	9
2.2. Směnečný platební rozkaz	10
2.3. Předpoklady vydání směnečného platebního rozkazu	12
2.4. Vydání směnečného platebního rozkazu	16
2.5. Nevydání směnečného platebního rozkazu	19
2.6. Oprava a doplnění směnečného platebního rozkazu	23
2.7. Doručování směnečného platebního rozkazu	26
2.8. Zrušení směnečného platebního rozkazu pro nedoručitelnost	29
2.9. Námitky	31
2.10. Námitkové řízení	41
3. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání a smír	49
4. Předběžné opatření	54
5. Rozhodování soudu v dalších případech	57
5.1. Ztráta procesní subjektivity	57
5.2. Procesní nástupnictví	59
5.2.1. Změny v osobě dlužníka ze směnky	61
5.2.2. Změny v osobě věřitele ze směnky	62
5.2.3. Předpoklady pro rozhodnutí podle § 107a o.s.ř.	63
5.3. Změna žaloby	70
5.4. Záměna účastníků a přistoupení dalšího účastníka	71
5.4.1. Záměna účastníků	72
5.4.2. Přistoupení dalšího účastníka	72
5.5. Vedlejší účastenství	74
5.6. Vyloučení věci k samostatnému řízení a spojení věcí	76
5.7. Přerušování řízení	80
5.8. Vzájemný návrh a započtení	81
5.8.1. Vzájemný návrh	81
5.8.2. Započtení	82
5.9. Zpětvzetí žaloby	83
IV. OPRAVNÉ PROSTŘEDKY	84
1. Odvolání	84
2. Dovolání	88
3. Žaloba na obnovu řízení	90
4. Žaloba pro zmatečnost	96
V. ZÁVĚR	97
Seznam použité literatury, seznam použité judikatury	104

I. ÚVOD

V posledních letech lze zaznamenat stále větší oblibu v používání směnek, a to nejen ve sféře podnikatelské. Důvodů je hned několik. Směnka, kterou lze charakterizovat jako listinný cenný papír ztělesňující samostatné a svou povahou nesporné a abstraktní závazky, je cenným papírem dokonalým (skripturou), který sám o sobě postačuje k tomu, aby bylo možno definovat, jaká práva a povinnosti ze směnky vyplývají. Směnka splňující náležitosti platné směnky je tak dostatečným důvodem pro vznik práva věřitele ze směnky domáhat se plnění z ní.¹ Uvedené definiční rysy směnky znamenají pro řádného majitele směnky nejen značný stupeň jistoty o jeho právu, ale též procesně jednodušší a rychlejší způsob vymáhání práv ze směnky v soudním řízení v případě, že tato nebyla dobrovolně zaplácena.

Používání směnek ve stále větší míře vede k mohutnému nárůstu soudních sporů, o čemž svědčí údaje o počtu směnečných žalob napadlých v letech 1998 až 2007 k Městskému soudu v Praze, které jsou zachyceny v následující tabulce:

ROK	POČET ŽALOB
1998	1036
1999	1130
2000	1057
2001	1066
2002	1590
2003	1383
2004	2366
2005	2831
2006	3552
2007	3718

¹ Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. vydání, C.H.Beck, 1997, str. 1

Pokud jde o rok 2008, bylo u Městského soudu v Praze k datu 30.6.2008 evidováno již 2258 zahájených směnečných řízení, což by při nezměněném trendu znamenalo odhadem 4500 směnečných žalob za uvedený rok. Lze přitom očekávat, že tento nárůst bude v letech následujících pokračovat, neboť řada podnikatelských subjektů začala směnky používat sériově jako nástroj zajištění závazkových vztahů, do kterých vstupují. Týká se to zejména těch subjektů, které mají v předmětu svého podnikání poskytování úvěrů či finanční leasing (banky, úvěrní družstva, leasingové společnosti).

Cílem této práce je pojednat o soudním vymáhání práv ze směnečných listin se zaměřením na specifika směnečných řízení, poukázat na praktické problémy, které se ve směnečných řízeních vyskytují, a na problémy, které nejsou stávající právní úpravou řešeny či jsou řešeny způsobem poskytujícím prostor pro různé výklady, a upozornit na situace, jež ve svém důsledku mohou pro účastníky směnečných řízení znamenat újmu na jejich právech, kterou si sami působí nesprávným procesním postupem či nesprávným nakládáním se směnkou jako takovou.

Výklad je zaměřen především na řízení prvostupňové, neboť řízení odvolací a dovolací vykazují minimum zvláštností od jiných odvolání nebo dovolání a případná specifika přezkumu rozhodnutí vydaných soudy prvního stupně jsou dána návazností na přezkoumávaná rozhodnutí.

II. OBEČNÝ VÝKLAD

Základním pramenem práva směnečného a šekového je zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSŠ“). Jde o předpis speciální, který vyčerpávajícím způsobem řeší většinu otázek se směnkou či šekem souvisejících. Vymáhání práv ze směnek v soudním řízení upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). Platí přitom zásada, že v otázkách, které nejsou pro vymáhání práv ze směnek v soudním řízení speciálně upraveny, je třeba vycházet z obecné úpravy procesního práva.

V případě, že právo ze směnky nebylo uspokojeno, má její majitel možnost domoci se ochrany porušeného práva v soudním řízení, které bude mít vždy charakter řízení sporného, neboť jeho předmětem bude spor o existenci či neexistenci vzájemných práv a povinností ve vztahu ke směnce, z níž právo bude uplatňováno. Žalobce se přitom práv ze směnky může domáhat ve zkráceném směnečném řízení, které je řízením rychlým a žalobci přinášejícím celou řadu výhod oproti běžnému řízení. V tomto řízení, jehož úprava je obsažena v ustanovení § 175 o.s.ř., soud při splnění zákonem stanovených předpokladů rozhoduje formou směnečného platebního rozkazu, který má povahu meritorního rozhodnutí a který je v případě, že se stane pravomocným a vykonatelným, způsobilým podkladem pro jeho soudní výkon. Směnečný platební rozkaz je procesním institutem, ve kterém se odráží jak abstraktní, nesporný a přímý charakter směnečných obligací, tak potřeba rychlého oběhu směnek i možnost pružně mobilizovat peněžité prostředky, právo, na jejichž výplatu směnka ztělesňuje. Pojetí směnečného platebního

rozkazu odpovídá přísnosti směnečných závazků, je procesním projevem hmotněprávního charakteru směnky.²

Právní teorií je směnka definována jako „dlužnický cenný papír vystavený ve formě zákonem stanovené, kterým se určité osoby zavazují majiteli směnky zaplatit v určitém místě a v určitém čase jistou peněžitou sumu s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní“.³ Nespornost směnečných závazků vychází ze skutečnosti, že k uplatnění práv ze směnky postačuje jejímu majiteli pouze směnka a že jeho povinností není prokazovat důvody, které k jejímu vystavení vedly, stejně jako není jeho povinností prokazovat, že směnečný dlužník mu směnečnou sumu skutečně dluží. Abstraktnost směnečných závazků spočívá v tom, že směnečné závazkové vztahy jsou závazkovými vztahy samostatnými, které existují nezávisle na závazkových vztazích, jež byly důvodem pro vystavení směnky.⁴ Vzhledem k tomu, že ZSŠ nepřipouští žádné podmíněné závazky na směnce, lze směnečné závazky charakterizovat rovněž jako závazky bezpodmínečné.

ZSŠ upravuje dva základní druhy směnek, a to směnku cizí (čl. I. § 1 ZSŠ) a směnku vlastní (čl. I. § 75 ZSŠ). Podstatou směnky vlastní je závazek jejího výstavce zaplatit řádnému majiteli směnky při její splatnosti v určeném místě směnečný peníz. Pokud jde o směnku cizí, tato je příkazem výstavce adresovaným třetí osobě (směnečníkovi), aby řádnému majiteli směnky při její splatnosti v určeném místě zaplatila směnečný peníz. V případě této směnky není její výstavce dlužníkem přímým, neboť dle čl. I. § 9 odst. 1 ZSŠ za přijetí a zaplacení směnky pouze odpovídá. Odpovědnost za přijetí směnky cizí může její výstavce vyloučit dle

² Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice, C.H.Beck/SEVT, 1994, str. 439

³ Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář, I. vydání. C.H.Beck, 1997, str. 1

⁴ Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice, C.H.Beck/SEVT, 1994, str. 50

čl. I. § 9 odst. 2 ZSŠ. Přímým dlužníkem ze směnky cizí se tak stává její příjemce, jímž je směnečník, který směnku přijal a zavázal se tím směnku zaplatit při její splatnosti (čl. I. § 28 odst. 1 ZSŠ). Z definice směnky cizí vyplývá, že vztah takovou směnkou založený je vztahem trojstranným. ZSŠ však připouští směnky cizí i s jiným počtem účastníků, a to ve svém čl. I. § 3. Jde o případ směnky cizí na vlastní řad výstavce dle čl. I. § 3 odst. 1 ZSŠ, kdy výstavce takové směnky přikazuje směnečníkovi, aby jemu samému (tedy výstavci směnky) zaplatil směnečný peníz, a dále o případ tzv. zastřené směnky vlastní dle čl. I. § 3 odst. 2 ZSŠ, ve které výstavce směnky přikazuje sám sobě tuto jejímu majiteli zaplatit. U směnky cizí na vlastní řad výstavce je totožný výstavce se směnečným remitentem, u zastřené směnky vlastní je totožný výstavce se směnečníkem. Dalším typem směnky cizí je tzv. směnka komisionářská vystavená v souladu s čl. I. § 3 odst. 3 ZSŠ na účet třetí osoby.

Uplatnění práv ze směnky je závislé na tom, zda se její majitel bude domáhat plnění vůči dlužníkům přímým či vůči dlužníkům nepřímým. Dlužníky přímými jsou ti, kteří převzali přímý závazek směnku při splatnosti proplatit. Jedná se o výstavce směnky vlastní, který bezpodmínečným slibem na směnce napsaným a jím podepsaným a předáním směnky oprávněné osobě převzal svůj směnečný závazek, a o příjemce směnky cizí, který svůj přímý platební závazek založil přijetím směnky. Dalšími přímými dlužníky jsou směneční rukojmí, kteří se zaručili za přímé směnečné dlužníky, jak vyplývá z čl. I. § 32 odst. 1 ZSŠ, dle kterého směnečný rukojmí je zavázán jako ten, za koho se zaručil. Vzhledem k tomu, že nároky vůči těmto dlužníkům jsou nároky přímými, které nejsou vázány na splnění dalších podmínek, není povinností majitele směnky provést žádné úkony k tomu, aby si svá

práva ze směnky zachoval (zachovací úkony). Majitel směnky tak nemusí směnku včas předkládat k placení a nemusí ji ani protestovat. Ostatní směnečně zavázané osoby jsou dlužníky nepřímými, vůči nimž lze směnečné nároky úspěšně uplatnit pouze tehdy, byly-li vykonány příslušné zachovací úkony. Nepřímými (postihovými) dlužníky jsou „výstavce cizí směnky (čl. I. § 9 ZSŠ), indosant, pokud svou odpovědnost nevyločil (čl. I. § 15 ZSŠ), avalisté těchto osob (čl. I. § 32 ZSŠ) a čestný příjemce (čl. I. § 58 ZSŠ)“.⁵

Směnka je závazkem platebním a proto je užívána především v souvislosti s placením závazků z jiných právních vztahů. Směnka může sloužit též jako zajišťovací prostředek, pokud jde o jiné závazkové vztahy, případně může plnit funkci prostředku k získání úvěru. V souvislosti se zajišťovací směnkou, která je předávána jen za účelem zajištění povinnosti z jiného závazkového vztahu, je třeba upozornit na to, že „taková směnka nemá povahu závazku akcesorického, závislého svou existencí na existenci jiného závazkového vztahu, jak je jinak pro zajišťovací závazky typické“.⁶

⁵ Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář. 1. vydání, C.H.Beck, 1997, str. 121

⁶ Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář. 1. vydání, C.H.Beck, 1997, Úvod, str. XV

III. ŘÍZENÍ V PRVNÍM STUPNI

1. Žaloba, příslušnost soudů, soudní poplatky

Řízení o nárocích ze směnky se zahajuje žalobou, pro kterou platí stejné zásady jako pro jiné žalobní návrhy. V žalobě je tak třeba řádně označit účastníky řízení, skutkově odůvodnit uplatněný nárok, označit důkazy k jeho prokázání a specifikovat, čeho se žalobce domáhá (§ 42 odst. 4 ve spojení s § 79 odst. 1 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že směnka sama o sobě je důvodem k placení, není povinností žalobce v žalobě uvádět důvody, které vedly k jejímu vystavení, tedy dohodu předcházející vystavení směnky (směnečnou dohodu). Žalobce svou povinnost tvrzení splní již tím, že v žalobě uvede tvrzení o žalované směnce a to, že závazek z ní nebyl zcela, popřípadě v určitém rozsahu splněn.

Bez ohledu na to, zda se věřitel práv ze směnky bude domáhat cestou zkráceného směnečného řízení či podle obecných pravidel, budou pro spory ze směnek věcně příslušnými krajské soudy, jak vyplývá z ustanovení § 9 odst. 3, písm. p/ o.s.ř., které tyto spory řadí mezi věci obchodní. Povaha účastníků a důvod směnky jsou tak ve sporech týkajících se směnek nerozhodné.

Pokud jde o místní příslušnost soudu, tato se řídí stejnými pravidly, která platí pro jiná sporná řízení. K řízení o nárocích ze směnek tak bude místně příslušným ten krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud žalovaného (§ 85a ve spojení s § 84 o.s.ř.). Je-li ze směnky žalováno více subjektů, lze právo uplatnit u kteréhokoli z obecných soudů žalovaných (§ 11 odst. 2 o.s.ř.). Ustanovení § 87 písm. e/ o.s.ř. dává žalobci možnost práva ze směnky uplatnit též u soudu, v jehož obvodu je platební místo

směnky. Tímto místem je nejen platební místo na směnce výslovně vyjádřené, ale též platební místo zákonné určené způsobem předpokládaným v čl. I. § 2 odst. 3 ZSŠ, pokud jde o směnku cizí, a v čl. I. § 76 odst. 3 ZSŠ, pokud jde o směnku vlastní. Dalším v úvahu přicházejícím platebním místem je místo vyplývající z domicilu (umístění směnky), tedy z doložky na směnce, jíž se tato učiní splatnou u třetí osoby (čl. I. § 4 ZSŠ). Příslušnosti na výběr dané v podobě platebního místa směnky se žalobce dovolávat nemusí, postačuje, jestliže se žalobou předloží soudu směnku splatnou v obvodu soudu, u něhož směnečná žaloba byla podána.

Soudní poplatky ze směnečných žalob jsou vyměřovány podle položky 1 sazebníku poplatků, který je přílohou k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Základem pro výpočet soudního poplatku je součet částky uplatňované jako směnečný peníz (čl. I. § 48 odst. 1, bod 1. ZSŠ) s částkou uplatňovanou jako směnečná odměna (čl. I. § 48 odst. 1, bod 4. ZSŠ), neboť směnečná odměna není příslušenstvím pohledávky ve smyslu ustanovení § 121 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč.z.“), nýbrž samostatným nárokem. Pokud právo ze směnky uplatňuje více žalobců, jsou tito k zaplacení soudního poplatku ze žaloby povinni společně a nerozdílně, jak vyplývá z § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích.

2. Zkrácené směnečné řízení

2.1. Povaha zkráceného směnečného řízení

Jak již bylo uvedeno, zkrácené směnečné řízení je upraveno v ustanovení § 175 o.s.ř., který je základním procesním ustanovením stran směnečných řízení. Ve vztahu k úpravě platebního rozkazu vydávaného dle ustanovení § 172 a násl. o.s.ř. se jedná o úpravu speciální. Zkrácené směnečné řízení nahrazující projednání žalobního nároku v běžném řízení je důsledně koncipováno s přihlédnutím k abstraktnímu a nespornému charakteru směnečných závazků inkorporovaných do směnečné listiny. Tato abstraktnost a nespornost se projevuje v tom, že žalobce nemusí při vymáhání práv ze směnky prokazovat nic jiného než to, že je vlastníkem směnky a že mu z této svědčí právo vůči žalovanému, proti němuž žaloba směřuje.

Postupem dle ustanovení § 175 o.s.ř. lze o nároku ze směnky rozhodnout pouze tehdy, jestliže žalobce navrhne, aby soud o věci rozhodl formou směnečného platebního rozkazu. Směnečný platební rozkaz je rozhodnutím ve věci samé. Vydáván je bez jednání a bez slyšení žalovaného, pouze na základě skutečností, které vyplývají ze žaloby a z předložené směnečné listiny, případně z dalších listin, pokud těchto je k uplatnění nároku ze směnky třeba. Rozhodné skutečnosti soud před vydáním směnečného platebního rozkazu nezjišťuje dokazováním, nýbrž pouhou předběžnou cenzurou předložených listin, v rámci které posuzuje to, zda listiny svým obsahem odpovídají žalobcovým tvrzením, zda nevyvolávají pochybnosti o jejich platnosti a pravosti a zda žalobcem uplatněné právo z nich vyplývá.

Směnečným platebním rozkazem soud žalovanému ukládá, aby ve lhůtě tří dnů ode dne jeho doručení zaplatil žalobci částky v něm uvedené nebo aby v téže lhůtě podal námitky, ve kterých uvede vše, co proti směnečnému platebnímu rozkazu namítá. Námitky, které jsou jedinou relevantní obranou žalovaného, směnečný platební rozkaz neruší ani rozhodování o nich nepřesouvají k instančně vyššímu soudu. Těmito námitkami se tak v každém případě bude zabývat soud, který jimi napadený směnečný platební rozkaz vydal. Námitky opožděné, neodůvodněné nebo podané osobou neoprávněnou soud usnesením odmítne. Ostatní námitky soud projedná a rozhodne o nich při jednání, při kterém provede běžné dokazování k námitkovým tvrzením žalovaného. Vzhledem k tomu, že námitkové řízení je ovládáno zásadou koncentrace řízení, která se projevuje v tom, že soud může přihlížet jen k těm námitkám, které byly žalovaným podány v zákonem stanovené třídenní lhůtě, lze vést dokazování jen k těm námitkám, které byly uplatněny řádně a včas. Na základě výsledků provedeného dokazování soud v námitkovém řízení rozhodne rozsudkem, kterým směnečný platební rozkaz buď ponechá v platnosti nebo ho zcela či zčásti zruší.

Z výše uvedeného je zřejmé, že hlavním smyslem zkráceného směnečného řízení je rychlost a zjednodušení řízení o soudně uplatněném nároku ze směnky, a to s ohledem na základní principy směnečného práva.

2.2. Směnečný platební rozkaz

Směnečný platební rozkaz je vydáván na základě hmotněprávního posouzení důvodnosti žalobcova nároku. Současná právní úprava svěřuje pravomoc k vydání směnečného platebního

rozkazu pouze soudci. Směnečný platební rozkaz tak nemůže být vydán asistentem soudce, vyšším soudním úředníkem, soudním tajemníkem či jiným administrativním zaměstnancem soudu. Na rozdíl od platebního rozkazu vydávaného dle ustanovení § 172 odst. 1 o.s.ř. není ponecháno volné úvaze soudce, zda směnečný platební rozkaz vydá či nikoli. Z dikce § 175 odst. 1, první věta o.s.ř. vyplývá, že v případě splnění všech předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu, má být tento soudem vydán.

Pro směnečný platební rozkaz neplatí zákaz jeho vydání v případě, že není znám pobyt žalovaného, a v případě, že tento má být doručen žalovanému do ciziny, neboť ustanovení § 175 o.s.ř. neodkazuje na úpravu obsaženou v ustanovení § 172 odst. 2 o.s.ř. I přes uvedené lze očekávat, že soud, který již před vydáním směnečného platebního rozkazu bude mít poznatek o tom, že žalovaný je neznámého pobytu, směnečný platební rozkaz nevydá, neboť opačným postupem by v důsledku následné nemožnosti vydaný směnečný platební rozkaz doručit do vlastních rukou žalovaného nebyl účel zkráceného směnečného řízení naplněn.

Dalším případem, kdy by směnečný platební rozkaz neměl být vydán, třebaže nejsou pochybnosti o platnosti a pravosti směnky, je situace, kdy již před jeho vydáním žalovaný uvede důvody, pro které směnku nehodlá zaplatit, pokud tyto důvody nejsou zřejmě nesmyslné.⁷ Dlužno podotknout, že půjde o případy spíše výjimečné, neboť žalovaný se o tom, že proti němu byl uplatněn nárok ze směnky, dozvídá zpravidla až ze žaloby jemu doručené s vydaným směnečným platebním rozkazem.

⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.9.1996, sp.zn. 5 Cmo 631/95, Soudní rozhledy č. 2/1997

Vydáním směnečného platebního rozkazu, který je formou věcného rozhodnutí o nároku ze směnky, je o věci samé rozhodnuto a v případě, že žalovaný nevyužije svého práva směnečný platební rozkaz napadnout námitkami, tento nabývá účinků pravomocného rozsudku (§ 175 odst. 3, první věta o.s.ř.) a je způsobilým exekučním titulem.

2.3. Předpoklady vydání směnečného platebního rozkazu

Základním předpokladem pro postup soudu dle ustanovení § 175 o.s.ř. je návrh žalobce, aby o jeho nároku bylo rozhodnuto formou směnečného platebního rozkazu. Vzhledem k tomu, že uvedené ustanovení nestanoví požadavek, aby tento návrh byl obsažen již v žalobě, může žalobce vydání směnečného platebního rozkazu navrhnout i poté, kdy řízení o jím podané žalobě již bylo zahájeno, nejpozději však do doby, než soud přistoupí k projednání věci běžnou formou. Prakticky to znamená, že vydání směnečného platebního rozkazu se nelze domáhat, jestliže soud již nařídil jednání, případně jestliže o nároku již rozhodl platebním rozkazem postupem dle ustanovení § 172 o.s.ř.

Směnečný platební rozkaz lze vydat jen tehdy, je-li žalobcem požadováno zaplacení peněžité částky, a to pouze za předpokladu, že nárok žalobou uplatněný vyplývá přímo ze směnky jako cenného papíru. Postup dle ustanovení § 175 o.s.ř. bude proto vyloučen v případě nároků na nepeněžité plnění dle příslušných ustanovení ZSŠ (např. nárok na vydání směnky dle čl. I. § 39 odst. 1 ZSŠ či na vydání stejnopisu směnky dle čl. I. § 64 odst. 3 ZSŠ) a rovněž v případě uplatnění nároků na náhradu škody podle čl. I. § 45 odst. 6 ZSŠ nebo z obohacení podle čl. I. § 89 ZSŠ. Ve zkráceném

směnečném řízení se tak lze úspěšně domáhat pouze těch peněžitých nároků, které lze vysledovat z čl. I. § 48 odst. 1 ZSŠ pro případ prvního postihu a z čl. I. § 49 ZSŠ pro případ postihu dalšího.

Dalším předpokladem pro vydání směnečného platebního rozkazu je předložení prvopisu směnky a dalších listin nutných k uplatnění práva ze směnky. Splnění požadavku prvně uváděného je naprosto nezbytné nejen z důvodu, že práva do směnečné listiny vtělená nelze vykonat bez této listiny, neboť mimo tuto listinu nemohou existovat, ale též proto, že směnka je základním legitimačním prostředkem žalobce a bez jejího předložení si nelze učinit spolehlivý závěr o tom, že práva z ní svědčí právě žalobci. Směnku je tak třeba vzít do pravomocného skončení řízení z oběhu, aby po celou dobu řízení bylo jistoty o tom, kdo je nositelem práv z ní. Nelze se proto spokojit s kopií směnky či s jejími ověřenými či neověřenými opisy či jinými vyobrazeními. Prvopisem směnky je též každý stejnopis směnky cizí (duplikát), pokud tento byl vystaven v souladu s čl. I. § 64 ZSŠ.

Zákon nedává odpověď na otázku, zda se pro účely zkráceného směnečného řízení lze místo prvopisu směnky spokojit s usnesením soudu o jejím umoření, pokud došlo ke ztrátě či zničení směnky. Jak vyplývá z ustanovení § 185s o.s.ř., usnesení o umoření listiny nahrazuje umořenou listinu, dokud ten, kdo je podle listiny zavázán, nevydá za ni oprávněnému náhradní listinu. Vzhledem k tomu, že umoření listiny dle ustanovení § 185i a násl. o.s.ř. sleduje jediný cíl, kterým je poskytnout ochranu hmotněprávnímu nároku ze ztracené či zničené listiny, mohlo by se na první pohled zdát, že soudu ničeho nebrání v tom, aby směnečný platební rozkaz vydal i v případě umořené směnky. Je však třeba si uvědomit, že řízení o umoření listin nedává jednoznačnou záruku toho, že v jeho rámci

nedojde k umoření směnky neexistující či směnky nezavazující osobu, proti které bude žaloba směřovat, nebo neopравňující osobu, která práva z ní v soudním řízení uplatní. Jistotu o tom, jaká práva a povinnosti ze směnky vyplývají a které subjekty jsou na směnečném vztahu účastny, dává pouze prvopis směnky a proto se s ohledem na specifika směnečného řízení jeví vhodnějším a zejména bezpečnějším v případě, kdy směnka byla umořena, směnečný platební rozkaz nevydat a věc projednat v nařízeném jednání, při kterém bude provedeno dokazování, v jehož rámci bude mít žalovaný možnost se k usnesení o umoření směnky vyjádřit (§ 123 o.s.ř.).

Další listiny nutné k uplatnění práva, které ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. uvádí jako podmínku pro vydání směnečného platebního rozkazu, bude nutné předložit v případě, že ze směnky budou uplatňována práva proti dlužníkům nepřímým, která jsou zachována pouze za předpokladu vykonání úkonů stanovených příslušnými ustanoveními ZSŠ. Jde zejména o protestní listiny dle čl. I. § 44 ZSŠ, jimiž je zjištěno odepření přijetí směnky nebo jejího placení. Dalšími v úvahu přicházejícími listinami jsou listiny prokazující přechod práv či závazků ze směnky (usnesení o dědictví, smlouva o prodeji podniku či jeho části) a v případě směnek vystavených s doložkou „nikoli na řad“ listiny prokazující převod práv ze směnky (smlouva o postoupení pohledávky ze směnky).

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví požadavek, aby směnka a další listiny nutné k uplatnění práva byly předloženy již se žalobou, může je žalobce soudu předložit i později. Zpravidla se tak děje na výzvu soudu učiněnou usnesením, kterým soud žalobci uloží ve stanovené lhůtě směnku či další listiny předložit. Pokud žalobce

výzvě soudu nevyhoví, připravuje se o výhodu zkráceného směnečného řízení, neboť soudu v takovém případě nezbude, než ve věci nařídít jednání. Bez listin uvedených v první větě ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. nelze totiž návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu vyhovět.

Nezbytným předpokladem pro vyhovění návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu je, že žalobcova tvrzení jsou předloženou směnkou prokázána. Půjde zejména o to, aby žalobce v jím podané žalobě směnku popsal dostatečně vyčerpávajícím způsobem, tedy aby uvedl, kdy, kde, kým, ve prospěch koho, na jakou částku a s jakou splatností směnka byla vystavena. Ze žaloby musí být zřejmé i to, v jakém postavení se žalovaný na směnce nachází, neboť podmínky pro uplatňování práv ze směnky mohou být různé v závislosti na tom, zda nárok je uplatňován proti žalovanému jako proti výstavci vlastní směnky či jako výstavci směnky cizí, případně jako proti rukojmímu či akceptantovi. Tvrzení žalobce tak musí být nejen konkrétní, ale musí též odpovídat zápisům na směnce. Nelze se proto spokojit s tvrzením, že „žalovaný se přijetím směnky zavázal“, pokud ze směnky vyplývá, že se jedná o směnku vlastní dle čl. I. § 75 ZSŠ, na které se subjekt příjemce vůbec nenachází a na které žalovaný je v pozici jejího výstavce.⁸

V případě nesprávného vylíčení skutkového děje je třeba žalobce vyzvat k odstranění rozporu mezi tvrzeními v žalobě a směnkou jím k důkazu předloženou. Pokud žalobce neuvede skutková tvrzení do souladu se zápisy na směnce, nelze postupovat jinak, než ve věci nařídít jednání, neboť skutkový děj tak, jak byl

⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.4.2004, sp.zn. 9 Cmo 62/2003, Obchodní právo č. 2/2005

žalobcem vyličen, nebude možno mít pro účely vydání směnečného platebního rozkazu předloženou směnkou za prokázaný.

Jestliže nárok ze směnky uplatňuje subjekt odlišný od směnečného remitenta jako prvního majitele směnky, musí žaloba obsahovat tvrzení o skutečnosti, na základě které došlo k převodu či k přechodu práv ze směnky. Při převodu práv ze směnky, je takovou skutečností v případě směnky vystavené na řad indosament (čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ), v případě směnky vystavené s doložkou „nikoli na řad“ nebo jinou doložkou stejného významu smlouva o postoupení pohledávky dle ustanovení § 524 odst. 1 obč.z. (čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ). Pokud došlo k přechodu práv ze směnky, je třeba uvést, na základě čeho se tak stalo.

Nárok žalobcem uplatněný vůči více žalovaným je nutno odůvodnit ve vztahu ke každému z nich. Závazky osob na směnce podepsaných jsou závazky samostatnými, z čehož vyplývá, že žalovaní budou vždy v postavení samostatných společníků (§ 91 odst. 1 o.s.ř.), kteří budou k plnění zavázáni solidárně. Tento závěr vychází z úpravy obsažené v čl. I. § 47 odst. 1 ZSŠ, podle kterého jsou všichni, kdož směnku vystavili, přijali, indosovali nebo se na ní zaručili, zavázáni majiteli rukou společnou a nerozdílnou. Z čl. I. § 47 odst. 2 ZSŠ pak vyplývá, že majitel může žádat plnění na každém z nich nebo na několika z nich anebo na všech dohromady a není vázán pořadím, ve kterém se zavázali.

2.4. Vydání směnečného platebního rozkazu

V případě, že směnka, z níž právo bylo uplatněno, je soudem posouzena jako platná směnka prokazující tvrzení žalobce o jeho právu domáhat se plnění po žalovaném v rozsahu jím uplatněných

nároků a že tyto nároky jsou v souladu s nároky tak, jak je vymezuje čl. I. § 48 ZSŠ, resp. čl. I. § 49 ZSŠ, a dále za předpokladu, že soud nepojal pochybnosti ohledně závadnosti směnky stran její pravosti, vydá k návrhu žalobce směnečný platební rozkaz, ve kterém žalovanému uloží, aby do tří dnů od jeho doručení zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá (§ 175 odst. 1 o.s.ř.). Jestliže je právo ze směnky uplatněno proti více žalovaným, zaváže je k plnění s ohledem na již konstatovanou solidární povahu jejich závazku společně a nerozdílně.

Dokazování o žalobou uplatněném nároku je ve zkráceném směnečném řízení nahrazeno předběžnou cenzurou směnky, případně dalších listin nutných k uplatnění práv z ní, v rámci které soud nárok z hledisek výše uvedených posoudí a na základě toho učiní závěr o tom, zda žaloba je či není po právu. Okolnosti týkající se kauzálních vztahů, které se ke směnce váží, soud před vydáním směnečného platebního rozkazu nezkoumá, a to ani v těch případech, kdy žalobce je nad rámec svých povinností skutkově v žalobě vylíčí a soudu k jejich prokázání předloží odpovídající důkazy.

Směnečným platebním rozkazem lze žalobci přiznat nárok na zaplacení částky rovnající se částce na směnce vypsané jako směnečný peníz (čl. I. § 48 odst. 1, bod 1. ZSŠ), 6 % úrok ročně z této částky od data splatnosti směnky do jejího zaplacení (čl. I. § 48 odst. 1, bod 2. ZSŠ), směnečnou odměnu ve výši 1/3 % směnečného peníze nebo v nižší dohodnuté výši (čl. I. § 48 odst. 1, bod 4. ZSŠ) a dále útraty protestu a podaných zpráv, jakož i ostatní útraty (čl. I. § 48 odst. 1, bod 3. ZSŠ). Od 6 % úroku, který do jisté míry plní funkci úroku z prodlení, neboť jeho smyslem je

sankcionovat dlužníka za jeho prodlení se splněním směnečného závazku, je třeba lišit úroky, které byly sjednány na směnce splatné na viděnou nebo na určitý čas po viděné dle čl. I. § 5 odst. 1 ZSŠ. Tyto úroky mohou být dle čl. I. § 48 odst. 1, bod 1. ZSŠ jako úroky ujednané přiznány ve výši odpovídající úrokové míře na směnce udané, a to již od data vystavení směnky, pokud na směnce není určen jiný den (čl. I. § 5 odst. 3 ZSŠ). Ten, kdo směnku vyplatil, může na svých předchůdcích vymáhat nároky vyjmenované v čl. I. § 49 ZSŠ. Jedná o tzv. další postih, při kterém lze požadovat celou částku, která byla zaplacená při postihu v předcházejícím stupni, 6 % úrok z této částky ode dne, kdy k platbě došlo, a odměnu, která se vypočte podle čl. I. § 48 odst. 4, bod 4. ZSŠ.

Vzhledem k tomu, že nároky ze směnky jsou zákonem stanoveny taxativním způsobem, nelze směnečným platebním rozkazem přiznat nároky jiné či vyšší, třebaže by žalobce soudu doložil, že se na takových nárocích se žalovaným dohodl. Jejich případné uplatnění bude pro žalobce znamenat, že se vydání směnečného platebního rozkazu s úspěchem nedomůže.

K prokázání nároku na zaplacení směnečného peníze, 6 % úroku, směnečné odměny a úroku sjednaného dle čl. I. § 5 odst. 1 ZSŠ postačuje samotná směnka, neboť ze zápisů na ní lze bez dalšího učinit závěr o tom, jaké nároky žalobci přísluší. Jiná situace nastává u útrat protestu, podaných zpráv a ostatních útrat, jejichž vynaložení bude muset žalobce prokázat předložením příslušných listin. Nejčastěji půjde o náklady vzniklé v souvislosti s protestací směnky a o náklady spojené s notifikací.

Pokud jde o náležitosti směnečného platebního rozkazu, bude třeba, aby tento byl jako směnečný platební rozkaz označen, aby

obsahoval záhlaví, znění výroku, poučení, den a místo jeho vydání a podpis soudce. Součástí výroku směnečného platebního rozkazu musí být též poučení o možnosti podat námitky a o lhůtě k jejich podání. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 10.7.2002, sp.zn. 5 Cmo 236/2002⁹ konstatoval, že příkaz podat námitky pro případ, že žalovaný ve lhůtě tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu nezaplatí, není poučením o možnosti procesního postupu, jako je tomu při poučování o možnosti podat odvolání při usneseních nebo rozsudcích. Proto lhůta k podání námitek i pokyn, aby námitky uvedly vše, co hodlá žalovaný na svou obranu uvést, musí vyplývat ze soudního příkazu samého a nemají místa pouze v poučení. V části určené pro poučení o opravném prostředku musí být účastníci poučeni o tom, že opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení je odvolání, a o tom, že lhůta k jeho podání je patnáct dnů od doručení směnečného platebního rozkazu. Směnečný platební rozkaz musí obsahovat též poučení o možnosti jeho výkonu. Třebaže to soudní řád neukládá, je vhodné do poučení uvést i důsledky nepodání námitek a důsledky podání námitek opožděných či neodůvodněných.

2.5. Nevydání směnečného platebního rozkazu

Dospěje-li soud k závěru, že směnečný platební rozkaz nelze vydat, nevydává o tom žádné rozhodnutí a v souladu s ustanovením § 175 odst. 1, poslední věta o.s.ř. ve věci nařídí po provedení úkonů dle ustanovení § 114a odst. 2 o.s.ř. jednání. Nárok žalobou uplatněný v takovém případě projedná stejně jako jinou žalobu na plnění, tedy běžným způsobem ve sporném řízení. Důvodů pro nevydání směnečného platebního rozkazu si lze představit bezpočet.

⁹ Soudní rozhledy č. 10/2002

V první řadě se může jednat o neunesení důkazního břemene žalobcem ohledně jeho tvrzení, že mu svědčí právo ze směnky. Typicky jde o situaci, kdy listina žalobcem soudu předložená k důkazu o jeho směnečném nároku nespĺňuje náležitosti platné směnky tak, jak je vyjmenovává čl. I. § 75 ZSŠ v případě směnky vlastní a čl. I. § 1 ZSŠ v případě směnky cizí. Tento nedostatek nelze žádným způsobem v průběhu řízení napravit a jeho důsledkem bude nejen nevydání směnečného platebního rozkazu k návrhu žalobce, ale i následné zamítnutí žaloby, pokud žalobce na této setrvá.

Jiná situace nastává, pokud směnka má veškeré náležitosti zákonem požadované, avšak soudem je shledán nedostatek aktivní či pasivní legitimace. U žalobce může jít o případ, kdy tento uplatní práva ze směnky vystavené na řad subjektu od žalobce odlišného a svou legitimaci dovozuje z postoupení práv ze směnky smlouvou o postoupení pohledávky uzavřenou dle ustanovení § 524 obč.z. Vzhledem k tomu, že převod práv ze směnky vystavené na řad je možný pouze a jenom rubopisem, jak vyplývá z čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ, nemůže postoupení pohledávky z takové směnky cessi vyvolat zamýšlené účinky. Subjektem ze směnky oprávněným tak nadále zůstává směnečný remitent, tedy ten, na jehož řad směnka byla vystavena, případně indosatář, na kterého směnka již dříve byla řádným rubopisem převedena. Pokud jde o žalovaného, tento ze směnky nebude legitimován za situace, kdy se na ní nebude nacházet v pozici žádného ze směnečných dlužníků, což bude zpravidla zapříčiněno nepozorností žalobce při uplatnění jeho nároků. Příkladem lze uvést situaci, kdy žalobce jako žalovaného označí existující obchodní společnost XY, a.s., třebaže dlužníkem ze směnky je obchodní společnost XY, s.r.o. rovněž existující jako subjekt práva.

Další v úvahu přicházející situace pramení z neznalosti směnečného práva či z nepochopení všech jeho souvislostí. Jde o nikoli výjimečný případ, kdy nárok je uplatněn ze směnky cizí vystavené dle čl. I. § 3 odst. 1 ZSŠ na vlastní řad výstavce proti směnečnému rukojmímu, u jehož rukojemského prohlášení není uvedeno, za koho se přejímá. Dle čl. I. § 31 odst. 4 ZSŠ v takovém případě platí, že rukojemství bylo převzato za výstavce, důsledkem čehož je, že rukojmí se zavázal za subjekt ze směnky nikoli povinný, nýbrž oprávněný. Třebaže na směnce lze dohledat žalovaného v pozici směnečného rukojmího, nebude možno se v takovém případě plnění vůči němu s úspěchem domoci, neboť tento ze směnky vůbec zavázán není.

Směnečný platební rozkaz nebude možno k návrhu žalobce vydat též tehdy, jestliže žalobce vylíčí skutkový děj způsobem, který je v rozporu s předloženou směnkou. Může jít jednak o nesoulad tvrzení ohledně směnky se směnkou k důkazu předloženou a dále pak o nesoulad tvrzení ohledně postavení žalovaného ve směnečném vztahu s tím, v jaké pozici se žalovaný na směnce skutečně nachází. Situace prvně uváděná je výsledkem nedostatečné preciznosti žalobců při sepisu žaloby, kdy tito ať již v důsledku chyb v psaní či v důsledku jiných nesprávností popíší směnku způsobem neodpovídajícím zápisům na ní. Žalobce tak kupříkladu tvrdí, že směnka byla vystavena dne 15.11.2002, byť na této je jako datum jejího vystavení vypsáno datum 15.12.2002, nebo jako směnečný peníz, na který směnka byla vystavena, uvede částku Kč 485.000,-, byť tento je na směnce vypsán jako Kč 458.000,-. Takové nedostatky žaloby, třebaže se mohou jevit jako zcela nevýznamné, nelze přehlížet a úkony soudu, jejichž cílem je odstranit tyto chyby, nelze považovat za zbytečný formalismus. Je

třeba si totiž uvědomit, že směnka je v řadě případů používána mezi týmiž subjekty, které spolu opakovaně vstupují zejména do obchodněprávních vztahů, při nichž směnku využívají k zajištění závazků z takových vztahů vznikajících. Není tak vyloučena situace, že dlužník vystaví svému věřiteli směnku na částku Kč 10.000,- dne 15.11.2002 a další směnku na tutéž částku dne 15.12.2002, stejně jako není vyloučena situace, že dlužník v týž den vystaví témuž směnečnému remitentovi jednu směnku na částku Kč 458.000,- a druhou na částku Kč 485.000,-. Z uvedeného je zřejmé, že takový dlužník by svou případnou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu, se kterým by mu vadná žaloba byla doručena, uplatňoval proti zcela jiné a přesto existující směnce. V zájmu předejití těmto situacím, které by ve svém důsledku mohly znamenat nepříznivý dopad do sféry žalovaného, je nezbytné, aby soud vždy žalobce vyzval k odstranění rozporu mezi tvrzeními v žalobě a směnkou, z níž právo uplatňuje, s poukazem na to, ve kterých údajích soud tento rozpor spatřuje. Pokud žalobce výzvě soudu nevyhoví a žalobu neopraví, soud směnečný platební rozkaz nevydá, neboť za takového stavu věci je zcela odůvodněn jeho závěr o tom, že směnka žalobcova tvrzení neprokazuje a že žalobce v důsledku toho neunesl své důkazní břemeno. Nečinnost žalobce tedy nepovede k postupu soudu dle ustanovení § 43 odst. 2 o.s.ř., neboť uvedené nedostatky žaloby nejsou vadami žaloby, pro které by o ní nebylo možno jednat a rozhodnout.

Obdobná situace nastává, pokud žalobce nesprávně identifikuje směnečný závazek žalovaného z hlediska postavení žalovaného na směnce. Tvrzení žalobce, že „žalovaný se přijetím směnky zavázal“, za situace, kdy k důkazu předložil směnku vlastní dle čl. I. § 75 ZSŠ, která s ohledem na to, že její podstatou je slib výstavce směnky směnečný peníz jejímu majiteli zaplatit, žádného příjemce

nemá a ani mít nemůže, nemají oporu ve skutkovém stavu, který ze směnky vyplývá.¹⁰ Žalobce tak měl tvrdit, že „žalovaný se vystavením směnky zavázal“, a pokud takto žalobu neopraví, nebude mu možno nárok vůči žalovanému přiznat opět s argumentem, že směnka tvrzení žalobce neprokazuje.

Od výše zmíněných nedostatků žaloby je třeba lišit vadu žaloby spočívající v tom, že tato obsahuje rozporná tvrzení o žalované směnce, jež vedle sebe nemohou obstát. V těchto případech půjde o vady, které brání projednání žaloby, a soudu tak nezbude, než žalobu odmítnout, pokud vada nebude přes výzvu soudu odstraněna.¹¹

Důvody, pro které soud návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu nevyhověl, uvede v odůvodnění rozsudku vydaného po provedeném dokazování.

2.6. Oprava a doplnění směnečného platebního rozkazu

Při opravě chyb v psaní, v počtech či jiných zjevných nesprávnostech, ke kterým došlo v písemném vyhotovení směnečného platebního rozkazu, postupuje soud podle ustanovení § 164 o.s.ř., jak vyplývá z ustanovení § 174 odst. 4 o.s.ř., na který výslovně odkazuje § 175 odst. 2 o.s.ř.

Zákon ničeho neříká o tom, jak je to s během námitkové lhůty, pokud opravným usnesením byl opraven výrok směnečného platebního rozkazu. Za použití analogie je v takových případech

¹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.4.2004, sp.zn. 9 Cmo 62/2003, Obchodní právo č. 2/2005

¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.4.2003, sp.zn. 5 Cmo 151/2003, Soudní rozhledy č. 2/2005

třeba postupovat shodně jako v případě odvolání, u kterého podle § 204 odst. 1, druhá věta o.s.ř. běží při opravě výroku rozhodnutí odvolací lhůta znovu od právní moci opravného usnesení. Oprava výroku směnečného platebního rozkazu tak otevírá novou třídní lhůtu k podání námitek a novou patnáctidenní lhůtu k podání odvolání proti výroku směnečného platebního rozkazu týkajícího se nákladů řízení. O tom musí být účastníci v opravném usnesení poučeni. Uvedené platí i pro opravu záhlaví směnečného platebního rozkazu, pokud tato se týká označení účastníků. Soud ve výroku směnečného platebního rozkazu pro označení účastníků používá pouze pojmy „žalobce“ a „žalovaný“ a je tak třeba dovodit, že záhlaví je v části konkretizující subjekt žalobce a žalovaného součástí jeho výrokové části.

Při opravě jen části výroku směnečného platebního rozkazu se nová lhůta k námitkám otevírá pouze v rozsahu části takto opravené. Oprava směnečného platebního rozkazu pouze ohledně směnečné odměny či ohledně úroku nebude mít proto žádného vlivu na ostatní nároky a ve vztahu k těmto nebude možno s úspěchem nové skutečnosti po opravě uplatnit, pokud již lhůta k podání námitek marně uplynula.

Za použití analogie je třeba řešit též situaci, kdy soud směnečným platebním rozkazem nerozhodl o celém předmětu řízení, třebaže tento má oporu ve zjištěném skutkovém stavu, či o nákladech řízení. V takovém případě soud vydá podle ustanovení § 166 odst. 1 a 2 o.s.ř. doplňující směnečný platební rozkaz, pokud nebylo rozhodnuto o některé části předmětu řízení, nebo usnesení, pokud směnečný platební rozkaz je doplňován o výrok o nákladech řízení. Jestliže důvody pro doplnění směnečného platebního rozkazu

dle návrhu účastníka soud neshledá, usnesením vydaným podle § 166 odst. 2, poslední věta o.s.ř. tento návrh zamítne.

V souvislosti s výše zmiňovaným institutem opravy či doplnění směnečného platebního rozkazu je vhodné poznamenat, že jakákoli pochybení soudu, která musí být napravována vydáním opravného usnesení či doplňujícího směnečného platebního rozkazu, jsou vždy ku prospěchu žalovanému, neboť tento získává novou lhůtu k podání námitek a tedy prostor pro rozšíření jím již uplatněné námitkové obrany, případně možnost napadnout směnečný platební rozkaz, který jím před opravou vůbec napaden nebyl.

Od chyb v psaní či jiných zjevných nesprávností, které vznikly zaviněním soudu, je třeba lišit takové nedostatky směnečného platebního rozkazu, které zavinili sami účastníci. Typicky půjde o situaci, kdy ve směnečném platebním rozkazu byl nesprávně uveden žalovaný v důsledku toho, že jej nesprávně označil sám žalobce v jím podané žalobě. Soudní praxe v této otázce vychází z toho, že pod ustanovení § 164 ve spojení s § 175 odst. 2 o.s.ř. nelze podřadit ty případy, kdy chyby v psaní se dopustí sami účastníci řízení, a že postupem dle tohoto ustanovení nelze opravovat nedostatky v jejich podáních. Žalobce se opravy směnečného platebního rozkazu v takovém případě nedomůže, což pro něj bude znamenat určitý stupeň nejistoty o úspěšnosti případného exekučního řízení, ve kterém může při neztotožnění osoby označené ve směnečném platebním rozkazu jako žalovaný s dlužníkem označeným jako povinný dojít pro tuto vadu exekučního titulu k zastavení exekučního řízení (§ 268 odst. 1, písm. h/ o.s.ř.).¹²

¹² Bureš/Drápal/Krčmář a kol., Občanský soudní řád, komentář – II. díl, 7. vydání, C.H.Beck 2006, str. 1466

V usnesení ze dne 27.8.2007, sp.zn. 5 Cmo 293/2007-45 vyslovil Vrchní soud v Praze názor, že směnečný platební rozkaz, v němž byl žalovaný označen nesprávně byť v souladu s tím, jak byl označen žalobcem v žalobě, je směnečným platebním rozkazem nedoručitelným, neboť jej není možno žalovanému, jak ten je v něm označen, doručit, a to ani tzv. náhradním doručením. Dle soudu je tak namíste postupovat podle § 175 odst. 2 o.s.ř. a § 173 odst. 2 o.s.ř., směnečný platební rozkaz zrušit a žalobu projednat v běžném nalézacím řízení již se správně označeným žalovaným. Otázkou však je, jak by měl soud postupovat v případě, že chybné označení by se týkalo samotného žalobce. Při akceptaci shora uvedeného závěru by takový směnečný platební rozkaz nebylo možno žalobci doručit a navíc by zde nebylo prostoru pro jeho zrušení obdobně jako v případě nedoručitelnosti směnečného platebního rozkazu žalovanému. Výsledkem by bylo, že již vydaný směnečný platební rozkaz takovou vadou postižený by nemohl nikdy nabýt právní moci, neboť by se nemohl dostat do dispozice osoby, která je v něm jako žalobce označena. I přes logičnost argumentace odvolacího soudu se jeví průchodnějším názor, že chyby v záhlaví směnečného platebního rozkazu, které postupem dle § 164 o.s.ř. není možno opravit, nebudou mít za následek nemožnost jej doručit, neboť vždy bude možno za pomoci dalších údajů identifikujících nesprávně označeného účastníka takového účastníka ztotožnit s osobou, již směnečný platební rozkaz byl či bude doručen.

2.7. Doručování směnečného platebního rozkazu

Vydaný směnečný platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného, jak stanoví § 175 odst. 1, druhá věta o.s.ř. Vzhledem k tomu, že § 175 o.s.ř. nevylučuje náhradní doručení směnečného platebního rozkazu, lze tento doručit též

postupem dle ustanovení § 50c odst. 4 o.s.ř., tedy jeho uložením u některého z orgánů uvedených v § 50b odst. 2 o.s.ř. Jedná se o výrazný rozdíl od platebního rozkazu, pro který je možnost náhradního doručení ustanovením § 173 odst. 1 o.s.ř. vyloučena. Důvody, pro které zákon činí rozdíl ve způsobu doručení platebního rozkazu a směnečného platebního rozkazu, vycházejí z povahy směnky představující nesporný a abstraktní platební závazek a dále pak z toho, že při vydání platebního rozkazu vychází soud pouze ze žalobních tvrzení žalobce, zatímco při vydání směnečného platebního rozkazu nárok žalobou uplatněný posuzuje hmotněprávně a závěry o důvodnosti či nedůvodnosti žaloby činí ze směnky, případně z dalších listin nutných k uplatnění práv z ní.

Pokud nastane situace, že ještě před vydáním směnečného platebního rozkazu je do spisu založena žalovaným vystavená procesní plná moc, doručuje soud směnečný platební rozkaz již zástupci žalovaného. I v tomto případě je třeba vycházet z ustanovení § 45c odst. 1 o.s.ř., dle kterého předseda senátu v případě, že účastník má zástupce s procesní plnou mocí, nařídí doručení písemnosti jen tomuto zástupci. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 10.7.2002, sp.zn. 5 Cmo 236/2002¹³ poukázal na to, že podstatou úpravy obsažené v § 175 odst. 1, druhá věta o.s.ř. je úprava toho, jakou formou má být směnečný platební rozkaz doručován, s tím, že dle uvedeného ustanovení je tento třeba doručit žalovanému do vlastních rukou, žalobci jej lze doručit i běžným způsobem. Nejde přitom o to, komu se směnečný platební rozkaz doručuje, nýbrž jak. Užití ustanovení § 45c odst. 1 o.s.ř. pro případy doručování směnečného platebního rozkazu není proto vyloučeno.

¹³ Soudní rozhledy č. 10/2002

Třebaže stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci má dle ustanovení § 31 odst. 1 o.s.ř. i opatrovník ustanovený žalovanému jako účastníku neznámého pobytu dle § 29 odst. 3 o.s.ř., nebude možno v případě nedoručitelného směnečného platebního rozkazu postupovat obdobně jako v případě řešeném shora citovaným soudním rozhodnutím, tedy žalovanému po provedení potřebných šetření a po zjištění, že jeho pobyt není znám, ustanovit opatrovníka a již vydaný směnečný platební rozkaz doručit tomuto opatrovníkovi. S důvody, pro které tento postup soudu není přípustný, se přesvědčivě vypořádal Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 10.2.2006, sp.zn. 5 Cmo 42/2006¹⁴, v jehož odůvodnění poukázal na extrémně krátkou lhůtu, v níž je třeba uplatnit formou námitek veškerou obranu, a to nikoli formálním procesním úkonem, jakým je odpor v případě běžného platebního rozkazu, ale meritorně, když námitky, mají-li vést k účinné obraně žalovaného, musí být věcně odůvodněny. Toto by dle Vrchního soudu v Praze bylo zjevně nad síly většiny v úvahu přicházejících opatrovníků a důsledky pro účastníka by byly fatální. Žalovanému, který je neznámého pobytu, tak nelze ustanovit opatrovníka podle § 29 odst. 3 o.s.ř. jen pro účely doručení směnečného platebního rozkazu.

Nejčastějším důvodem pro nedoručení směnečného platebního rozkazu žalovanému je, že žalovaný je neznámého pobytu. Na soudu v takovém případě bude, aby učinil potřebná šetření ohledně aktuálního pobytu žalovaného. V úvahu přichází dotaz na centrální evidenci obyvatel a centrální evidenci vězňů, dotazy na rodinné příslušníky žalovaného, na správu sociálního zabezpečení, úřady městských částí či obcí, v jejichž obvodu má žalovaný hlášen poslední trvalý či přechodný pobyt, či dotazy na orgány Policie

¹⁴ Právní rozhledy č. 1/2007

České republiky. U rodinných příslušníků se jeví vhodným současně s dotazem na pobyt žalovaného je vyzvat k vyjádření, zda tito souhlasí se svým ustanovením opatrovníkem žalovaného jako účastníka neznámého pobytu pro případ, že adresu, na kterou by mu bylo možno doručovat písemnosti jemu určené, se soudu nepodaří zjistit. Obdobný dotaz lze učinit i ve vztahu k úřadům městských částí či obcí.

2.8. Zrušení směnečného platebního rozkazu pro nedoručitelnost

Pokud se směnečný platební rozkaz nepodaří doručit do vlastních rukou žalovaného, soud jej postupem dle ustanovení § 173 odst. 2 ve spojení s § 175 odst. 2 o.s.ř. v celém rozsahu zruší.

Při pluralitě žalovaných a při vzniku překážky spočívající v nemožnosti směnečný platební rozkaz doručit pouze některému z nich bude třeba ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. aplikovat v míře odpovídající zásadám, na nichž stojí směnečné rozkazní řízení. Důvodem je především rozdíl v účincích námitek a odporu. Včas podané námitky neruší směnečný platební rozkaz jako je tomu v případě odporu proti platebnímu rozkazu, jehož včasným podáním dochází ze zákona k jeho zrušení v plném rozsahu (§ 174 odst. 2 o.s.ř.). Včasným odporem je platební rozkaz zcela odstraněn a na soudu je, aby věc od počátku projednal. Jestliže však námitky směnečný platební rozkaz neruší, a to ani vůči tomu, jímž byly podány, znamená to, že ve vztahu k těm žalovaným, kteří námitky nepodali, směnečný platební rozkaz nabývá účinků pravomocného rozsudku (§ 175 odst. 3 o.s.ř.), a to postupně v závislosti na tom, jak tomu kterému z nich končí námitková lhůta.

Zrušení směnečného platebního rozkazu v celém rozsahu (tedy vůči všem žalovaným) postupem dle ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. za situace, kdy tento nebylo možno doručit jen některému či některým z více žalovaných, by s ohledem na výše uvedené znamenalo zrušení již relativně pravomocného meritorního rozhodnutí a v případě, kdy některým ze žalovaných již byly podány včasné a odůvodněné námitky, porušení povinnosti soudu tyto postupem dle ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř. v nařízeném jednání projednat. Při nemožnosti doručit směnečný platební rozkaz jen některému nebo některým z více žalovaných tak bude třeba jej zrušit pouze ve vztahu k tomu žalovanému či k těm žalovaným, na jejichž straně tato překážka nastala.¹⁵

Dlužno podotknout, že ve starší judikatuře lze nalézt rozhodnutí, které je s výše podaným výkladem v rozporu. Jedná se o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.9.2002, sp.zn. 9 Cmo 372/2002¹⁶, ve kterém soud striktně vyšel ze slovního znění normy a uzavřel, že též ve směnečných věcech je nutno zrušit směnečný platební rozkaz v plném rozsahu, nepodaří-li se jej doručit i jen jednomu ze žalovaných. Uvedené rozhodnutí znamená zásah do práv žalobce, neboť nerespektováním toho, že vůči některým ze žalovaných již směnečný platební rozkaz nabyl právní moci, byl žalobce zbaven možnosti se svých práv účinně domáhat ve vykonávacím řízení. Žalobce byl navíc postupem soudu, který směnečný platební rozkaz zcela zrušil, zbaven všech výhod, které s sebou nese směnečné rozkazní řízení.

Po zrušení směnečného platebního rozkazu pro jeho nedoručitelnost žalovanému soud pokračuje v řízení a žalobou

¹⁵ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.7.2006, sp.zn. 5 Cmo 275/2006, Právní rozhledy č. 5/2007

¹⁶ Právní rozhledy č. 1/2003

uplatněný nárok projedná a rozhodne o něm jako v běžném řízení. V případě zrušení směnečného platebního rozkazu pouze vůči některému z více žalovaných takto postupuje pouze ve vztahu k tomu žalovanému, jemuž se směnečný platební rozkaz nepodařilo doručit.

2.9. Námitky

Je-li směněný platební rozkaz řádně doručen všem účastníkům řízení, závisí další průběh řízení na tom, zda tento bude napaden námitkami, které jsou obranou žalovaného, pokud jde o výrok ve věci samé. Opravným prostředkem pouze proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení je odvolání, k jehož podání je oprávněn kterýkoli z účastníků řízení.

Námitky se podávají u soudu, který směnečný platební rozkaz vydal, ve lhůtě tří dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Vzhledem k tomu, že námitky nemají devolutivní účinek, projedná je soud, jímž byl jimi napadený směnečný platební rozkaz vydán. Jsou-li námitky podány u jiného soudu nebo jinému soudu zaslány, je třídní lhůta k podání námitek zachována jen tehdy, pokud v této lhůtě soud, který směnečný platební rozkaz vydal, námitky od soudu, kterému byly nesprávně zaslány nebo u něho nesprávně podány, obdrží.¹⁷

Podáním námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu přechází směnečné rozkazní řízení do stadia řízení námitkového. Námitky žalovaným podané v zákonem stanovené lhůtě a jím

¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2005, sp. zn. 5 Cmo 359/2005, Soudní rozhledy č. 6/2007

odůvodněné odkládají právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu (suspenzivní účinek námitek). V případě, že směnečný platební rozkaz je napadán pouze zčásti, tento účinek námitek nastává pouze v tom rozsahu, ve kterém žalovaný proti směnečnému platebnímu rozkazu brojí. V rozsahu přesahujícím nabývá směnečný platební rozkaz právní moci.

Ke lhůtě k podání námitek je třeba uvést, že se jedná o lhůtu zákonnou, u které nepřichází v úvahu její prodloužení postupem dle ustanovení § 55 o.s.ř. Za splnění podmínek uvedených v § 58 o.s.ř. se však lze domáhat prominutí jejího zmeškání. Zákon tím, že v ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. ukládá žalovanému podat námitky do tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu, stanoví pouze konec této lhůty. Pokud jde o začátek běhu lhůty k podání námitek, tento je vymezen vydáním směnečného platebního rozkazu. Je tak třeba zohlednit i ty námitky, které byly případně žalovaným podány ještě před tím, než mu byl směnečný platební rozkaz do jeho vlastních rukou doručen, bez ohledu na to, jakým způsobem se o jeho vydání dozvěděl.¹⁸ Z uvedeného vyplývá, že soud nemůže přikročit k projednání námitek žalovaným již podaných, jestliže nemá vykázano řádné doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Je tomu tak proto, že lhůta k podání námitek takovému žalovanému stále běží a neskončí, dokud neuplyne třetí den od doručení směnečného platebního rozkazu tomuto žalovanému.

Námitky musí být žalovaným v zákonem stanovené lhůtě nejen podány, ale musí jím být rovněž odůvodněny, jak výslovně požaduje ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř., dle kterého žalovaný musí v námitkách uvést „vše, co proti platebnímu rozkazu namítá“. Námitky tak nemohou být podány jako námitky „blanketní“

¹⁸ Srov. usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 24.9.1998, sp.zn. 9 Cmo 375/98, Obchodní právo č. 11/1998

s výjimkou případu, kdy by jejich odůvodnění bylo žalovaným podáno nejpozději v poslední den třídní lhůty.

Při směnečném platebním rozkazu zavazujícím k plnění více žalovaných běží každému z nich samostatná lhůta k podání námitek, neboť každý z těchto žalovaných jedná v řízení sám za sebe. Námitky podané některým ze žalovaných mají účinky jen ve vztahu k tomuto žalovanému, a v rozsahu, v jakém jím byly podány. Z toho plyne, že vůči ostatním žalovaným jako samostatným společníkům soud důvodnost uplatněné obrany posuzovat nemůže.¹⁹ Nelze proto vyloučit situaci, že jeden z více žalovaných se úspěšně dovolá námitky neplatnosti směnky (například pro nedostatek některé z jejich náležitostí) a že směnečný platební rozkaz bude zrušen pouze vůči tomuto žalovanému a vůči ostatním žalovaným i přes tuto vadu směnky nabude účinků pravomocného rozsudku.

V případě, že žalovaný se věcně brání proti povinnosti jemu uložené směnečným platebním rozkazem podáním, které nesprávně označí jako „odvolání“ či „odpor“, postupuje soud dle ustanovení § 41 odst. 2 o.s.ř. a takové podání posoudí podle jeho obsahu jako námitky a o těchto jako o námitkách také rozhodne.

Směnečný platební rozkaz napadený námitkami a současně odvoláním směřujícím proti výroku o nákladech řízení přezkoumá v celém rozsahu (tedy včetně výroku o nákladech řízení) v rámci námitkového řízení soud, jímž byl směnečný platební rozkaz vydán. Odvolacímu soudu je třeba věc předložit k rozhodnutí o odvolání do nákladů řízení jen tehdy, pokud obrana žalovaného směřuje výlučně proti výroku směnečného platebního rozkazu, jímž o nákladech

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.10.2006, sp.zn. 20 Cdo 2142/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit CD 5/2007, číslo judikátu C 4569

řízení bylo rozhodnuto, jak vyplývá z ustanovení § 175 odst. 6 o.s.ř. Odvolací soud rozhoduje o odvolání proti výroku o nákladech řízení také tehdy, pokud toto je podáno žalobcem. Odvolání proti výroku o nákladech řízení se stejně jako námitky podává u soudu, jímž byl směnečný platební rozkaz vydán, s tím, že lhůta k jeho podání činí patnáct dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu tomu z účastníků, jímž je odvolání podáváno.

Jestliže vydaný směnečný platební rozkaz byl napaden námitkami, které mají náležitosti podání tak, jak je vymezuje ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř., posoudí soud, zda byly podány včas, zda jsou odůvodněny a zda je podala osoba k jejich podání oprávněná. Pokud tomu tak není, soud takové námitky usnesením odmítne. V případě opožděných nebo neodůvodněných námitek tak činí podle § 175 odst. 3, druhá věta o.s.ř., v případě námitek podaných neoprávněnou osobou podle § 175 odst. 3, třetí věta o.s.ř. Funkčně příslušným k vydání takového usnesení je soud, který směnečný platební rozkaz vydal. Proti usnesení o odmítnutí námitek je přípustné odvolání, o kterém již rozhoduje odvolací soud.

V případě pravomocného rozhodnutí o odmítnutí námitek pro jejich opožděnost nebo proto, že tyto byly podány osobou neoprávněnou, nastane právní moc směnečného platebního rozkazu, jako kdyby k podání námitek nedošlo. Pokud došlo k pravomocnému odmítnutí námitek pro jejich neodůvodněnost, stává se směnečný platební rozkaz pravomocným dnem nabytí právní moci usnesení o odmítnutí námitek, neboť je třeba vycházet z toho, že námitky podané včas oprávněnou osobou odkládají právní moc směnečného platebního rozkazu obdobně jako je tomu v případě včas a oprávněnou osobou podaného odvolání, byť toto by následně bylo odvolacím soudem pro nedostatek jeho náležitostí dle ustanovení

§ 205 odst. 1 o.s.ř. odmítnuto (§ 206 odst. 1 ve spojení s § 211 a § 43 odst. 2 o.s.ř.).

Postrádají-li podané námitky některou z náležitostí podání dle ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř., postupuje soud při odstranění vad podle ustanovení § 43 odst. 1 o.s.ř., tedy žalovaného vyzve k jejich opravě nebo doplnění ve lhůtě soudem určené s poučením, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Pokud výzvě soudu nebude vyhověno, soud takové námitky postupem dle ustanovení § 43 odst. 2 o.s.ř. odmítne. O těchto následcích musí být žalovaný v usnesení, jímž byl soudem vyzván k odstranění vad podání, poučen.

Námitky nejsou poplatným úkonem a tedy nepodléhají soudnímu poplatku.

Řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu je ovládáno zásadou koncentrace řízení, která se projevuje v tom, že soud může dle ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř. přihlížet jen k námitkám žalovaným podaným v zákonem stanovené třídní lhůtě. Námitkami později vznesenými, třebaže by tyto byly prokazatelně pravdivými, se soud dle téhož ustanovení již zabývat nemůže. Soudní praxe rozlišuje, v jaké fázi řízení opožděné námitky byly žalovaným vzneseny, a podle toho s nimi nakládá. Jestliže žalovaný podá další námitky poté, kdy třídní lhůta k jejich podání již marně uplynula, avšak předtím, než bylo nařízeno jednání k projednání včas podaných námitek, soud tyto další námitky usnesením podle § 175 odst. 3, druhá věta o.s.ř. odmítne. Pokud však již bylo jednání nařízeno, soud usnesení o jejich odmítnutí nevydává a k těmto dalším námitkám nově uplatněným podle § 175 odst. 4 o.s.ř. nepřihlíží. K tomu, zda a proč k některým námitkám

nebylo přihlédnuto, se soud vyjádří v odůvodnění rozsudku, kterým směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti či ho zcela nebo zčásti zruší. Tento postup se jeví jako jediný správný, neboť odmítání každé nově uplatněné námitky usnesením by vedlo ke značným průtahům v řízení zejména za situace, kdy žalovaný by využíval svého práva podat proti usnesení o odmítnutí námitek odvolání. Závěry soudu pak lze napadnout odvoláním proti rozsudku, kterým se platební rozkaz ponechá v platnosti nebo zruší. Z toho je zřejmé, že ochrana účastníka, pokud jde o přezkoumatelnost závěrů soudu prvního stupně, je zajištěna tímto postupem.²⁰

Zvláštní pozornosti zasluhuje otázka odůvodnění námitek. Žádný problém nečiní situace, kdy žalovaný v zákonem stanovené lhůtě podá námitky bez toho, aby uvedl důvody, pro které odmítá povinnost jemu směnečným platebním rozkazem uloženou splnit. V takovém případě jde o námitky neodůvodněné, které soud bez nařízení jednání odmítne postupem dle ustanovení § 175 odst. 3, druhá věta o.s.ř., o čemž již bylo pojednáno výše.

Jinak je tomu v případě, kdy podání žalovaného, jímž na směnečný platební rozkaz reaguje, odůvodnění sice obsahuje, avšak skutečnosti v něm uvedené žádným způsobem nesměřují proti směnce či důvodu směnky. Typickým příkladem jsou námitky, ve kterých žalovaný směnku nezpochybňuje, proti této niče nic nenamítá, ke svému směnečnému závazku se hlásí, avšak namítá, že nemůže z důvodů například osobních, majetkových či jiných svůj závazek žalobci v soudem určené lhůtě splnit. Častým požadavkem v těchto případech bývá žádost žalovaného o prodloužení lhůty

²⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20.2.1996, sp.zn. 5 Cmo 109/95, Soudní rozhledy č. 5/1996

k plnění či o poskytnutí možnosti závazek splnit ve splátkách. I takové námitky, byť se mohou jevit jako námitky odůvodněné, je třeba usnesením dle § 175 odst. 3, druhá věta o.s.ř. odmítnout, neboť konkrétní věcné důvody pro jejich podání v nich obsaženy nejsou.

V souvislosti s případnou žádostí žalovaného o prodloužení lhůty k plnění či o umožnění splácat závazek ve splátkách je třeba uvést, že vyhovění takové žádosti by znamenalo změnu směnečného platebního rozkazu v té jeho části, která se týká lhůty k plnění, což by bylo v příkrém rozporu s úpravou obsaženou v ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř., ze kterého vyplývá, že soud může k námitkám směnečný platební rozkaz jako rozhodnutí ve věci samé zrušit nebo potvrdit. Pakliže změna směnečného platebního rozkazu není v námitkovém řízení možná, nemohl by soud v tomto řízení zkoumat, zda jsou dány podmínky pro povolení splátek či pro prodloužení lhůty k plnění.

Další v úvahu přicházející jsou námitky neprojednatelné. Za takové je třeba považovat námitky, které odůvodněny sice byly, nikoli však způsobem umožňujícím soudu z jejich obsahu dovodit skutkové vymezení žalovaným uplatněné obrany. Projednatelnou tak není například námitka spočívající v tvrzení, že žalobcem předložená směnka je neplatná, pokud žalovaný neuvedl, v čem tuto neplatnost spatřuje, neboť důvodů, které by mohly vést k neplatnosti směnky, si lze představit celou řadu. Příkladem lze uvést nedostatek některé z náležitostí směnky dle čl. I. § 1 ZSŠ, resp. dle čl. I. § 75 ZSŠ či nedostatky projevu vůle při vystavení směnky (nátlak, omyl apod.). Projednatelnou není ani námitka žalovaného, že žalobci nic nedluží, neboť z takto formulované námitky nelze učinit závěr o tom, zda žalovaný namítá neexistenci

závazku z důvodu, že tento vůbec nevznikl, nebo, že sice vznikl, avšak z některého z důvodů zákonem předpokládaných již zanikl. Za neprojednatelné je třeba považovat i námitky žalovaným formulované tak neurčitě a nesrozumitelně, že z nich není žádným způsobem zřejmé, co by na základě takto formulovaných tvrzení mělo být předmětem námitkového řízení.

Poučovací povinnost soudu zakotvená v ustanovení § 118a odst. 1 o.s.ř. se v námitkovém řízení rovněž uplatní, avšak pouze do té míry, aby jí nedošlo k prolomení zásad upravených v ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř. V praxi to znamená, že nelze odstranit vadu námitek, které jsou námitkami neprojednatelnými, tím, že by soud žalovaného vyzval, aby potřebná tvrzení vylíčil či doplnil, neboť takový postup soudu by ve svém důsledku vedl k obcházení zásady koncentrace námitkového řízení, kdy žalovanému by touto cestou bylo umožněno uplatnit skutečnosti nové, které jím v zákonem stanovené třídní lhůtě nebyly uplatněny. Obdobné lze konstatovat ve vztahu k poučovací povinnosti soudu ohledně povinnosti tvrzení před skončením jednání dle ustanovení § 119a odst. 1 o.s.ř., v jehož poslední větě je výslovně vyjádřeno, že ustanovení § 175 odst. 4, část první věty za středníkem o.s.ř. není touto poučovací povinností dotčeno. Žalovaný tak může být soudem vyzván k upřesnění či doplnění jeho námitek pouze ohledně skutečností v rámci okruhu námitek včas uplatněných.

Koncentrace námitkového řízení vyjádřená v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o.s.ř. se týká pouze obrany žalovaného, pokud jde o vylíčení rozhodných skutečností, tedy jeho povinnosti tvrzení, aniž by měla jakýkoli dopad do jeho povinnosti důkazní. Právem žalovaného je tedy důkazy k prokázání jeho námitkových tvrzení uplatnit kdykoli v průběhu námitkového řízení. Pokud jde o žalobce,

tento je oprávněn rozhodné skutečnosti tvrdit a důkazy k jejich prokázání navrhopvat bez omezení, která se jinak vztahují na žalovaného. Koncentrace řízení z rozhodnutí soudu dle ustanovení § 118c o.s.ř. je za podmínek tam uvedených možná i v námitkovém řízení, avšak pouze v případě nečinnosti žalovaného při plnění jeho povinnosti důkazní.

Zásada koncentrace řízení je prolomena pouze v případě procesněprávních námitek nedostatku podmínek řízení, k jejichž existenci je soud povinen přihlédnout v jakékoli fázi řízení i bez výslovného návrhu účastníků. Tak například námitka žalovaného, že o věci již bylo pravomocně rozhodnuto, jím uplatněná po uplynutí lhůty k podání námitek nemůže být soudem odmítnuta jako námitka opožděná a soud se jí musí zabývat, a to primárně před dalšími námitkami. Obdobné platí o námitce, že o téže věci probíhá jiné řízení, o námitce věcné nepřislušnosti soudu či nedostatku pravomoci soudu.

Jinak je tomu v případě námítky místní nepřislušnosti soudu, který směnečný platební rozkaz vydal. U této námítky je třeba vycházet z ustanovení § 105 odst. 1 o.s.ř., dle kterého může účastník námitku místní nepřislušnosti uplatnit nejpozději při prvním úkonu, který mu přísluší. Vzhledem k tomu, že tímto prvním úkonem budou u žalovaného ve zkráceném směnečném řízení námítky, lze místní příslušnost zkoumat k námitce žalovaného jen tehdy, jestliže jím byla uplatněna nejpozději v námitkách jím včas podaných. Pokud soud shledá, že jeho místní příslušnost dána není, vysloví usnesením vydaným dle ustanovení § 105 odst. 2 o.s.ř. svou místní nepřislušnost a po právní moci usnesení postoupí věc příslušnému soudu, který o podaných námitkách rozhodne.

Námitka místní nepříslušnosti soudu prvního stupně uplatněná žalovaným bez toho, že by žalovaný současně namítl další relevantní skutečnosti, jimiž by zpochybňoval právo žalobci směnečným platebním rozkazem přiznané, však sama o sobě není námitkou odůvodněnou. Tento závěr vychází z toho, že důvodná námitka místní nepříslušnosti může vést pouze k tomu, že řízení o námitkách bude dále pokračovat u jiného místně příslušného soudu poté, co původní soud rozhodne podle § 105 odst. 2 o.s.ř.²¹ Takto uplatněnou námitku bude proto třeba postupem dle ustanovení § 175 odst. 3 o.s.ř. jako námitku neodůvodněnou odmítnout.

Zákonem není řešeno, jak má soud postupovat v těch případech, kdy teprve v námitkovém řízení zjistí, že projednání věci brání některá z neodstranitelných překážek řízení. Není pochyb o tom, že i v námitkovém řízení se uplatní úprava obsažená v ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř., dle kterého po zjištění takové překážky následuje rozhodnutí soudu o zastavení řízení, a že zastavit bude třeba celé řízení, nikoli jen řízení námitkové, neboť toto je pouze fází řízení o směnečném nároku. Zároveň je však třeba se vypořádat s již vydaným směnečným platebním rozkazem, neboť pouhé zastavení řízení bez jeho odstranění by znamenalo, že by zde zůstalo platné rozhodnutí ve věci. Vzhledem k tomu, že takový stav je nepřijatelný, bude třeba i bez zjevné licence zákonem k tomu dané směnečný platební rozkaz zrušit. Nejblíže dané situaci je ustanovení § 221 odst. 1, písm. c/ o.s.ř., dle kterého odvolací soud rozhodne o zastavení řízení v případě zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně pro vady uvedené v § 219a odst. 1, písm. a/ o.s.ř. Analogické použití tohoto ustanovení pro účely odstranění směnečného platebního rozkazu za situace, kdy je třeba směnečné

²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.3.2003, sp.zn. 9 Cmo 414/2002, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 5/2004, poř.č. 40/2004

řízení podle § 104 odst. 1 o.s.ř. zastavit, se tak s ohledem na mezeru v právu jeví jako jediné možné.

Žalovaný může s jím podanými námitkami plně disponovat a tedy kdykoli v průběhu námitkového řízení je může vzít zpět, jak stanoví § 175 odst. 3 o.s.ř. Pokud se tak stane, soud postupem dle ustanovení § 175 odst. 5 o.s.ř. řízení o námitkách usnesením zastaví. Jednání v takovém případě není třeba nařizovat. Vzhledem k tomu, že po zpětvzetí námitek nastává stejná situace jako v případě zpětvzetí odvolání odvolatelem v průběhu odvolacího řízení, neboť námitky stejně jako odvolání odkládají právní moc napadeného rozhodnutí, bude třeba při analogickém použití ustanovení § 222 odst. 1 o.s.ř. vycházet z toho, že právní moc směnečného platebního rozkazu v takovém případě nastane jako kdyby k podání námitek nedošlo. Usnesení, jímž soud rozhodl o zpětvzetí námitek, je napadnutelné odvoláním.

2.10. Námitkové řízení

Účelem námitkového řízení je přezkoumat důvodnost obrany žalovaného v rozsahu, v jakém jím byla proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu uplatněna, a podle výsledku tohoto řízení buď směnečný platební rozkaz rozsudkem ponechat v platnosti nebo jej zcela či zčásti odstranit tím, že rozsudkem bude zcela či zčásti zrušen. Nerozhoduje se tak již o žalobním návrhu, neboť o něm již bylo rozhodnuto vydaným směnečným platebním rozkazem, ale pouze o tom, zda tento byl vydán právem. Vzhledem k tomu, že správnost vydaného směnečného platebního rozkazu je třeba v námitkovém řízení posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání, nemohou být důvodem pro jeho zrušení skutečnosti, k nimž došlo až po vydání směnečného

platebního rozkazu.²² Nemůže být proto úspěšnou námitka žalovaného (byť by tato byla prokazatelně pravdivou), že plnění ze směnky již bylo žalobci poskytnuto, pokud k této skutečnosti došlo až po vydání směnečného platebního rozkazu, obdobně jako nemůže být úspěšnou procesní obrana spočívající v projevu vůle žalovaného, jímž proti žalobci uplatňuje svou pohledávku k započtení postupem dle ustanovení § 98 o.s.ř. Případný zánik závazku po vydání směnečného platebního rozkazu může mít význam pouze pro exekuční řízení. V námitkovém řízení se tak neuplatní zásada, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení, vyjádřená v ustanovení § 154 odst. 1 o.s.ř.

K projednání řádných námitek nařídí soud podle ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. jednání, ke kterému předvolá účastníky a všechny, jejichž přítomnosti je třeba (§ 115 odst. 1 o.s.ř.). Dbá přitom na to, aby byla zachována desetidenní lhůta, kterou zákon dává účastníkům na přípravu k prvnímu jednání ve věci nařízenému. Pokud je konáno další jednání, je třeba účastníkům na přípravu k němu poskytnout lhůtu zpravidla pěti dnů (§ 115 odst. 2 o.s.ř.).

I v námitkovém řízení je možné postupovat podle ustanovení § 115a o.s.ř., dle kterého k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Vzhledem k tomu, že jedním z předpokladů pro postup soudu dle citovaného ustanovení je, že ve věci lze rozhodnout jen na základě listinných důkazů a že se musí jednat o listiny, které soudu předložil některý z účastníků řízení,

²² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.7.2007, sp.zn. 29 Odo 63/2006, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 3/2008, poř.č. 31/2008

nebude možno ustanovení § 115a o.s.ř. aplikovat tehdy, jestliže soud při svém rozhodování bude vycházet například ze znaleckého posudku v soudním řízení vypracovaného nebo z listiny či listin, které si sám opatřil postupem dle ustanovení § 129 odst. 2 o.s.ř. V takovém případě by nejen bylo porušeno ustanovení § 115a o.s.ř., ale v neposlední řadě by byla výrazným způsobem porušena procesní práva účastníků, zejména jejich právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny (§ 123 o.s.ř.). Dalším předpokladem pro projednání a rozhodnutí námitek žalovaného bez nařízení jednání je, aby na základě účastníky předložených listin byl skutkový stav věci náležitě zjištěn, tedy aby jimi byly prokázány všechny mezi účastníky sporné skutkové okolnosti pro právní posouzení věci významné. Rozhodnutí soudu o námitkách žalovaného v případě, že soud rozhodoval bez nařízení jednání, tak nemůže být odůvodněno neunesením důkazního břemene žalovaným.

Při nařízeném jednání, ve kterém jsou projednávány námitky žalovaného, soud postupuje dle ustanovení § 117 a násl. o.s.ř. s tím, že v kterékoli jeho fázi dbá na to, aby nebyly narušeny zásady, na kterých námitkové řízení stojí. Jednání se zahajuje přednesem či čtením námitek žalovaného, neboť věc je již ve stadiu přezkumu nároku žalobci přiznaného směnečným platebním rozkazem. Po přednesu námitek následuje vyjádření žalobce k podaným námitkám. Žalobce přitom není povinen v rámci tohoto vyjádření jakkoli vysvětlovat okolnosti se směnkou související, neboť svou povinnost tvrzení splnil již vylíčením skutkového děje v podané žalobě. Byl by tak zcela nepřipustný postup soudu, pokud by tento postupem dle ustanovení § 118 odst. 1, poslední věta o.s.ř. vyzýval žalobce k doplnění jeho tvrzení v závislosti na skutečnostech, které tvrdí žalovaný. Obdobné lze konstatovat ve vztahu k žalobcově

povinnosti důkazní, neboť tato byla žalobcem splněna již tím, že soudu předložil prvopis směnky, případně další listiny nutné k uplatnění práv z ní.

Předmět námitkového řízení je vymezen vylíčením okolností, na kterých žalovaný staví svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu, z čehož plyne, že rámec pro další projednávání věci je stanoven právě a jenom podanými námitkami. Na žalovaném tak je, aby dostatečně přesně a nezaměnitelně konkretizoval skutek či skutky, z nichž dovozuje svou obranu. I přes uvedené nelze zcela striktně oddělit fázi námitkového řízení od řízení, které předcházelo vydání směnečného platebního rozkazu. Jestliže tedy žalobce již v žalobě vylíčil kauzální vztah ke sporné směnce, nebude nutné, aby žalovaný tato tvrzení opakoval, a námitky, které se v takovém případě omezí na polemiku s těmito tvrzeními žalobce, nebude možné posuzovat jako námitky nekonkrétní a tedy neprojednatelné. Pokud však žaloba obsahuje pouhé vylíčení směnečného vztahu, aniž by bylo cokoli tvrzeno o kauzálních vztazích, které vznik směnky doprovázely, pak je zcela nezbytné, aby žalovaný tyto vztahy v námitkách dostatečně konkrétně popsal. Neznamená to však, že by žalovaný musel již v námitkách zcela vyčerpávajícím způsobem tvrdit vše, co se těchto kauzálních vztahů se směnkou souvisejících týká. Tato svá tvrzení může během námitkového řízení dále doplňovat, avšak pouze v rámci okruhu již vylíčeného skutku. Postačuje tak, jestliže žalovaný v námitkách například uvede, že směnka jím byla vystavena k zajištění závazku společnosti XY s.r.o. zaplatit žalobci kupní cenu za zboží jím dodané na základě kupní smlouvy uzavřené mezi uvedenou společností a žalobcem dne 5.11.2000, a namítne, že zboží nebylo žalobcem dodáno a že závazek směnkou zajištěný z toho důvodu nevznikl. Následně pak může doplňovat tvrzení o tom, o jaké zboží se mělo jednat, kdy

mělo být dodáno, za jakou cenu apod. V námitkách musí být tedy určitě a nezaměnitelně uveden rozhodný skutek, který je jejich základem.

Shora uvedené platí pouze v případě námitek směřujících do kauzy směnky, nikoli pro námitky, které napadají směnku samu. Takovou námitkou je kupříkladu námitka neplatnosti směnky pro nedostatek jejích náležitostí či pro vady projevu vůle, námitka nepravosti podpisu žalovaného či námitka promlčení směnečného nároku. Vzhledem k tomu, že tyto námitky mají svůj základ ve směnce samotné, není při jejich posuzování relevantní, jaké vztahy směnku doprovázejí či doprovázely. Pokud žalovaný v takovém případě kauzu směnky vylíčí, soud se těmito tvrzeními zabývat nebude, neboť pro jeho rozhodnutí nebudou žádným způsobem relevantní.

Dokazování v námitkovém řízení, které je vždy řízením sporným, je ovládáno zásadou projednací projevující se v tom, že iniciativa při shromažďování důkazů leží na účastnících, kteří jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení, jak jim ukládá ustanovení § 120 odst. 1 o.s.ř. S ohledem na povinnost tvrzení, která v řízení o námitkách leží na žalovaném, bude třeba úpravu obsaženou v § 120 odst. 1 o.s.ř. primárně vztáhnout na žalovaného, jehož v případě nesplnění povinnosti důkazní stíhá nepříznivý následek v podobě prohry sporu pro neunesení důkazního břemene. Pokud jde o žalobce, tento je povinen označit důkazy pouze ke skutečnostem jím případně tvrzeným v reakci na námitkovou obranu, pokud se s vylíčením skutkového děje tak, jak byl učiněn

žalovaným, neztotožňuje a soudu předkládá svou verzi za účelem vyvrácení tvrzení žalovaného.²³

Výše konstatovaná povinnost tvrzení a povinnost důkazní stíhající žalovaného je bezvýjimečná a žalované dlužníky ze směnky často staví do velmi obtížné situace, pokud tito nemají potřebné informace o kauzálních vztazích se směnkou souvisejících či pokud nemají k dispozici potřebné listiny, z nichž vyplývají skutečnosti, na nichž by mohli postavit svou námitkovou obranu a jimiž by svá námitková tvrzení mohli prokázat. Tento stav postihuje zejména směnečné rukojmí, kteří pouze zaručují zaplacení směnky a po dobu trvání směnečného vztahu zpravidla nemají přehled o tom, co se děje ve vztahu směnkou zajištěném, a to z důvodu, že na tomto vztahu nejsou žádným způsobem účastni. Ani v těchto případech však nelze ze zásad, na kterých námitkové řízení stojí, slevit.

V souvislosti se shora uvedeným je nutno zmínit otázku důkazní povinnosti k tvrzení směnečného dlužníka, že směnku nepodepsal. Třebaže směnka je soukromou listinou, nelze na ni jako na jiné soukromé listiny pohlížet, jak konstatoval i Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 13.1.2006, sp.zn. 12 Cmo 233/2005.²⁴ Soud poukázal na úpravu obsaženou v čl. I. § 7 ZSŠ, ze kterého je třeba dovodit, že nepravé podpisy nezpůsobují neplatnost směnky, neboť v opačném případě by byly neplatné i závazky ostatních osob podepsaných na směnce, a uzavřel, že pokud směnečný dlužník – žalovaný namítá, že směnku nepodepsal, vždy stíhá důkazní břemeno k tomuto tvrzení dotyčného žalovaného a není na žalobci, aby naopak prokazoval pravost podpisu dlužníka. Toto platí jak ve směnečném řízení, ve kterém nebyl vydán směnečný platební

²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2.3.1999, sp.zn. 32 Cdo 2383/98, Soudní judikatura č. 8/1999

²⁴ Obchodní právo č. 5/2006

rozkaz, tak i v případě jeho vydání ve zkráceném směnečném řízení. Při namítané nepravosti podpisu na směnce se tak neuplatní zásada, že v případě popření pravosti soukromé listiny vystavitelem leží důkazní břemeno na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených pro sebe vyvozuje příznivé právní důsledky.²⁵

Důkazy, které soud shledá nadbytečnými, usnesením vyhlášeným při jednání podle § 120 odst. 1, druhá věta o.s.ř. zamítne a v odůvodnění rozsudku vysvětlí, proč k jejich provedení nepřistoupil (§ 157 odst. 2 o.s.ř.). Typicky půjde o situaci, kdy žalovaným bude navrhován důkaz k námitce nedostatečně konkrétní, jíž se soud pro její neprojednatelnost nemůže zabývat, k námitce, která je pro směnečný nárok irelevantní, či k námitce, která byla uplatněna opožděně a k níž soud již přihlížet nemůže (§ 175 odst. 4 o.s.ř.). Provádění takových důkazů by bylo v příkrém rozporu se zásadou hospodárnosti občanského soudního řízení vyjádřenou v ustanovení § 6 a § 100 odst. 1 o.s.ř., neboť jakákoli zjištění z nich případně učiněná by pro rozhodnutí soudu nemohla být žádným způsobem významná.

Po provedení navržených důkazů, případně po vydání usnesení o tom, že další důkazy provedeny nebudou, přistoupí soud k poučení přítomných účastníků dle ustanovení § 119a odst. 1 o.s.ř. o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí být uvedeny a důkazy označeny dříve, než soud ve věci vyhlásí rozhodnutí, a že později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. Tímto poučením není prolomena zásada koncentrace námitkového řízení, jak vyjadřuje poslední věta ustanovení § 119a odst. 1 o.s.ř. Žalovaný je tak i nadále omezen

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.10.2000, sp.zn. 22 Cdo 617/99, Právní rozhledy č. 2/2001

rozsahem toho, co jím bylo v zákonem stanovené třídenní lhůtě namítnuto. Skutečnosti po poučení dle § 119a o.s.ř. žalovaným nově uvedené by mohly být soudem zohledněny jen tehdy, jestliže by se jednalo o skutečnosti, jimiž žalovaný pouze zpřesňuje či objasňuje svou námitkovou obranu včas uplatněnou.

Po závěrečných návrzích, při kterých mají účastníci právo shrnout své návrhy, vyjádřit se k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci, vyhlásí soud rozsudek, ve kterém rozhodne o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti či zda ho zrušuje a v jakém rozsahu. Pro vyhlášení rozsudku platí v plném rozsahu úprava obsažená v ustanovení § 156 o.s.ř. Jestliže předmětem námitkového řízení jsou námitky pouze některého či některých z více žalovaných, je třeba ve výroku rozsudku vyjádřit, vůči kterému ze žalovaných je o směnečném platebním rozkazu rozhodováno. Obdobné platí v případě, že směnečný platební rozkaz byl námitkami napaden pouze zčásti.

V rozsudku soud rozhodne i o nákladech námitkového řízení, tedy o těch nákladech, které účastníkům vznikly v souvislosti s projednáním námitek žalovaného. O nákladech řízení žalobcem vynaložených ve směnečném rozkazním řízení se znovu nerozhoduje, neboť o těchto již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, který je jediným skutečným rozhodnutím ve věci samé. Žalobci tak lze v námitkovém řízení přiznat pouze náhradu těch nákladů řízení, které jím byly účelně vynaloženy po vydání směnečného platebního rozkazu. Vzhledem k tomu, že námitkové řízení je fází řízení o směnečném nároku, nikoli dalším stupněm řízení jako je tomu u odvolání, nebude možno v případě žalobce od zahájení řízení zastoupeného advokátem vycházet při určení výše nákladů řízení spojených s jeho právním zastoupením

z vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, neboť sazby odměn za zastupování advokátem jsou touto vyhláškou stanoveny nikoli za jednotlivé úkony, nýbrž pro řízení v jednom stupni (§ 2 odst. 1 vyhlášky).

3. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání a smír

Odpověď na otázku, zda v řízení o nárocích ze směnky přichází v úvahu vydání rozsudku pro zmeškání, rozsudku pro uznání či usnesení o schválení smíru, bude závislá na tom, ve které fázi se směnečné řízení nachází.

V případech, kdy nebyl vydán směnečný platební rozkaz

Pokud soud neshledal předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu a postupem dle ustanovení § 175 odst. 1, poslední věta o.s.ř. nařídil k projednání věci jednání, vydá rozsudek pro uznání, jestliže žalovaný nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatněn, uzná. V případě uznání nároku žalovaným jen zčásti, vydá soud rozsudek podle tohoto uznání, pokud to navrhne žalobce (§ 153a odst. 1 o.s.ř.). Stejným způsobem soud postupuje, jestliže se má za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal postupem dle ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. (§ 153a odst. 3 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že při vydání rozsudku pro uznání rozhoduje soud na základě uznání

nároku žalovaným, případně na základě domněnky takového uznání dle § 114b odst. 5 o.s.ř., nikoli na základě zjištění či posouzení skutkového stavu věci, lze tímto způsobem rozhodnout i tehdy, jestliže důvodem pro nevydání směnečného platebního rozkazu byla některá z formálních vad směnky.

Obdobné lze konstatovat, pokud účastníci v průběhu řízení uzavřou smír. Smír jako hmotněprávní dohoda o žalobou uplatněném nároku je tou skutečností, na základě které soud rozhoduje o tom, zda uzavřený smír postupem dle ustanovení § 99 odst. 2 o.s.ř. schválí či nikoli, důsledkem čehož je, že ani v tomto případě soud nepřezkoumává nárok, který účastníci uzavřeným smírem vypořádávají, nýbrž pouze posuzuje, zda uzavřený smír vyhovuje požadavkům kladeným hmotným právem na platný projev vůle z hlediska jeho vážnosti, určitosti a srozumitelnosti. „Hmotněprávně může být dohoda účastníků uznáním (částečným uznáním) ze strany dlužníka, vzdáním se (částečným vzdáním se) ze strany věřitele, narovnáním, dohodou o splátkách apod.²⁶

Jiná situace nastává v případě rozsudku pro zmeškání, u kterého právním základem, o který se tento opírá, je zmeškání prvního jednání ve věci soudem nařízeného žalovaným za splnění dalších podmínek uvedených v § 153b o.s.ř. Pokud důvodem pro nevydání směnečného platebního rozkazu byly vady směnky či jiné skutečnosti, které z prvopisu směnky přímo vyplývají, nebude možno v případě zmeškání žalovaného o nárocích z takové směnky rozsudkem pro zmeškání rozhodnout. Situace je totiž diametrálně odlišná od rozhodování soudu rozsudkem pro uznání či usnesením o schválení smíru. V případě rozsudku pro uznání je zde projev vůle,

²⁶ Winterová, A. a kol., *Civilní právo procesní*, 4. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., str. 383

jímž se žalovaný ke svému závazku hlásí a jímž vyjadřuje ochotu jej uhradit. V případě smíru je zde shodného projevu vůle účastníků řízení nárok žalobou uplatněný vypořádat způsobem mezi nimi dohodnutým. U rozsudku pro uznání stejně jako u smíru tedy žalovaný výslovně projevuje vůli, aby soud o žalobcově nároku rozhodl v souladu s jím projevenou vůlí. U rozsudku pro zmeškání však taková vůle žalovaného chybí.

Argumentace tím, že dle ustanovení § 153b odst. 1 o.s.ř. se při splnění podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání pokládají tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu za nesporná a že soud má z těchto bez dalšího vycházet, nemůže v případě nároků z neplatných směnek obstát. Vydání rozsudku pro zmeškání za situace, kdy soud má na základě předběžné cenzury listiny žalobcem předložené k důkazu o jím tvrzeném směnečném nároku spolehlivý poznatek o tom, že hmotněprávní nárok zde není, by totiž znamenalo vědomé poskytnutí ochrany neexistujícím právům soudem, což by bylo v příkrém rozporu s hlavním posláním soudního řízení, jímž je dle § 1 a 3 o.s.ř. zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků. Jak konstatoval Ústavní soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 23.8.2005, sp.zn. IV. ÚS 63/05, podmínky pro vydání kontumačního rozsudku musí být posuzovány uvážlivě a zdrženlivě, ve sporných a hraničních případech není jeho vydání namístě. Jestliže pouze spravedlivé, správné a zákonné soudní rozhodnutí lze považovat za prostředek poskytující ochranu porušeným nebo ohroženým subjektivním právům, pak nelze než uzavřít, že přiznáním nároku z neplatné směnky formou rozsudku pro zmeškání by účel občanského soudního řízení naplněn nebyl. O nárocích ze směnek neplatných či z jiných důvodů neprokazujících

žalobou uplatněný nárok by tedy nemělo být postupem dle ustanovení § 153b o.s.ř. rozhodováno.

Ve stadiu námitkového řízení

Vydání rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání poté, kdy proti vydanému směnečnému rozkazu podal žalovaný řádné námitky, je vyloučeno z důvodu, že o věci samé již bylo rozhodnuto formou směnečného platebního rozkazu a že předmětem námitkového řízení je již pouze přezkoumání důvodnosti obrany žalovaného jím v podaných námitkách uplatněné.

Zmeškání prvního jednání nařízeného soudem k projednání námitek žalovaným může pro žalovaného znamenat, že soud provede jednání v jeho nepřítomnosti a že při svém rozhodování bude vycházet pouze z obsahu spisu a z provedených důkazů (§ 101 odst. 3 o.s.ř.). Za podmínek stanovených v § 110 o.s.ř. může soud v případě zmeškání žalovaného řízení rovněž přerušit.

Pokud žalovaný v průběhu námitkového řízení svůj postoj k uplatněnému nároku přehodnotí a tento následně v celém rozsahu uzná, nebude možno o takovém uznávacím projevu rozhodnout rozsudkem pro uznání postupem dle ustanovení § 153a odst. 1 o.s.ř., a to z důvodů, jak výše byly uvedeny v souvislosti s rozsudkem pro zmeškání. Vzhledem k tomu, že uznáním nároku žalovaný deklaruje to, že s nároky tak, jak žalobci byly vydaným směnečným platebním rozkazem přiznány, souhlasí a tyto pokládá za souladné s jeho směnečným závazkem, lze nastalou situaci řešit pouze zpětvzetím námitek ze strany žalovaného. Usnesením o zastavení řízení o námitkách žalovaného vydaným dle ustanovení § 175 odst. 5 o.s.ř. bude námitková obrana žalovaného zcela

vypořádána a vydaný směnečný platební rozkaz nabude po právní moci usnesení vydaného na základě zpětvzetí námitek účinků pravomocného rozsudku. Žádný z účastníků takovým postupem poškozen nebude a účelu sledovaného žalovaným bude dosaženo.

Praxe soudů není jednotná v jejich přístupu k soudnímu smíru, pokud jej účastníci uzavřou ve stadiu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. Názory se liší v tom, zda v námitkovém řízení uzavření smíru je přípustné, resp. zda uzavřený smír může soud schválit usnesením vydaným podle § 99 odst. 2 o.s.ř. Argumentace soudů, které považují smír v námitkovém řízení za nepřípustný, je postavena na tom, že v důsledku schválení smíru by v rámci jednoho řízení vedle sebe existovala dvě soudní rozhodnutí o témže nároku (směnečný platební rozkaz a usnesení o schválení smíru), přičemž zákon neřeší otázku, jakým způsobem již vydaný směnečný platební rozkaz odstranit. Tomuto názoru lze oponovat tím, že usnesení o schválení smíru vydané v námitkovém řízení je rozhodnutím o námitkách žalovaného, avšak na rozdíl od rozsudku, jímž se rozhoduje o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti či o jeho zrušení, je rozhodnutím, které vydaný směnečný platební rozkaz nahrazuje, neboť je jím o směnečném nároku nově rozhodnuto. Za stavu, kdy ze žádného ustanovení zákona nevyplývá zákaz aplikace ustanovení § 99 o.s.ř. a kdy povinností soudu jemu uloženou v § 99 odst. 1 a v § 100 odst. 1 o.s.ř. je v každém stadiu občanského soudního řízení usilovat o to, aby spor byl vyřešen smírně, čemuž koresponduje právo účastníků řízení vyřídit spor smírnou cestou, a dále s poukazem na dispoziční zásadu civilního sporného řízení projevující se v tom, že účastníci mohou disponovat řízením, se jeví správnějším postup těch soudů, které i v námitkovém řízení za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 99 o.s.ř. smír účastníky uzavřený schvalují a

samostatným výrokem usnesení o schválení smíru ruší vydaný směnečný platební rozkaz s odůvodněním, že tento byl nahrazen uzavřeným smírem, jímž byl nárok žalobou uplatněný zcela vypořádán. Vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 202 odst. 1, písm. h/ o.s.ř. není proti usnesení o schválení smíru odvolání přípustné, nebude možno připustit odvolání ani proti výroku, jímž byl směnečný platební rozkaz zrušen.

4. Předběžné opatření

Predběžné opatření je procesním prostředkem k mimořádnému zásahu do práv a postavení účastníků občanského soudního řízení v případech, kdy je třeba zatímně upravit jejich poměry nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Vzhledem k tomu, že žaloby, jimiž jsou uplatňována práva ze směnek, jsou vždy žalobami na plnění (§ 80 písm. b/ o.s.ř.), bude předběžné opatření v řízeních o nárocích ze směnek přicházet v úvahu tehdy, jestliže v chování žalovaného bude možno spatřovat jeho snahu ohrozit či přímo zmařit budoucí výkon soudního rozhodnutí o nároku ze směnky přiznaném.

Předpokladem pro nařízení předběžného opatření je jednak osvědčení nároku, který žalobce uplatňuje ve věci samé, a dále pak obava, že by výkon budoucího soudního rozhodnutí mohl být ohrožen. Tato obava musí vždy existovat objektivně, nepostačuje jen obava subjektivně pociťovaná. Předběžné opatření lze tedy nařídit v těch případech, kdy nastala určitá situace osvědčující reálnost takové obavy. Nejčastěji půjde o situaci, kdy žalobce soudu doloží, že žalovaný činí úkony směřující k převodu majetku v jeho vlastnictví na třetí osoby (například návrh na uzavření kupní

smlouvy týkající se nemovitosti žalovaného či inzerce, již žalovaný nemovitost nabízí k prodeji).

Pokud jde o nárok ve věci samé, tento nemusí být pro účely nařízení předběžného opatření prokázán, je však třeba, aby byl alespoň osvědčen. Ve směnečném řízení bude třeba, aby v době podání návrhu na nařízení předběžného opatření měl soud k dispozici prvopis směnky, ze kterého bude možno učinit závěr o tom, zda nárok, který žalobce ve věci samé uplatňuje, je nárokem důvodným či nikoli. Nepředložení prvopisu směnky soudu či zjištění soudu, že směnka žalobcův nárok neosvědčuje, bude mít za následek zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření z důvodu neosvědčení nároku ve věci samé.

Nařízení předběžného opatření se lze domáhat nejen v řízení již zahájeném (§ 102 o.s.ř.), ale též před jeho zahájením (§ 74 o.s.ř.). V případě předběžného opatření navrhovaného podle ustanovení § 74 o.s.ř. musí ten, kdo se předběžného opatření domáhá, již v návrhu na jeho nařízení jasně, určitě a nezaměnitelně konkretizovat, k jakému řízení předběžné opatření směřuje, neboť určení tohoto řízení a vymezení nároku, který je či má být jeho předmětem, je nezbytné pro posouzení okruhu účastníků dle ustanovení § 74 odst. 2 o.s.ř., který stanoví, že účastníky řízení jsou navrhovatel a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu, a dále pro posouzení příslušnosti soudu dle ustanovení § 74 odst. 3 o.s.ř., dle kterého příslušným k nařízení předběžného opatření je soud, který je příslušný k řízení o věci, nestanoví-li zákon jinak. Pokud žalobce budoucí soudní řízení v návrhu nespecifikuje, bude tento postupem dle ustanovení § 75a odst. 1 o.s.ř. odmítnut, aniž by soud žalobce k odstranění této vady návrhu vyzýval (§ 75a odst. 1, část věty za středníkem o.s.ř.).

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 9 odst. 3, písm. p/ o.s.ř. podřazuje spory týkající se směnek z hlediska věcné příslušnosti soudu pod obchodní spory, činí výše jistoty, k jejímuž složení bude povinen žalobce navrhuující předběžné opatření v řízení o nároku ze směnky, částku Kč 100.000,- bez ohledu na to, zda účastníci řízení jsou podnikateli či nikoli. Důsledkem nesložení jistoty v této výši bude odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření postupem dle ustanovení § 75b odst. 2 o.s.ř., pokud zde nebude některý z důvodů dle ustanovení § 75b odst. 3 o.s.ř., pro které by nebylo třeba jistotu skládat.

O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne soud usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Byl-li návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut nebo odmítnut nebo bylo-li řízení o návrhu zastaveno, doručuje se usnesení jen žalobci (§ 76g, první věta o.s.ř.), v ostatních případech též žalovanému. Pokud předběžným opatřením bylo žalovanému uloženo, aby nenakládal s nemovitostí, je třeba stejnopis usnesení ve lhůtě dle ustanovení § 76c odst. 2 o.s.ř. odeslat také příslušnému katastrálnímu úřadu (§ 76c odst. 3 o.s.ř.).

Písemné vyhotovení usnesení, kterým soud prvního stupně vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření v plném rozsahu a nařídil navrhovatelem požadované předběžné opatření bez slyšení ostatních účastníků řízení nebo sice po jejich slyšení, přičemž žádný z nich nevyslovil před rozhodnutím soudu s navrženým předběžným opatřením nesouhlas, nemusí obsahovat odůvodnění.²⁷

²⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.6.2007, Cjpn 19/2006, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek č. 7/2007, R 63/2007 civ.

5. Rozhodování soudu v dalších případech

5.1. Ztráta procesní subjektivity

Jestliže některý z účastníků ztratí po zahájení řízení způsobilost být jeho účastníkem dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, postupuje soud podle ustanovení § 107 o.s.ř. Uvedené platí i pro řízení směnečná. Na soudu tak bude, aby posoudil, zda i po vzniku skutečnosti, která vedla ke ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení, je možno v řízení pokračovat. Nebude-li možno v řízení ihned pokračovat, soud řízení usnesením přeruší (§ 107 odst. 1, poslední věta o.s.ř.).

K přerušení řízení soud přistoupí zejména v případě, kdy po jeho zahájení účastník zemřel či byl rozsudkem soudu vydaným dle ustanovení § 198 o.s.ř. prohlášen za mrtvého. Řízení soud přeruší na dobu do pravomocného skončení řízení o dědictví po zemřelém účastníkovi. Proti takovému usnesení je přípustné odvolání. Vzhledem k účinkům přerušení řízení (§ 111 odst. 1 o.s.ř.) může soud po dobu přerušeného řízení činit pouze úkony směřující ke zjištění stavu dědického řízení. Po skončení řízení o dědictví soud pokračuje s dědici zemřelého účastníka, případně s těmi z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde (§ 107 odst. 2 o.s.ř.). O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením, proti němuž lze podat odvolání.

Ztratí-li po zahájení řízení způsobilost být jeho účastníkem právnická osoba, bude situace jednodušší, neboť již při vzniku skutečnosti vedoucí k jejímu zániku je známo, zda je zde subjekt,

který vstoupil do jejích práv a povinností, případně subjekt, který převzal práva a povinnosti, o něž v řízení jde. Tyto skutečnosti jsou v případě obchodních společností zapisovány do obchodního rejstříku, z něhož tak lze zjistit nejen to, že společnost byla z rejstříku pro ztrátu její právní subjektivity vymazána, ale i to, kdo je jejím právním nástupcem, případně, že z rejstříku byla vymazána bez právního nástupce. U právnických osob zřízených zákonem dochází k jejich zrušení rovněž zákonem, jímž je současně řešeno, kdo vstupuje do právního postavení zrušené právnické osoby. Jako příklad lze uvést zákon č. 239/2001 Sb., o České konsolidační agentuře a o změně některých zákonů (zákon o České konsolidační agentuře), dle kterého Česká konsolidační agentura zanikla dnem 31.12.2007 bez likvidace s tím, že jejím právním nástupcem se dle ustanovení § 20 zákona stal stát, zastoupený Ministerstvem financí, na který přešla práva a závazky České konsolidační agentury ke dni jejího zániku. V případě Fondu národního majetku České republiky bylo o jeho zrušení rozhodnuto ustanovením § 1 zákona č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky (zákon o zrušení Fondu národního majetku), a to ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona (1.1.2006 s výjimkou ustanovení § 3 odst. 2, které nabylo účinnosti dnem vyhlášení zákona) s tím, že dnem jeho zrušení přešel veškerý jeho majetek na stát, který vstoupil do všech práv a povinností fondu z právních vztahů, včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů, jejichž účastníkem fond byl. V právních vztazích, do nichž vstoupil stát podle § 1 odst. 2, jedná jménem státu Ministerstvo financí. Z uvedeného je patrné, že přerušování řízení postupem dle ustanovení § 107 odst. 1, poslední věta o.s.ř. nebude v těchto případech nutné, neboť soud bude mít k dispozici veškeré poznatky o tom, zda a s kým má v řízení pokračovat.

Pokud zde není subjekt, se kterým by bylo možno v řízení pokračovat jako s procesním nástupcem zaniklého či zemřelého účastníka, rozhodne soud postupem dle ustanovení § 107 odst. 5 o.s.ř. o zastavení řízení. Bylo-li již o věci rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, soud tento současně zruší, a to analogicky podle ustanovení § 107 odst. 5, část poslední věty za středníkem o.s.ř. V případě, kdy způsobilost být účastníkem řízení ztratí po zahájení řízení pouze jeden z více žalovaných, rozhodne soud o zastavení řízení pouze vůči tomuto žalovanému a v případě, že již byl vydán směnečný platební rozkaz, tento zruší rovněž pouze vůči tomuto žalovanému.

Z ustanovení § 107 odst. 4 o.s.ř. vyplývá, že ten, kdo nastupuje do řízení na místo dosavadního účastníka řízení, musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení. Pokud je již věc ve stadiu námitkového řízení, znamená to pro procesního nástupce, že v obraně proti nároku ze směnky je omezen tím, co namítl jeho předchůdce. Koncentrace námitkového řízení tak působí i vůči tomuto nástupci.

5.2. Procesní nástupnictví

Směnka jako oběžný cenný papír je již předem určena k tomu, aby obíhala, což se v praxi projevuje poměrně častými změnami v okruhu subjektů na směnečném vztahu zúčastněných. Jde přitom nejen o změny stávajících účastníků směnečného vztahu, ke kterým dochází buď na základě příslušných ustanovení ZSŠ či na základě obecně právních důvodů změny směnečných dlužníků či směnečných věřitelů, ale též o rozšiřování okruhu účastníků směnečného vztahu během jeho trvání o další osoby. Příkladem lze uvést směnečné

rukojmí, kteří po vystavení směnky zaručí její zaplacení svým rukojemským prohlášením na směnce napsaným (čl. I. § 30 ZSŠ), či indosanty, kteří ručí za přijetí a zaplacení směnky, pokud tuto svou odpovědnost nevyloučili doložkou na směnce napsanou (čl. I. § 15 odst. 1 ZSŠ).

Pokud k hmotněprávní sukcesi práva nebo povinnosti došlo po zahájení řízení, aniž by účastník řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu ustanovení § 19 o.s.ř., bude třeba postupovat dle ustanovení § 107a o.s.ř.

Sama okolnost, že po zahájení řízení nastala skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, nemá žádný vliv na okruh účastníků řízení, jak byl určen žalobcem v jím podané žalobě. Postup soudu dle ustanovení § 107a o.s.ř. je podmíněn návrhem žalobce, který jedině je oprávněn navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka, pokud má za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde. Ani žalovaný ani ten, kdo za řízení nabyt nebo měl nabyt právo či povinnost, o které v řízení jde, tak svými úkony nemohou ovlivnit to, kdo je nebo má být účastníkem řízení na straně žalující či na straně žalované. Obdobné lze konstatovat ve vztahu k soudu, který není oprávněn z vlastní iniciativy k rozhodnutí dle ustanovení § 107a o.s.ř. přistoupit, třebaže by ze soudního spisu bylo seznatelné, že v průběhu řízení došlo k převodu či k přechodu práva nebo povinnosti, o kterých se v řízení jedná. Případná nečinnost žalobce, který nenavrhne vstup nabyvatele práva či povinnosti do řízení v důsledku této právní skutečnosti, se projeví v podobě

nepříznivého důsledku pro žalobce spočívajícího v zamítnutí žaloby pro nedostatek aktivní legitimace (v případě prokázaného převodu či přechodu práva) či legitimace pasivní (v případě prokázaného přechodu práva).

5.2.1. Změny v osobě dlužníka ze směnky

Ve směnečných vztazích se neuplatní úprava obsažená v ustanovení § 531 a § 532 obč.z., neboť smluvní převody směnečných závazků nejsou možné. Dlužník ze směnky se proto svého závazku ze směnky nemůže zprostit tím, že by ze směnečného vztahu vystoupil a na své místo nechal vstoupit jinou osobu, a to ani za situace, že by s tím majitel směnky jako věřitel vyslovil souhlas. Pokud je zde vůle všech účastníků směnečného vztahu docílit převzetí dluhu dosavadního směnečného dlužníka jiným subjektem, nelze postupovat jinak, než směnku vzít z oběhu a nahradit ji směnkou novou, ve které místo původního směnečného dlužníka bude vystupovat subjekt, který závazek ze směnky se souhlasem majitele směnky převzal. Jestliže by tedy žalobce právní skutečnost, jež by měla být důvodem pro vstup jiné osoby do řízení na místo dosavadního dlužníka, spatřoval ve smlouvě o převzetí dluhu uzavřené postupem dle ustanovení § 531 obč.z., bylo by třeba takový návrh zamítnout, neboť uvedená skutečnost není tou skutečností, se kterou by bylo možno spojovat převod povinnosti ze směnky.

Změny v osobě dlužníka ze směnky tak budou možné pouze v případě přechodu dluhů na dědice při úmrtí dlužníka ze směnky a dále při zániku právnické osoby bez likvidace, kdy v důsledku změny její právní formy, rozdělení, sloučení či splnutí právnických

osob vstupuje nástupnická právnická osoba či osoby do práv zanikajícího právního subjektu. Další v úvahu přicházející jsou situace, kdy směnečný dlužník byl zrušen zákonem, jímž je současně upraveno, který subjekt vstupuje do jeho právního postavení, a situace, kdy směnečný závazek jako součást podniku či jeho části přešel s prodávaným podnikem či jeho částí na tento subjekt (§ 476 a násl. obch.z.).

5.2.2. Změny v osobě věřitele ze směnky

Ke změně v osobě věřitele směnky může dojít směnečně právním způsobem či jinými způsoby, které se na směnečném právu nezakládají. Typickými směnečnými způsoby převodu práv ze směnky jsou rubopis (indosament) a tzv. blankotradice. Mezi další způsoby změny v osobě věřitele, které nelze podřadit pod skupinu směnečně právních převodů, patří postup (cesse) práv ze směnky, změna v osobě věřitele směnky v důsledku smrti majitele směnky, pokud tento byl fyzickou osobou, a změna v osobě věřitele směnky, pokud tento byl právnickou osobou, v důsledku zániku takové právnické osoby bez likvidace.

Právní skutečností, se kterou je spojován převod práv ze směnky, bude v případě směnky vystavené na řad indosament, jak vyplývá z čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ. Pokud jde o rektasměnku, tedy směnku obsahující doložku „nikoli na řad“ nebo jinou doložku stejného významu, tuto lze dle čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ převést pouze ve formě a s účinky obyčejného postupu. Právní skutečností zde tedy bude smlouva o postoupení pohledávky uzavřená podle § 524 obč.z. Otázky spojené s převodem práv z rektasměnek tak řeší výlučně občanský zákoník.

5.2.3. Předpoklady pro rozhodnutí podle § 107a o.s.ř.

Pokud žalobce, který uplatnil právo ze směnky v soudním řízení, má za to, že po zahájení řízení nastala některá ze skutečností výše uvedených, je na něm, aby u soudu podal návrh dle ustanovení § 107a odst. 1 o.s.ř., jímž napomůže dosáhnout vstupu do řízení osobě, která se v důsledku převodu či přechodu práva stala osobou věcně aktivně legitimovanou, či v případě přechodu povinnosti osobou věcně pasivně legitimovanou.

V návrhu na vstup účastníka na straně žalobce podle § 107a odst. 1 o. s. ř. musí žalobce zejména označit právní skutečnost, která měla za následek převod nebo přechod práva, uvést, kdy k ní došlo, a označit toho, kdo má vstoupit na jeho místo. Jak vyplývá z výše uvedeného, aby soud podle § 107a odst. 2 o. s. ř. vyhověl návrhu žalobce, musí být prokázány formální podmínky, že nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva na jiného, že se tato právní skutečnost týká práva nebo povinnosti dosavadního účastníka řízení a že nastala po zahájení řízení. Přitom návrh na vstup účastníka musí být podán za řízení, tedy dříve, než soud o věci samé rozhodl, a musí být doložen souhlas nabyvatele práva se vstupem do řízení, má-li nabyvatel práva nastoupit na místo dosavadního žalobce.²⁸ V případě, že postupem dle ustanovení § 107a odst. 1 o.s.ř. je navrhován vstup účastníka na straně žalovaného, nevyžaduje se souhlas žalovaného ani toho, kdo má na jeho místo vstoupit (§ 107a odst. 2 o.s.ř.).

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.9.2006, sp.zn. 32 Odo 1019/2005, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit CD 5/2007, číslo judikátu C 4739

V rozhodnutích uveřejněných pod čísly 31/2004 a 37/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyšší soud České republiky formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého při rozhodování o návrhu žalobce, aby nabyvatel práva vstoupil do řízení na jeho místo (§ 107a o.s.ř.), soud ve vztahu k jím označené právní skutečnosti zkoumá, zda jde vůbec o právní skutečnost, zda jde o takovou právní skutečnost, s níž právní předpisy obecně vzato spojují přechod práva, zda označená právní skutečnost opravdu nastala a zda je způsobilá mít za následek přechod práva. Otázkou, zda je žalobce skutečně nositelem jím tvrzeného práva, popřípadě, zda podle označené právní skutečnosti toto právo přešlo na jiného, se přitom nezabývá, neboť se netýká zkoumání procesního nástupnictví ve smyslu ustanovení § 107a o.s.ř., ale již posouzení věci samé.

V případě zajišťovací směnky je třeba si uvědomit, že postoupením pohledávky takovou směnkou zajištěné nedochází automaticky k postoupení práv ze směnky a že i u převodů práv ze zajišťovacích směnek je třeba postupovat směnečně právním způsobem. Prakticky to znamená, že žalobce, který v řízení o směnečném nároku oznámí soudu postoupení kauzální pohledávky a touto skutečností odůvodní návrh na připuštění vstupu jiného subjektu do řízení na jeho místo, nedosáhne jím požadované změny v osobě žalobce, neboť v postoupení kauzální pohledávky nelze spatřovat právní skutečnost, s níž by byl spojen převod práv ze směnky, o která v řízení jde. Takovou skutečností může být pouze a jenom indosace směnky vystavené na řad nebo smlouva o postoupení pohledávky z rektasměnky. Obdobně bude třeba návrh zamítnout v případě, že žalobce sice soudu doloží řádný převod práv ze směnky, nicméně návrh dle ustanovení § 107a o.s.ř. odůvodní nikoli směnečněprávním převodem směnky, nýbrž

postoupením kauzální pohledávky, tedy skutečností, se kterou zákon převod práv ze směnky nespojuje.

V případě rektasměnky bude třeba soudu předložit smlouvu o postoupení pohledávky uzavřenou postupem dle ustanovení § 524 obč.z. Na soudu pak bude, aby posoudil zda tato listina tvrzený převod práv ze směnky osvědčuje.

Složitější situace nastává v případě převodu práv ze směnky vystavené na řad, pokud tato již byla uložena do soudní úschovy. Vzhledem k tomu, že právní skutečností předpokládanou ustanovením § 107a o.s.ř. je u takové směnky indosament, který musí být napsán na směnku nebo na přívěsek, a indosantem (tím, kdo směnku převádí) podepsán (čl. I. § 13 odst. 1 ZSŠ), bude třeba žalobci umožnit přístup ke směnce tak, aby ji mohl indosamentem opatřit. Problematickou se v takovém případě jeví otázka, kdy (kterým momentem) dochází k převodu směnky. Podle ustanovení § 17 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZCP“), k převodu listinného cenného papíru dochází jeho předáním nabyvateli, nestanoví-li zákon nebo dohoda stran něco jiného. Z ustanovení § 18 odst. 1 ZCP vyplývá, že k převodu listinného cenného papíru na řad se vyžaduje i rubopis, který musí být bezpodmínečný a kterým přecházejí veškerá práva s papírem spojená, pokud ze zvláštního zákona nevyplývá něco jiného. Podmínkou převodu směnky na řad je tak dle citovaných ustanovení nejen rubopis napsaný na směnku (čl. I. § 11 odst. 1 ve spojení s čl. I. § 16 ZSŠ), ale též předání směnky nabyvateli.

V praxi soudů se lze setkat s rozdílným postupem, pokud jde o indosaci směnek již odevzdaných žalobci do soudní úschovy.

Některé soudy totiž požadují, aby se k indosaci směnky dostavil nejen žalobce, který směnku hodlá indosovat, ale též subjekt, na jehož řad má být směnka převedena. Po provedení indosace směnky žalobce tuto předá novému majiteli, který ji odevzdává zpět do úschovy soudu. Soud o tom sepíše záznam, který mu spolu s indosovanou směnkou slouží jako podklad pro rozhodnutí o návrhu žalobce dle ustanovení § 107a o.s.ř. Jde o postup, který je ve své podstatě v souladu se závěrem vysloveným Nejvyšším soudem České republiky v odůvodnění usnesení ze dne 14.12.2006, sp.zn. 29 Odo 1285/2006, v němž soud neshledal správným závěr odvolacího soudu, který splnění podmínky pro převod směnky dovozoval z toho, že žalobkyně směnku rubopisovala ve prospěch společnosti, jejíž vstup do řízení byl navržen, a následně ji vrátila do úschovy soudu. Tyto skutečnosti dle soudu nevypovídají nic o tom, zda směnka byla společnosti skutečně předána, když k jejímu rubopisu a vrácení do úschovy soudu mohlo dojít, aniž by se směnka fakticky do rukou společnosti dostala. Argumentace dovolacího soudu vychází z dikce již citovaného ustanovení § 17 odst. 1 ZCP.

Předání indosované směnky jejímu nabyvateli za běžícího řízení se však jeví značně problematické z hlediska nakládání s touto listinou jako důkazem. Jde o to, že naznačený postup vede k tomu, že směnka jako důkazní prostředek žalobce se ocitne v rukou toho, kdo není účastníkem řízení, a že soud by od takové osoby neměl směnku zpět do úschovy vůbec přijímat. Nejde totiž o případ dle ustanovení § 185a odst. 1 o.s.ř., neboť směnka jako cenný papír není po její indosaci do úschovy skládána za účelem splnění závazku. Navíc odevzdání směnky do rukou osoby stojící vně soudního řízení s sebou nese riziko zničení důkazní listiny subjektem, jemuž je směnka v zájmu naplnění požadavku stanoveného v § 17 odst. 1 ZCP předávána. Třebaže jde o situaci

spíše hypotetickou, je třeba ji vzít v úvahu. Vzhledem k tomu, že soud směnku od žalobce přebírá jako jeho důkazní prostředek, je povinen tento opatrovat způsobem vylučujícím možnost jeho ztráty, poškození či zničení. To je ostatně důvodem, proč prvopisy směnek jsou po celou dobu soudního řízení uloženy v úschově soudu.

Osobně se domnívám, že předání směnky do úschovy soudu nabyvatelem směnky není s odkazem na argumentaci shora uvedenou v souladu s procesním právem, a že lze souhlasit s postupem těch soudů, které z toho, že nabyvatel směnky udělil souhlas se svým vstupem do řízení, dovozují, že mezi ním a původním majitelem směnky je jiná dohoda ve smyslu ustanovení § 17 odst. 1 ZCP.

V souvislosti s převody práv ze směnek vystavených na řad je vhodné zmínit usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.3.2004, sp.zn. 29 Odo 878/2003²⁹, ve kterém soud uzavřel, že k přechodu práv ze směnky na řad při jejím zaplacení avalem (rukojmím) není nutný rubopis, neboť k přechodu práv ze směnky dochází pouhým zaplacením směnky. Pokud však chce avalista, na kterého práva ze směnky přešla, tato práva převést na další osobu, je k převodu práv rubopis nezbytný.

V těch případech, kdy se směnka stane součástí podniku nebo jeho části prodávaného podle ustanovení § 476 a násl. obch.z., je jediným smluvním základem celé dispozice smlouva o prodeji podniku nebo jeho části. Vzhledem k tomu, že účinností této smlouvy dochází k přechodu práv a závazků, jež jsou s podnikem spojeny, bude na žalobci, aby v návrhu dle ustanovení § 107a o.s.ř. tvrdil uzavření smlouvy o prodeji podniku či jeho části a aby tuto

²⁹ Soudní judikatura č. 3/2004

soudu předložil. Indosace směnky vystavené na řad z uvedených důvodů nutná není, neboť sama smlouva o prodeji podniku nebo jeho části legitimuje k výkonu práv ze směnky kupujícího podniku či části podniku.

Jestliže jsou splněny předpoklady dle ustanovení § 107a odst. 1 a 2 o.s.ř., soud usnesením návrhu vyhová. Usnesení je třeba doručit stávajícím účastníkům a tomu, jehož vstup do řízení na místo dosavadního žalobce či žalovaného byl připuštěn. Proti tomuto usnesení je odvolání přípustné.

V ostatních případech soud návrh zamítne. Stane se tak tehdy, jestliže nabyvatel práva, jehož vstup do řízení je navrhován, nedá souhlas se svým vstupem do řízení, jestliže tvrzená právní skutečnost ve smyslu ustanovení § 107a odst. 1 o.s.ř. nebyla žalobcem doložena, jestliže žalobce v návrhu tvrdí právní skutečnost, která nemohla převod nebo přechod práva či povinnosti vyvolat, a též tehdy, jestliže návrh na postup soudu dle ustanovení § 107a byl podán přímo nabyvatelem práva či jestliže jej podal žalovaný.

Dalším důvodem pro zamítnutí návrhu dle ustanovení § 107a o.s.ř. bude stav, kdy návrh na vstup účastníka byl podán poté, co o věci již bylo pravomocně rozhodnuto. Z toho důvodu postup dle uvedeného ustanovení nepřichází v úvahu ani tehdy, jestliže k procesnímu nástupnictví došlo v průběhu odvolacího řízení, jehož předmětem je pouze výrok směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení je závislé na rozhodnutí ve věci samé a z povahy věci je vyloučeno, aby o náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto mezi účastníky odlišnými od účastníků řízení ve věci samé. Tomuto závěru odpovídá též text

§ 107a odst. 1 o.s.ř., neboť toto ustanovení dopadá na případy, kdy došlo k převodu nebo přechodu práva, o které v řízení jde. Předmětem odvolacího řízení ale není právo na zaplacení směnky, které bylo převedeno ze žalobce na jinou osobu, nýbrž pouze právo na náhradu nákladů řízení.³⁰

Rozhodování soudu o procesním nástupnictví postupem dle ustanovení § 107a o.s.ř. je možné v jakékoli fázi směnečného řízení, tedy i poté, kdy o věci již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem. Nabude-li právní moci usnesení, jímž soud povolil vstup účastníka do řízení na místo dosavadního účastníka, stává se toto usnesení součástí směnečného platebního rozkazu, pokud jde o označení účastníků, aniž by bylo třeba směnečný platební rozkaz měnit.³¹

Podle ustanovení § 107a odst. 3 ve spojení s ustanovením § 107 odst. 4 o.s.ř. platí, že ten, kdo nastupuje do řízení na místo dosavadního účastníka řízení, musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení. V případě nástupnictví, ke kterému došlo na straně žalobce po podání řádných námitek žalovaného, to znamená, že již podané námitky působí i proti procesnímu nástupci původního žalobce a že žalovaný vůči tomuto nástupci nemůže namítat nové, proti směnečnému platebnímu rozkazu dosud neuplatněné skutečnosti. Opačný postup by znamenal popření již zmiňované zásady koncentrace námitkového řízení.

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.11.2005, sp.zn. 12 Cmo 255/2004, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 10/2005

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.12.2003, sp.zn. 29 Odo 526/2003, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 28/2004, číslo judikátu C 2431

5.3. Změna žaloby

Ve směnečném řízení je změna žaloby možná pouze do té doby, než soud o věci rozhodl směnečným platebním rozkazem. Rozhodnutí soudu o tom, zda změnu žaloby připustí či nikoli, bude proto závislé nejen na posouzení toho, zda výsledky dosavadního řízení mohou být podkladem pro řízení o změněném návrhu (§ 95 odst. 2 o.s.ř.), nýbrž též na tom, v jaké fázi se směnečné řízení nachází.

Pokud změna žaloby byla navržena před vydáním směnečného platebního rozkazu, nebude zde zpravidla překážky spočívající v tom, že by nebylo možno využít výsledky dosavadního řízení, neboť soud do té doby činil pouze přípravné úkony směřující k rozhodnutí formou směnečného platebního rozkazu. Na soudu tak bude, aby posoudil, zda by připuštěním změny žaloby nedošlo k situaci, že v řízení o změněném návrhu by nebyly splněny podmínky řízení, jejichž nedostatek nelze odstranit. Změnu žaloby nebude proto možno připustit například tehdy, jestliže je zřejmé, že by zde nastala překážka zahájeného řízení, překážka věci rozsouzené či že by soud pro nedostatek své pravomoci nemohl o změněném návrhu jednat. Obdobně nebude možno připustit změnu žaloby v těch případech, kdy soud rozhodující o směnečném nároku by byl soudem věcně či místně nepřislušným k rozhodnutí o změněném návrhu.

O připuštění změny žaloby rozhoduje soud usnesením vydaným dle ustanovení § 95 odst. 2 o.s.ř., proti němuž není odvolání přípustné (§ 202 odst. 1, písm. f/ o.s.ř.). Pokud jde o hmotněprávní účinky změny žaloby, platí totéž co v běžném sporném řízení, tedy

tyto nastávají dnem, kdy změna žaloby soudu došla či byla osobně u soudu podána.

Jestliže změna žaloby spočívá v tom, že žalobce uplatnil více, než v původním návrhu, bude třeba s vydáním směnečného platebního rozkazu vyčkat do doby, než usnesení, jímž soud rozšíření žaloby připustil, nabude právní moci, neboť teprve tímto okamžikem je nově vymezen rozsah žalobou uplatněného nároku a teprve poté lze tento převzít do výroku směnečného platebního rozkazu, jímž soud žalobě vyhovuje.

Po vydání směnečného platebního rozkazu změna žaloby možná není, neboť o žalobou uplatněném nároku již bylo meritorně rozhodnuto a předmětem dalšího řízení v případě podání námitek žalovaným bude pouze posouzení toho, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem. Vzhledem k tomu, že zásady, na kterých zkrácené směnečné řízení stojí, změnu žaloby ve stadiu námitkového řízení, vylučují, rozhodne soud o jejím nepřipuštění usnesením vydaným dle § 95 odst. 2 o.s.ř., proti kterému odvolání není přípustné (§ 202 odst. 1, písm. f/ o.s.ř.).

5.4. Záměna účastníků a přistoupení dalšího účastníka

Smyslem institutu záměny účastníků dle ustanovení § 92 odst. 2 o.s.ř. a institutu přistoupení dalšího účastníka do řízení dle ustanovení § 92 odst. 1 o.s.ř. je zajistit, aby se řízení účastnili ti, kdož jsou věcně legitimováni, tedy ti, kdož jsou podle hmotného

práva nositeli tvrzeného subjektivního práva či tvrzené subjektivní povinnosti.³²

5.4.1. Záměna účastníků

Důvodem pro návrh na záměnu účastníků bude žalobcova snaha zabránit nepříznivému následku v podobě zamítnutí žaloby pro nedostatek aktivní či pasivní legitimace, pokud žalobce v žalobě nesprávně vymezil okruh účastníků řízení. V takovém případě žalobce může dle ustanovení § 92 odst. 2 o.s.ř. navrhnout, aby žalobce nebo žalovaný z řízení vystoupil a aby na jeho místo vstoupil někdo jiný. S návrhem na záměnu účastníků musí vždy vyslovit souhlas žalovaný. V případě, že je navrhována záměna na straně žalobce, je třeba i souhlasu toho, kdo má do řízení vstoupit na místo dosavadního žalobce. Jestliže jsou tyto podmínky splněny a jestliže soud dosud nevydal směnečný platební rozkaz, navrženou záměnu usnesením připustí. Pokud byl návrh na záměnu podán po vydání směnečného platebního rozkazu, soud jej usnesením zamítne, neboť v této fázi řízení musí zůstat okruh účastníků již nezměněn. Jde o situaci obdobnou odvolacímu řízení, ve kterém, jak vyplývá z ustanovení § 216 odst. 1 o.s.ř. je vyloučeno přistoupení dalších účastníků do řízení a záměna účastníků.

5.4.2. Přistoupení dalšího účastníka

Přistoupení dalšího účastníka do řízení postupem dle ustanovení § 92 odst. 1 o.s.ř. bude praktické za situace, kdy žalobce uplatní nárok pouze proti některému či některým z více směnečných

³² Bureš/Drápal/Krčmář a kol., Občanský soudní řád, komentář – I. díl, 7. vydání, C.H.Beck 2006, str. 404

dlužníků, a následně se rozhodne svých práv ze směnky domáhat i proti dlužníkům ostatním. Žalobci ničeho nebrání v tom, aby se takového nároku domáhal samostatnou žalobou, nicméně uplatnění práv z téže směnky v jednom řízení je nepochybně účelnější a hospodárnější. Je nezbytné, aby v návrhu na přistoupení dalšího účastníka žalobce vylíčil rozhodující skutečnosti ve vztahu k tomuto účastníkovi, neboť skutkový děj byl v žalobě vymezen pouze ve vztahu k těm, s nimiž jako s účastníky bylo řízení zahájeno. Souhlasu toho, kdo má do řízení jako další účastník vstoupit, je třeba jen v případě, že tento má vystupovat na straně žalobce.

Návrhu na přistoupení dalšího účastníka do řízení lze vyhovět pouze tehdy, jestliže o věci ještě nebylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem. I zde platí, že po vydání směnečného platebního rozkazu nelze měnit (v daném případě rozšiřovat) okruh těch, jichž se rozhodnutí týká. Pokud tedy žalobce podá návrh na přistoupení dalšího účastníka do řízení až po vydání směnečného platebního rozkazu, soud jej usnesením zamítne. Na žalobci pak bude, aby se svých práv vůči subjektu, jehož vstup do řízení nebyl připuštěn, domáhal samostatnou žalobou.

Z toho, co bylo v souvislosti se záměnou účastníků a s přistoupením dalšího účastníka do řízení uvedeno, je zřejmé, že v zájmu žalobce je v případě uplatnění práv ze směnky důsledně a pečlivě zvážit, jaké nároky, vůči komu a na základě jakých skutečností podanou žalobou uplatní. Vzhledem k tomu, že směnečné platební rozkazy jsou s ohledem na povahu směnečného řízení vydávány v krátkých lhůtách, nemá žalobce ve zkráceném směnečném řízení příliš prostoru pro to, aby svá případná pochybení, jichž se při podání žaloby dopustil, pokud jde o vymezení okruhu účastníků řízení, napravoval cestou návrhů dle

ustanovení § 92 o.s.ř. Zde je vhodné připomenout, že poučení o tom, že ve věci může být žalována i další osoba nebo že namísto dosavadního žalovaného má být žalován někdo jiný, není součástí poučovací povinnosti soudů.³³

5.5. Vedlejší účastenství

Dle ustanovení § 93 odst. 1 o.s.ř. se jako vedlejší účastník může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku. Řízení o nárocích ze směnek je vždy řízením sporným a tedy institut vedlejšího účastenství je možný i v tomto řízení. Jako vedlejší účastník se může řízení účastnit kterákoli třetí osoba, která má způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu ustanovení § 19 o.s.ř. Do řízení vstoupí buď z vlastního podnětu nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. Právní zájem vedlejšího účastníka na výsledku řízení zkoumá soud jen k námitce nepřípustnosti jeho vstupu do řízení vznesené některým z účastníků řízení. Pokud námitka uplatněna nebyla, jedná soud bez dalšího s třetí osobou jako s vedlejším účastníkem řízení.

Právní zájem v řízeních o nárocích ze směnek bude dán například tehdy, jestliže bude přicházet v úvahu provedení postihu dle čl. I. § 49 ZSŠ, dle kterého může ten, kdo směnku vyplatí, vymáhat na svých předchůdcích nároky v tomto ustanovení taxativně vyjmenované. Půjde tak o situaci, kdy některý z předchůdců směnečného dlužníka, vůči kterému již byl nárok

³³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.3.2004, sp.zn. 29 Odo 227/2002, Soudní judikatura č. 3/2004

v soudním řízení uplatněn, bude mít jako třetí osoba zájem na vítězství takového dlužníka.

Vedlejší účastník vždy vystupuje na straně jednoho z účastníků řízení, aby jej podporoval, z čehož nutně vyplývá, že tuto podporu nelze žádnému z účastníků vnutit. Jestliže účastník o intervenci na své straně zájem nemá, dochází k ukončení vedlejšího účastenství okamžikem vyslovení nesouhlasu takového účastníka s tím, aby na jeho straně vedlejší účastník vystupoval.³⁴ Vzhledem k tomu, že soud v takovém případě žádné rozhodnutí nevydává, jeví se vhodným v zájmu transparentnosti soudního řízení účastníky řízení a vedlejšího účastníka vyrozumět o tom, že došlo k zániku jeho účasti v řízení v důsledku nesouhlasu vysloveného jím podporovaným účastníkem. Smysl takového postupu soudu je jasný – předejít případným námitkám či výtkám, že soud s vedleším účastníkem nejednal. Pokud jde o nesouhlas někoho jiného než toho účastníka, kterého má vedlejší účastník v řízení podporovat, je třeba vždy o přípustnosti vedlejšího účastenství rozhodnout usnesením, proti kterému je přípustné odvolání.

Z ustanovení § 93 odst. 3 o.s.ř. vyplývá, že vedlejší účastník má v řízení stejná práva a povinnosti jako účastník řízení. Byť by tato úprava mohla vzbuzovat dojem, že vedlejšímu účastníkovi svědčí i právo podat námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, pokud v řízení podporuje žalovaného, není tomu tak, neboť specifika směnečného řízení takový závěr nedovolují. Důvodem je již zmiňovaný fakt, že s ohledem na samostatné společenství více směnečných dlužníků si každý z více žalovaných podává námitky sám za sebe a že námitky podané jedním z více žalovaných působí

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.6.2004, sp.zn. 29 Odo 806/2002, Soudní judikatura č. 7/2004

pouze vůči tomuto žalovanému na rozdíl od odporu proti běžnému platebnímu rozkazu, který má za následek jeho eliminaci i vůči dalším žalovaným. Vzhledem k tomu, že vedlejší účastník jedná v řízení toliko sám za sebe (§ 93 odst. 3, druhá věta o.s.ř.), nemohou mít námitky jím podané vliv na žalovaného, kterého v řízení podporuje. Námitky takto podané by z uvedených důvodů bylo třeba postupem dle ustanovení § 175 odst. 3 o.s.ř. odmítnout jako námitky podané neoprávněnou osobou. Jiná situace bude v případě odvolání proti rozsudku, jímž soud o námitkách žalovaného rozhodl. Zde již bude třeba vycházet z ustanovení § 203 odst. 1 o.s.ř., který za splnění podmínek v něm uvedených dává vedlejšímu účastníkovi právo odvolání podat.

5.6. Vyloučení věci k samostatnému řízení a spojení věcí

Jednou ze zásad, kterými je ovládáno občanské soudní řízení, je zásada jeho hospodárnosti. Jde přitom nejen o to, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, jak výslovně požaduje ustanovení § 6 o.s.ř., ale též o to, aby byla poskytnuta bez zbytečných nákladů. Zájmem hospodárnosti řízení je vedena mimo jiné úprava obsažená v ustanovení § 112 o.s.ř., který ve svém odstavci 1 upravuje případy, kdy soud může spojit více věcí ke společnému řízení, a v odstavci 2 případy, kdy naopak některá z více věcí uplatněných v jednom řízení může být soudem vyloučena k samostatnému řízení.

Ve směnečném řízení dochází ke spojení více věcí ke společnému řízení již tím, že žalobce jednou žalobou uplatní proti témuž žalovanému nároky z více směnek, nebo tím, že nárok uplatní z jedné směnky vůči více žalovaným jako subjektům z takové směnky zavázaným. Pokud žalobce v těchto případech

uplatní nároky samostatnými žalobami, je namístě spojení věcí ke společnému řízení postupem dle ustanovení § 112 odst. 1 o.s.ř. a rozhodnutí o nich v jednom řízení, neboť nejen pro soud, ale i pro účastníky řízení je v takovém případě nepochybně praktičtější a efektivnější činit procesní úkony v rámci jednoho řízení. Pokud některý z účastníků je zastoupen advokátem, projeví se uvedený postup soudu ve značné úspoře nákladů řízení na straně prohravšího účastníka, neboť základem pro výpočet odměny advokáta dle vyhlášky č. 484/2000 Sb. bude v takovém případě součet všech nároků, které původně byly uplatněny samostatnými žalobami.

Třebaže spojení věcí ke společnému řízení je možné v jakémkoli stadiu řízení o nárocích ze směnek, bude rozhodnutí soudu o tom, zda ke spojení více věcí přikročí či nikoli, závislé na tom, v jakém stadiu se jednotlivé věci nacházejí a jaké procesní situace v jednotlivých řízeních nastaly. Soud proto bude muset pečlivě vyhodnotit, zda spojení věcí i za stavu, kdy předpoklady dle ustanovení § 112 odst. 1 o.s.ř. jsou splněny, nebude kontraproduktivní, tedy zda naopak nebude rychlejší a procesně schůdnější každou z věcí, které by se ke spojení věcí nabízely, projednat v samostatném řízení.

Potřeba vyloučit k samostatnému řízení některou z více věcí uplatněných jednou žalobou vyvstane tehdy, jestliže v návrhu na zahájení řízení budou uvedeny věci, které se ke spojení nehodí, nebo odpadnou-li důvody, pro které byly věci soudem spojeny. Vzhledem k tomu, že ve zkráceném směnečném řízení soud rozhoduje formou směnečného platebního rozkazu, jímž lze žalovaného zavázat pouze a jenom k zaplacení požadované částky, nebude se ke spojení s nárokem na zaplacení směnečné pohledávky hodit například nárok na vydání směnky či jinak uplatněný nárok,

třebaže by měl svůj základ ve směnečném vztahu. V případě uplatnění takových nároků jednou žalobou by nebylo možno o celém předmětu řízení rozhodnout formou směnečného platebního rozkazu. Vyloučením jiného nároku než nároku na zaplacení směnečné pohledávky k samostatnému řízení lze této ve své podstatě nepříznivé situaci předejít.

K vyloučení věci k samostatnému řízení může soud přistoupit rovněž tehdy, jestliže nárok z některé z více směnek uplatněných v jednom řízení není shledán po právu (například pro neplatnost směnky nebo pro nepředložení některé z více směnek v jejím prvopise) nebo jestliže není shledán po právu nárok vůči některému z více žalovaných (typicky při zjištění nedostatku pasivní legitimace některého ze žalovaných). Ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. neumožňuje soudu, aby směnečným platebním rozkazem rozhodl pouze o části žalobou uplatněného nároku, a tedy zjištění, že nárok z některé směnky či nárok vůči některému z více žalovaných není důvodný, by znamenalo nutnost ohledně celého předmětu řízení – tedy i ohledně nároků důvodných – nařídít jednání. Důsledkem takového postupu soudu by bylo odepření práva žalobci na poskytnutí ochrany jeho porušeným právům způsobem, jak jej ustanovení § 175 o.s.ř. předpokládá, pokud jde o nároky, o nichž by bylo možno směnečným platebním rozkazem rozhodnout. Soud tak může nárok, který nemá pro účely rozhodnutí formou směnečného platebního rozkazu za prokázaný, vyloučit k samostatnému řízení tak, aby nic nebránilo vydání směnečného platebního rozkazu ohledně nároků zbývajících.

Důvodem pro vyloučení věci k samostatnému řízení bude též situace, kdy vůči některému z více žalovaných nastane po zahájení řízení překážka, která brání tomu, aby řízení bylo provedeno se

všemi původními účastníky. Příkladem lze uvést prohlášení konkursu na majetek některého z více žalovaných, který má dle ustanovení § 263 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) za následek přerušeni řízení vůči tomuto žalovanému, nikoli však přerušeni řízení vůči ostatním žalovaným. Vzhledem k tomu, že v případě přerušeni řízení se nekonají jednání a neběží lhůty, jak vyplývá ustanovení § 263 odst. 2 téhož zákona, je zcela odůvodněn postup soudu, kdy tento nárok vůči těm žalovaným, jichž se účinky prohlášení konkursu nedotýkají, vyloučí k samostatnému řízení, ve kterém bez jakýchkoli omezení může v řízení pokračovat. Pokud jde o nárok uplatněný proti žalovanému, který je v konkursu, o tomto nelze po dobu trvání konkursu rozhodnout a v řízení o něm ani činit žádné procesní úkony.³⁵

Obdobně se jeví vhodným, ba přímo nezbytným, vyloučení nároku k samostatnému řízení v případě, že některý z více žalovaných v průběhu řízení zemře. Vzhledem k tomu, že tato překážka řízení se žádným způsobem nedotýká nároků uplatněných vůči ostatním žalovaným, není žádného důvodu pro odkládání rozhodnutí o celém uplatněném nároku (tedy ve vztahu ke všem žalovaným) až do doby, kdy bude rozhodnuto o tom, s kým bude v řízení jako s procesním nástupcem zemřelého žalovaného pokračováno. I zde je vyloučení nároku k samostatnému řízení s ohledem na povinnost soudu zajistit, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta (§ 100 odst. 1 o.s.ř.), namístě.

³⁵ Srov. bod XXIV. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.6.1998, Cjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek

O spojení více věcí ke společnému řízení a o vyloučení některé věci k samostatnému řízení rozhoduje soud usnesením, proti kterému není odvolání přípustné, neboť se jedná o usnesení, jímž se upravuje vedení řízení (§ 202 odst. 1, písm. a/ o.s.ř.). Ve výroku usnesení o spojení je třeba uvést, pod jakou spisovou značkou budou spojené věci projednány a rozhodnuty.

5.7. Přerušeni řízení

Překážky nejrůznějšího charakteru, které brání soudu v dalším postupu a v meritorním rozhodnutí, vznikají i ve směnečném řízení. Překážky rázu pouze dočasného mají za následek přerušeni řízení, a to buď rozhodnutím soudu nebo přímo ze zákona.

K přerušeni řízení rozhodnutím soudu může dojít v případech uvedených v ustanoveních § 107, 109 a 110 o.s.ř. O přerušeni řízení rozhodne soud usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Jestliže soud zamítl návrh na přerušeni řízení podle § 109 nebo podle § 110 o.s.ř., odvolání přípustné není (§ 202 odst. 1, písm. i/ o.s.ř.). V řízení, které bylo přerušeno podle ustanovení § 110 o.s.ř. (tzv. klid řízení), lze pokračovat na návrh kteréhokoli z účastníků po uplynutí tří měsíců. Nepodání takového návrhu ve lhůtě jednoho roku od právní moci usnesení o přerušeni řízení má za následek rozhodnutí soudu o zastavení řízení. Pokud o věci již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, bude třeba jej v takovém případě současně zrušit.

K přerušeni řízení ze zákona dochází prohlášením konkursu na majetek žalobce či žalovaného, jak vyplývá z ustanovení § 263

odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb. V těchto řízeních lze pokračovat pouze za podmínek stanovených v § 264 a 265 téhož zákona.

Ve všech případech přerušení řízení se po dobu přerušení řízení nekonají jednání a neběží lhůty. Jestliže se v řízení pokračuje, počínají lhůty běžet znovu. Pro řízení přerušena rozhodnutím soudu tak stanoví § 111 odst. 1 o.s.ř., pro řízení přerušena v důsledku prohlášení konkursu ustanovení § 263 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb.

Vzhledem k tomu, že účinky přerušení řízení v případě plurality žalovaných nastávají pouze ve vztahu mezi žalobcem a tím žalovaným, na jehož straně nastala překážka vedoucí k přerušení řízení, bude možno o nárocích vůči ostatním žalovaným bez ohledu na tuto překážku jednat a o nich i meritorně rozhodnout. Předtím však bude nezbytné nároky vůči těmto žalovaným postupem dle ustanovení § 112 odst. 2 o.s.ř. vyloučit k samostatnému řízení.

5.8. Vzájemný návrh a započtení

5.8.1. Vzájemný návrh

Vzájemný návrh jako dispoziční úkon žalovaného, kterým žalovaný v řízení zahájeném žalobcem ohledně nároku ze směnky proti němu uplatní svůj nárok dle ustanovení § 97 odst. 1 o.s.ř., lze očekávat až ve stadiu námitkového řízení, neboť žalovaný se o tom, že je proti němu vedeno řízení o nároku ze směnky, dozví zpravidla až doručením vydaného směnečného platebního rozkazu. Vzhledem k tomu, že námitkové řízení je charakterizováno celou řadou odlišností oproti běžnému řízení, bude třeba v případě vzájemné

žaloby podané po vydání směnečného platebního rozkazu postupovat dle ustanovení § 97 odst. 2 o.s.ř. a vzájemný návrh vyloučit k samostatnému řízení, neboť podmínky pro spojení věcí ve smyslu ustanovení § 112 o.s.ř. nebudou dány.

Vzájemný návrh bude třeba vyloučit k samostatnému řízení i tehdy, jestliže byl žalovaným uplatněn ještě před vydáním směnečného platebního rozkazu, a to z důvodu, že ve zkráceném směnečném řízení soud neprovádí dokazování a o uplatněném nároku rozhoduje bez jednání formou směnečného platebního rozkazu. Ve směnečném řízení se tak uplatnění vzájemného návrhu nejeví vhodným a pro žalovaného je praktičtější svůj nárok uplatnit nikoli v tomto řízení, ale samostatnou žalobou.

5.8.2. Započtení

Pokud jde o námitku, kterou žalovaný za řízení započítává proti žalobcem uplatněnému nároku svou pohledávkou (kompenzační námitka), tato nebude úspěšná, pokud žalovaný kompenzační projev učiní až po vydání směnečného platebního rozkazu. Důvodem je již zmiňovaný fakt, že v námitkovém řízení je rozhodováno nikoli o povinnosti zaplatit směnku, ale o tom, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem (a bude ponechán zcela nebo zčásti v platnosti) nebo zda námitky žalovaného jsou důvodné (a platební rozkaz bude třeba zcela či zčásti zrušit), z čehož vyplývá, že správnost vydaného směnečného platebního rozkazu je třeba posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání, a že skutečnosti, k nimž došlo až po této době, nemohou být důvodem pro jeho zrušení. Projev vůle směřující k započtení žalovaným učiněný až v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu

nemůže proto zpochybnit správnost směnečného platebního rozkazu, byť by tato procesní obrana žalovaného byla shledána důvodnou.³⁶

Jinak je tomu v případě kompenzačního projevu, který žalovaný učinil před vydáním směnečného platebního rozkazu. I za předpokladu, že by veškeré podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu byly splněny, měl by soud k této obraně žalovaného přihlídnout a tedy směnečný platební rozkaz nevydat, ve věci nařídit jednání a ohledně obou pohledávek provést dokazování a následně rozhodnout formou rozsudku. Jde o situaci obdobnou té, o které bylo pojednáno v kapitole III. bod 2, oddíl 2.2. s odkazem na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.9.1996, sp.zn. 5 Cmo 631/95.

5.9. Zpětvzetí žaloby

Pro zpětvzetí žaloby o nároku ze směnky se uplatní v plném rozsahu úprava obsažená v ustanovení § 96 o.s.ř. Žalobce tak může vzít žalobu zcela či zčásti zpět kdykoli během řízení, nejpozději do doby, kdy ve věci vydaný směnečný platební rozkaz nabyl účinků pravomocného rozsudku, nebo kdy řízení skončilo jiným způsobem (např. zastavením řízení pro nezaplacení soudního poplatku či pro nedostatek některé z podmínek řízení). Na základě zpětvzetí žaloby soud prvního stupně usnesením vydaným dle § 96 odst. 2 o.s.ř. v rozsahu zpětvzetí žaloby řízení zastaví a pokud již o věci bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, tento v témže rozsahu současně zruší (§ 96 odst. 2 o.s.ř.). Stejně postupuje v případě

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.7.2007, sp.zn. 29 Odo 63/2006, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky, sešit 3/2008, poř.č. 31/2008

zpětvzetí žaloby po vydání rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o podaných námitkách, pokud ke zpětvzetí žaloby došlo před tím, než tento nabyl právní moci. Byla-li žaloba vzata zpět ve stadiu odvolacího řízení, rozhodne o zastavení řízení v rozsahu zpětvzetí podle § 222a odst. 1 o.s.ř. odvolací soud, který v rozsahu zpětvzetí zruší rozhodnutí soudu prvního stupně, tedy rozsudek, pokud ve věci nebylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, či směnečný platební rozkaz spolu s rozsudkem, jímž bylo rozhodnuto o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu podaným. Pokud ke zpětvzetí žaloby dojde po té, kdy řízení bylo pravomocně skončeno, soud prvního stupně rozhodne dle § 96 odst. 5 o.s.ř. o tom, že zpětvzetí žaloby není účinné.

IV. Opravné prostředky

1. Odvolání

Rozsudek, kterým soud prvního stupně rozhodl o námitkách žalovaného, může být přezkoumán v odvolacím řízení, které je upraveno v § 201 a násl. o.s.ř. Předmětem přezkumu v odvolacím řízení bude nikoli samotný žalobní nárok, ale pouze správnost postupu soudu v námitkovém řízení, v němž byla posuzována důvodnost námitek žalovaného. Odvolání se podává do patnácti dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozsudku u soudu, který napadený rozsudek vydal (§ 204 odst. 1 o.s.ř.). S ohledem na to, že o nárocích ze směnek v prvním stupni rozhodují soudy krajské (§ 9 odst. 3, písm. p/ o.s.ř.), bude soudem funkčně příslušným k rozhodnutí o podaném odvolání vrchní soud (§ 10 odst. 2 o.s.ř.).

Pokud se rozsudek týká více žalovaných, odvolává se každý z nich sám za sebe, neboť s ohledem na samostatné společenství ve smyslu ustanovení § 91 odst. 1 o.s.ř. sám za sebe v řízení vystupuje. Žalovaní, proti nimž žalobce uplatnil nárok z téže směnky, jsou jako směneční dlužníci vůči majiteli směnky zavázáni vždy rukou společnou a nerozdílnou (čl. I. § 47 ZSS), z čehož plyne, že věřitel má proti každému z nich samostatně uplatnitelné právo. Solidarita mezi nimi zákonem založená neznamena nic jiného, než že plnění poskytnuté jedním z nich zprošťuje ve vztahu ke konkrétnímu věřiteli povinnosti plnit ostatní. Důsledkem skutečnosti, že v odvolacím řízení se přezkoumává pouze správnost posouzení námitek žalovaného, je, že úspěch či neúspěch v odvolacím řízení každého z více žalovaných může být zcela odlišný bez ohledu na to, že nárok byl žalobcem uplatněn z jedné a téže směnky, na níž jsou všichni žalovaní účastni, neboť každý z takto žalovaných může a zpravidla také uplatňuje námitky jiné. Odvoláním podaným jen některým z více žalovaných není proto dotčena právní moc rozsudku ve vztahu k ostatním žalovaným. V případě, že rozsudkem týkajícím se více žalovaných byl ve věci vydaný směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti, nabývá tento dnem právní moci rozsudku účinků pravomocného rozsudku vůči těm žalovaným, jimiž odvolání podáno nebylo.

Soudní poplatek za odvolání proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o námitkách žalovaného, se vyměřuje podle položky 17, písm. a/ nebo b/ sazebníku soudních poplatků s tím, že v případě více žalovaných jako směnečných dlužníků je každý z nich povinen zaplatit soudní poplatek za podané odvolání v plné výši. Argumentace těch žalovaných, kteří se ve směnečném řízení dovolávají úpravy obsažené v ustanovení § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, nemůže obstát, neboť z tohoto ustanovení

vyplývá pouze to, že mají-li účastníci řízení společnou povinnost platit jeden poplatek, platí ho nikoli podílově, nýbrž solidárně. Nelze z něj však jakkoli dovodit, kolik poplatků mají účastníci v té které situaci platit. Při posouzení toho, zda každý z více odvolatelů je nositelem své vlastní poplatkové povinnosti, je proto třeba vycházet z jejich procesního postavení, které je určováno jejich postavením hmotněprávním. I za situace, kdy více žalovaných podá odvolání totožného obsahu v jednom podání, bude každého z nich stíhat povinnost uhradit soudní poplatek tak, jako by se odvolal jen on sám, neboť v takovém případě nejde o nic jiného, než že více odvolání bylo jimi spojeno do téhož podání.

S ohledem na charakter směnky jako oběžného cenného papíru lze ve směnečných řízeních očekávat změny v osobě majitele směnky i ve stadiu odvolacího řízení v míře větší, než je tomu v běžných řízeních. Soudní praxí bylo rozdílně nahlíženo na otázku soudu funkčně příslušného k rozhodnutí o návrhu dle ustanovení § 107a o.s.ř. podaném ve stadiu odvolacího řízení. Nejednota panovala v tom, zda rozhodnutí o tomto návrhu lze podřadit pod úkony, které je povinen provést soud prvního stupně před předložením věci odvolacímu soudu dle ustanovení § 210 o.s.ř. K předestřené otázce Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 22.6.2006, sp.zn. 33 Odo 730/2006 přijal závěr, že rozhodnutí o návrhu podle § 107a o.s.ř., který byl podán po zahájení odvolacího řízení, není procesním úkonem soudu prvního stupně ve smyslu § 210 odst. 2 o.s.ř. a že k takovému rozhodnutí je funkčně příslušný odvolací soud. Nejvyšším soudem bylo poukázáno na to, že smyslem všech úkonů, které je povinen provést soud prvního stupně před předložením spisu odvolacímu soudu, je vytvořit takové podmínky, aby odvolací soud mohl bez dalšího přistoupit k nařízení odvolacího jednání či rozhodnout bez nařízení jednání tam, kde to

procesní předpisy umožňují. Tyto úkony dle dovolacího soudu nemohou zasahovat do merita věci, o níž bylo již (pro soud prvního stupně závazně) rozhodnuto, a to ani v tom směru, že jimi bude měněn okruh účastníků řízení.

Odvolací soud přezkoumá napadený rozsudek podle § 212 o.s.ř. s tím, že při hodnocení věcné správnosti výroku rozsudku soudu prvního stupně musí respektovat nejen zásadu neúplné apelace ovládající odvolací řízení, která znamená, že účastníci nemohou uvádět, s výjimkami v ustanovení § 205a odst. 1 o.s.ř. uvedenými, nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy, ale rovněž zásadu koncentrace řízení námitkového, která platí ve smyslu ustanovení § 211 o.s.ř. i pro odvolací řízení. Na odvolacím soudu tak bude posoudit, zda z hlediska účastníky tvrzených skutečností a důkazů jimi navržených v řízení před soudem prvního stupně byly zjištěny skutečnosti důležité pro rozhodnutí a zda z těchto byl vyvozen správný právní závěr, tedy zda soud prvního stupně projednal žalovaným včas uplatněné námitky nejen co do jejich rozsahu, ale též z hlediska jejich obsahu a předkládaných důkazů, a dále, zda námitky byly soudem prvního stupně hodnoceny z hlediska skutečností, které k prokázání jejich důvodnosti žalovaný v námitkovém řízení tvrdil a prokazoval, a rovněž z hlediska stanoviska, které k těmto námitkám zaujal žalobce.

Vzhledem k tomu, že v ostatním platí pro odvolací řízení, v němž jsou přezkoumávána rozhodnutí soudů prvního stupně vydaná ve směnečných řízeních, shodná pravidla jako při přezkumu rozsudků vydaných v běžných řízeních, lze na ně v plném rozsahu odkázat.

2. Dovolání

Rozsudek, jímž bylo odvolacím soudem rozhodnuto o odvolání podaném některým z účastníků proti rozsudku vydanému soudem prvního stupně v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, lze přezkoumat v dovolacím řízení, jehož úprava je obsažena v § 236 a násl. o.s.ř. Dovolací soud, jímž je vždy Nejvyšší soud České republiky (§ 10a o.s.ř.), bude při podání dovolání omezen nejen tím, jak dovolatel v jím podaném dovolání stanovil meze, v jejichž rámci požaduje přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu, ale též rozsahem obrany tak, jak žalovaným byla uplatněna v námitkách proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu.

Dovolání se podává ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni (§ 240 odst. 1 o.s.ř.). Vedle obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 o.s.ř. musí dovolání obsahovat náležitosti uvedené v § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání lze podat pouze z důvodů vyjmenovaných v § 241a odst. 2 a 3 o.s.ř.

I ve směnečných řízeních platí, že dovolání, které neobsahuje údaje o tom, v jakém rozsahu nebo z jakých důvodů se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, je vadným podáním, které může dovolatel doplnit o chybějící náležitosti jen do uplynutí dovolací lhůty (§ 241b odst. 3 o.s.ř.), a to buď z vlastní iniciativy nebo na výzvu soudu. Pokud se tak ve lhůtě, která je lhůtou propadnou (prekluzivní), nestane, dovolací soud již k pozdějšímu doplnění dovolání nemůže přihlížet z úřední povinnosti a dovolání nezpůsobilé zahájit dovolací řízení musí odmítnout, a to za

přiměřeného použití ustanovení § 43 odst. 2, věty první o.s.ř.³⁷ Tento postup soudu je logickým důsledkem toho, že neuvedením údaje o tom, v jakém rozsahu je rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním napadáno, není vymezena kvantitativní stránka přezkumné činnosti dovolacího soudu, neuvedením dovolacího důvodu pak její kvalitativní stránka. V případě nedostatku v povinném zastoupení (§ 241 o.s.ř.) stanoví § 241b odst. 3, druhá věta o.s.ř., že lhůta k doplnění dovolání o údaje o tom, v jakém rozsahu nebo z jakých důvodů se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, běží až do uplynutí lhůty, která byla dovolateli určena ke splnění této podmínky; požádal-li však dovolatel před uplynutím lhůty o ustanovení zástupce dle ustanovení § 30 o.s.ř., běží lhůta znovu až od právní moci usnesení, kterým bylo o této žádosti rozhodnuto.

Pokud jde o uplatnění dovolacího důvodu, je třeba, aby dovolatel konkrétně uvedl, v čem spatřuje vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, či v čem shledává právní posouzení věci odvolacím soudem nesprávným. Pouhou citací textu ustanovení § 241a odst. 2 o.s.ř. za řádné uplatnění dovolacího důvodu považovat nelze.³⁸

S ohledem na možnost směnku obchodovat v jakémkoli stadiu řízení, v němž byly nároky z ní uplatněny, je třeba poukázat na úpravu obsaženou v ustanovení § 243c odst. 1 o.s.ř., dle kterého pro řízení u dovolacího soudu neplatí mimo jiné ustanovení § 107a o.s.ř. I v případě prokázaného převodu práv ze směnky na jiný subjekt tak účastníkem dovolacího řízení zůstává původní žalobce.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.3.2005, sp.zn. 29 Odo 25/2005, Soudní judikatura č. 6/2005, poř.č. 91/2005

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.1.2005, sp.zn. 29 Odo 1060/2003, Soudní judikatura č. 3/2005, poř.č. 31/2005

Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o.s.ř.). Ve směnečných řízeních se neuplatní výjimky ze zásady, že dovolací soud je vázán rozsahem, v jakém se dovolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu, uvedené v ustanovení § 242 odst. 2 o.s.ř., neboť o žádné z tam uvedených situací v těchto řízeních nelze uvažovat. Pro rozhodování o dovolání podaném v řízení, v němž byl uplatněn nárok ze směnky, se v plném rozsahu uplatní úprava obsažená v ustanovení § 243a a násl. o.s.ř. s tím, že i v dovolacím řízení je třeba respektovat zásadu koncentrace námitkového řízení.

3. Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení jako mimořádný opravný prostředek, na jehož základě lze přezkoumat pravomocné rozhodnutí ve věci samé, je přípustná i v řízeních, jejichž předmětem jsou nároky ze směnek. Vzhledem k tomu, že v těchto řízeních nepřichází v úvahu rozhodnutí ve věci samé formou usnesení, bude způsobilým předmětem žaloby na obnovu směnečných řízení rozsudek, jímž soud prvního stupně rozhodl o žalovaným podaných námitkách, případně rozsudek odvolacího soudu, kterým tento rozhodl o podaném odvolání (§ 228 odst. 1 o.s.ř.). Za podmínek ustanovení § 228 odst. 2 o.s.ř. lze žalobou na obnovu řízení napadnout též pravomocné usnesení, kterým byl schválen smír, pravomocný rozsudek pro zmeškání, pravomocný rozsudek pro uznání a též pravomocný směnečný platební rozkaz.

Žaloba na obnovu řízení „slouží k tomu, aby mohl být znovu projednán pravomocně skončený spor nebo jiná právní věc, jestliže tu jsou skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, pro které původní rozhodnutí o věci samé z hlediska správnosti a úplnosti skutkových zjištění a skutkových závěrů nemůže obstát. Žaloba na obnovu řízení je tedy právním institutem, pomocí kterého lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně nebo správně“.³⁹ Za skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které dle § 228 odst. 1, písm. a/ o.s.ř. mohou být důvodem pro obnovu řízení, je třeba považovat pouze takové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které existovaly již v době původního řízení, avšak účastník je nemohl bez svého zavinění použít proto, že o nich nevěděl ani jinak z procesního hlediska nezavinil, že neunesl břemeno tvrzení či břemeno důkazní.

Rozhodnutí soudu o tom, zda jsou důvody pro povolení obnovy již pravomocně skončeného řízení, bude záviset na tom, jakým způsobem původní řízení proběhlo. V případech, kdy proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu byly podány námitky, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem, bude možnost domoci se obnovy takto skončeného řízení širší, než v situaci, kdy námitky žalovaným podány nebyly nebo byly pro jejich opožděnost či neodůvodněnost odmítnuty.

Tento závěr vychází z úpravy obsažené v ustanovení § 228 odst. 2 o.s.ř., dle kterého lze žalobou na obnovu řízení napadnout pravomocný směnečný platební rozkaz v případě, že důvody obnovy podle § 228 odst. 1 o.s.ř. lze vztahovat i na předpoklady, za kterých tento byl vydán. Směnečný platební rozkaz je soudem vydáván ve zkráceném řízení, ve kterém soud vychází pouze ze žalobcem

³⁹ Bureš/Drápal/Krčmář a kol., Občanský soudní řád, komentář – II. díl, 7. vydání, C.H.Beck 2006, str. 1190

předloženého prvopisu směnky, případně z dalších listin nutných k úspěšnému uplatňování práv z ní, přičemž posoudí, zda jde o listinu odpovídající skutkovým tvrzením v žalobě, zda nejsou pochybnosti o její platnosti a pravosti, a dále zda v žalobě uvedený žalovaný může být ze směnky směnečně zavázán a v žalobě uvedený žalobce, zda může být z této směnečně oprávněn. Jiné okolnosti soud před vydáním směnečného platebního rozkazu nezkoumá a je jeho povinností při splnění všech zákonných předpokladů ve zkráceném řízení směnečný platební rozkaz vydat. Poté je již věcí žalovaného, zda proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu uplatní relevantní obranu. Z uvedeného je zřejmé, že důvodem obnovy řízení skončeného pravomocným směnečným platebním rozkazem by mohly být pouze nové skutečnosti či okolnosti, které by soud při vydání směnečného platebního rozkazu nevzal v úvahu a které by mohly podmínky pro jeho vydání zpochybnit. Půjde tak o případy spíše výjimečné.⁴⁰ Vzhledem k tomu, že předpokladem pro vydání směnečného platebního rozkazu není provedení dokazování, nepřichází u něho v úvahu důvod pro obnovu řízení uvedený v § 228 odst. 1, písm. b/ o.s.ř. a poukaz na nové důkazy ve smyslu § 228 odst. 1, písm. a/ o.s.ř.

Pokud ve věci proběhlo námitkové řízení, bude třeba důsledně a precizně posoudit, zda skutečnosti uváděné jako důvod obnovy řízení, nebylo možno uplatnit již v řízení o směnečném nároku, a to vždy s přihlédnutím k tomu, zda tyto nastaly v běžící lhůtě k podání námitek či po jejím uplynutí. Obnovení řízení pro skutečnosti, které žalovaný mohl a měl uplatnit v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, by znamenalo nepřípustné obcházení zásady

⁴⁰ Shodně též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.7.1998, sp.zn. 5 Cmo 455/98, Soudní rozhledy č. 3/1998

koncentrace řízení vyjádřené v ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř. a ve svém důsledku by vedlo k poškození žalobce.

V případě, že účastník byl v řízení zastoupen opatrovníkem jemu ustanoveným postupem dle ustanovení § 29 o.s.ř., nelze považovat za nové ty skutečnosti nebo důkazy, které zde v době původního řízení byly a které účastníkem nebyly uplatněny z důvodu, že za něj v řízení jednal opatrovník. Postavení opatrovníka jako zástupce na základě rozhodnutí soudu je stejné jako postavení zmocněnce na základě plné moci a tedy procesní následky jednání opatrovníka, který za účastníka jedná jeho jménem, se přičítají přímo tomuto účastníkovi. Vědomost o skutečnostech nebo důkazech, popřípadě zaviněné nesplnění povinnosti tvrdit a povinnosti navrhnout důkazy se za situace, kdy účastníka zastupuje opatrovník, pojí s osobou účastníka; jinak řečeno, věděl-li o skutečnostech nebo důkazech v době, kdy probíhalo původní řízení, účastník, platí totéž o jeho opatrovníkovi.⁴¹

Problematickou se jeví otázka žaloby na obnovu řízení podané proti rozhodnutí již opatřenému doložkou právní moci, u kterého se následně zjistí, že právní moc u něj nenastala. Typicky půjde o případ, kdy směnečný platební rozkaz byl žalovanému doručen postupem dle ustanovení § 50c odst. 4 o.s.ř. a kdy následně bude prokázáno, že účinky doručení nenastaly, neboť žalovaný se na adrese, na které mu byla písemnost uložena, nezdržoval. Soud vycházející z údajů na obálce vrácené poštou a opatřené potvrzením pošty o uložení zásilky na poště vezme za prokázané, že žalovaný se na adrese, na kterou mu byla zásilka doručována, v rozhodném

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.5.2003, sp.zn. 20 Cdo 1173/2002, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 26/2004, číslo judikátu C 1964

období zdržoval a tuto si přes výzvu pošty nevyzvedl. Vzhledem k tomu, že jde o vyvratitelnou domněnku, lze toto zjištění soudu kdykoli - tedy i poté, kdy soud rozhodnutí opatřil doložkou právní moci - vyvrátit. Podání žaloby na obnovu řízení v takovém případě je předčasné, neboť s ohledem na neúčinnost doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému zde není pravomocného rozhodnutí, které by bylo žalobou napadnutelné. Soud by proto měl žalobu na obnovu řízení jako nepřípustnou zamítnout a v řízení o nároku na zaplacení směnečné pohledávky přistoupit k vyškrtnutí již vyznačené právní moci, k vyrozumění žalobce o této skutečnosti a k novému doručení již vydaného směnečného platebního rozkazu žalovanému, který tak bude mít možnost obranu jím nesprávně uplatněnou v žalobě na obnovu řízení uplatnit formou námitek.

Dle mého názoru není prostor pro to, aby soud žalobu na obnovu řízení podanou proti nepravomocnému směnečnému platebnímu rozkazu posoudil podle jejího obsahu jako námitky, jak judikoval Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 26.3.2007, sp.zn. 12 Cmo 232/2006.⁴² Soud v odůvodnění tohoto usnesení konstatoval, že návrh na obnovu řízení žalovaným podaný proti směnečnému platebnímu rozkazu v době, kdy stále běžela lhůta pro podání námitek, obsahoval též skutková a právní tvrzení směřující přímo proti směnečnému platebnímu rozkazu a že tato tvrzení jsou při aplikaci ustanovení § 41 odst. 2 o.s.ř. svým obsahem námitkami proti směnečnému platebnímu rozkazu včas podanými, o kterých soudem prvního stupně nebylo rozhodnuto a v rámci žaloby na obnovu řízení ani být rozhodnuto nemohlo. V uvedeném případě soud sice řešil situaci, kdy vydaný směnečný platební rozkaz neobsahoval poučení o lhůtě k podání námitek, a uzavřel, že v takovém případě lhůta k jejich podání je analogicky dle

⁴² Soudní rozhledy č. 2/2008

ustanovení § 204 odst. 2, věta druhá o.s.ř. tři měsíce ode dne doručení směnečného platebního rozkazu, nicméně ve své podstatě jde o situaci obdobnou s jeho neúčinným doručením, které bylo soudem zjištěno až v době, kdy směnečný platební rozkaz již byl opatřen doložkou právní moci. I když ustanovení § 41 odst. 2 o.s.ř. ukládá soudu posoudit každý úkon podle jeho obsahu a v závislosti na tom pak činit příslušné kroky soudním řádem pro ten který úkon předpokládané, je třeba při hodnocení procesních úkonů účastníků respektovat jisté hranice a úkonu účastníka, který jím byl učiněn určitým a srozumitelným způsobem, nepřikládat jiný, než jím sledovaný účel. Shodný závěr vyslovil Nejvyšší soud České republiky v usnesení ze dne 27.7.2007, sp.zn. 21 Cdo 2704/2006, ve kterém zdůraznil, že § 41 odst. 2 o.s.ř. soudu neumožňuje, aby „domýšlel“ obsah úkonu nebo z obsahu úkonu činil závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají. Pokud tedy žalovaný proti směnečnému platebnímu rozkazu, o kterém se domnívá (lhostejno zda na základě poznatků získaných ze spisu či na základě jím provedeného posouzení stavu řízení), že již nabyl účinků pravomocného rozsudku, podá žalobu na obnovu řízení, ve které jednoznačně projeví vůli dosáhnout obnovení původního řízení, nelze takové podání posoudit jako námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, které sledují zcela jiný cíl, a to zrušení již vydaného směnečného platebního rozkazu. Jestliže žaloba na obnovu řízení může být přípustně podána jen proti pravomocnému rozhodnutí soudu, musela by být i v tomto případě zamítnuta.⁴³

Pokud jde o náležitosti žaloby na obnovu řízení (§ 232 odst. 1 o.s.ř.), o lhůtu k jejímu podání (§ 233 a 234 o.s.ř.), příslušnost soudu k rozhodnutí o ní (§ 235a o.s.ř.) a způsob, jakým soud o

⁴³ srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.1.2004, sp.zn. 21 Cdo 2103/2003, Soudní judikatura č. 2/2004, poř.č. 28/2004

žalobě rozhoduje (§ 235e a § 235f o.s.ř.) a jak postupuje po povolení obnovy soud prvního stupně (§ 235h o.s.ř.), neuplatní se v případě žalob na obnovu směnečných řízení žádná odchylka a tedy v plném rozsahu platí úprava stejná jako pro kterékoli jiné sporné řízení.

4. Žaloba pro zmatečnost

Na rozdíl od žaloby na obnovu řízení se žalobou pro zmatečnost podanou dle ustanovení § 229 o.s.ř. nelze domáhat nápravy případných pochybení ve zjištění skutkového stavu věci nebo při jejím právním posouzení. Žaloba pro zmatečnost je opravný prostředek, který v občanském soudním řízení slouží k tomu, aby mohla být zrušena rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková rozhodnutí byla dodatečně odstraněna, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná. Žalobou pro zmatečnost lze napadnout - jak vyplývá z ustanovení § 229 o.s.ř. - pouze pravomocná rozhodnutí soudu a jen z důvodů v tomto ustanovení uvedených. Z hlediska svého zařazení v systému opravných prostředků tedy žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek

Žalobou pro zmatečnost lze napadnout rozhodnutí vydaná ve směnečném řízení za stejných podmínek, jak jsou uvedeny v § 229 a násl. o.s.ř. Řízení a rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost v těchto případech probíhá podle pravidel, jak tato jsou vymezena v § 229 a násl. o.s.ř. a lze tak na ně bez dalšího odkázat.

V. ZÁVĚR

Z toho, co bylo o vymáhání práv ze směnek v občanském soudním řízení řečeno, je zřejmé, že směnečné procesněprávní vztahy jako vztahy vznikající mezi procesními subjekty při projednávání a rozhodování nároků ze směnek vykazují celou řadu odlišností od procesněprávních vztahů vznikajících mezi subjekty civilního procesu, v němž jsou projednávány a rozhodovány nároky z jiných právních vztahů. Třebaže všechny tyto odlišnosti jsou ku prospěchu žalobce, který se svých práv ze směnky v soudním řízení domáhá, nelze na tyto výhody pohlížet jako na porušení principu rovnosti účastníků soudního řízení, který je jedním ze základních principů civilního procesu zakotveným v čl. 96 odst. 1 Ústavy České republiky, v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a v ustanovení § 18 o.s.ř. Ve směnečných procesněprávních vztazích, které navazují na směnečné hmotněprávní vztahy, se v procesní rovině odráží základní principy, jimiž je ovládána právní povaha směnky. Pokud by tomu tak nebylo, docházelo by v soudním řízení k popření podstaty směnky ztělesňující abstraktní, nesporné a přísně formální závazky.

Žalobce uplatňující nároky ze směnky ve zkráceném směnečném řízení postupem dle ustanovení § 175 o.s.ř. tak získává tyto výhody:

- rychlejší rozhodnutí o nároku ze směnky formou směnečného platebního rozkazu,
- povinnost žalobce tvrdit a dokazovat pouze nároky ze směnky, nikoli vztahy se směnkou související (kauzální vztahy),

- možnost náhradního doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému,
- zásada koncentrace ovládající řízení o námitkách žalovaným podaných proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu,
- námitky podané jen některým z více žalovaných se žádným způsobem nedotýkají povinnosti uložené směnečným platebním rozkazem ostatním žalovaným a tedy možnost žalobce vůči těmto již vést exekuční řízení,
- rušení směnečného platebního rozkazu pro jeho nedoručitelnost pouze vůči tomu žalovanému, kterému se směnečný platební rozkaz nepodařilo doručit,
- důkazní břemeno prokázání důvodnosti námitek proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu a jejich vlivu na směnečný závazek nese v plném rozsahu žalovaný,
- pravomocný rozsudek, kterým se v námitkovém řízení zrušuje směnečný platební rozkaz, nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté.

Žalovaný, proti němuž jsou práva ze směnky ve zkráceném směnečném řízení uplatněna, se v důsledku shora uvedeného ocitá ve složité a skutečně nezáviděníhodné situaci, což platí zejména pro ty žalované, kteří nejsou dostatečně obeznámeni s hmotněprávní úpravou směnek a s procesní úpravou uplatňování nároků z nich v soudním řízení. Valná většina dlužníků zakládá své směnečné závazky zcela neuváženě bez jakékoli znalosti všech souvislostí směnečných vztahů a bez uvědomění si toho, že obrana proti těmto závazkům je v případném soudním řízení omezena nejen z hlediska věcného, ale i z hlediska časového. Na druhou stranu i sám žalobce, který nevládne odpovídajícími znalostmi zákonné úpravy směnek, může nesprávným procesním postupem zcela znehodnotit práva, která ze směnky má.

Pokud jde o stávající právní úpravu zkráceného směnečného řízení, tato nedává odpověď na řadu otázek, potřeba jejichž řešení v průběhu řízení vyvstává. Soudům pak nezbývá, než s procesními situacemi, které nejsou normativně řešeny, se vypořádat za použití analogie či cestou přiměřeného užití jiných ustanovení o.s.ř., které jsou dané situaci nejbližší. Třebaže každá analogie v procesním právu je s ohledem na kogentní povahu procesních norem problematická, bude často nutným východiskem, neboť její odmítnutí by ve svém důsledku znamenalo popření principů, na kterých stojí civilní proces. Dalším problémem je výkladová nejednota panující v přístupu soudů k řešení některých otázek, která je v právním státě jevem vyloženě nežádoucím. I přes poměrně rozsáhlou judikaturu, která se s některými problematickými otázkami zkráceného směnečného řízení přesvědčivě vypořádala a kterou lze, pokud jde o jí prezentované výklady či aplikační zásady, využít ve skutkově či právně podobných věcech, by úprava obsažená v § 175 o.s.ř. jako základním procesním ustanovení stran směnečných řízení měla být v budoucnu precizována cestou jeho novelizace.

Potřebnou se jeví zejména novelizace ustanovení § 175 odst. 2 o.s.ř., které v otázce nedoručitelnosti směnečného platebního rozkazu a v otázce opravy případných chyb ve směnečném platebním rozkazu odkazuje na úpravu běžného platebního rozkazu (§ 173 odst. 2 a § 174 odst. 4 ve spojení s § 164 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že z důvodů vysvětlených v kapitole III. bod 2., 2.8. nelze v případě nedoručitelnosti směnečného platebního rozkazu pouze některému ze žalovaných tento rušit i ve vztahu k ostatním žalovaným, není odkaz na ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. správný, neboť z něj vyplývá povinnost soudu směnečný platební rozkaz

zrušit v plném rozsahu i v případě, že tento se nepodaří doručit i jen jednomu z více žalovaných. Zrušení směnečného platebního rozkazu pro jeho nedoručitelnost by tak mělo být upraveno přímo v ustanovení § 175 o.s.ř. s tím, že pro případ jeho nedoručitelnosti pouze některému z více žalovaných by bylo stanoveno, že soud směnečný platební rozkazu zruší pouze vůči tomuto žalovanému. V souvislosti s opravným usnesením směnečného platebního rozkazu by bylo vhodné do § 175 o.s.ř. zapracovat důsledky provedené opravy na běh námitkové lhůty, tedy stanovit, že tato běží znovu od právní moci opravného usnesení týkajícího se výroku směnečného platebního rozkazu v části přiznaných nároků ze směnky, a to buď přímo nebo alespoň odkazem na přiměřené užití ustanovení § 204 odst. 1, druhá věta o.s.ř.

K odstranění nejednotných výkladů by nepochybně přispělo doplnění ustanovení § 175 o.s.ř. o výčet procesních institutů, které ve zkráceném směnečném řízení nejsou přípustné po podání námitek proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. Úpravu by bylo možno provést způsobem podobným, jak činí ustanovení § 216 o.s.ř. pro odvolací řízení.

Vzhledem k tomu, že zákon nedává odpověď na otázku, jak naložit s již vydaným směnečným platebním rozkazem v případech, kdy je třeba směnečné řízení zastavit z jiného důvodu než pro zpětvzetí žaloby (§ 96 odst. 2 o.s.ř.), bylo by žádoucí i tyto situace legislativně řešit. Příkladem lze uvést zastavení řízení v případě, že až v námitkovém řízení byl zjištěn některý z neodstranitelných nedostatků řízení (§ 104 odst. 1 o.s.ř.), zastavení řízení pro ztrátu procesní subjektivity (§ 107 odst. 5 o.s.ř.) či zastavení řízení, jestliže toto bylo přerušeno podle § 110 o.s.ř. a nebyl podán návrh na pokračování v něm podle § 111 odst. 3 o.s.ř. Ve všech těchto

případech soudy směnečný platební rozkaz ruší za použití analogie, neboť stav, že tento by jako meritorní rozhodnutí nebyl spolu se zastavením řízení odstraněn, připustit nelze. Uvedenou situaci by bylo možno upravit obdobně jako v případě zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby poté, co již soud o věci rozhodl, pokud toto rozhodnutí ještě není v právní moci (§ 96 odst. 2 o.s.ř.).

V zájmu předejití různým výkladům a s tím souvisejícím nejednotným postupům soudů v případě smíru účastníky uzavřeného ve stadiu námitkového řízení (viz kapitola III. bod 3.) se poměrně naléhavou jeví též legislativní úprava této otázky. Pokud by zákonodárce smír v námitkovém řízení shledal přípustným, bylo by třeba do textu zákona zapracovat, že v případě schválení uzavřeného smíru soud současně zruší již vydaný směnečný platební rozkaz a že odvolání proti takovému usnesení není přípustné. V opačném případě by mělo ze zákona jednoznačně vyplývat, že ve stadiu řízení o námitkách již smír uzavřít nelze.

Vzhledem k tomu, že pro dlužníky, kteří se námitkami brání povinnosti jim uložené směnečným platebním rozkazem, může být matoucí ustanovení § 154 odst. 1 o.s.ř., dle kterého je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení, mělo by přímo ze zákona vyplývat, že v případě směnečného platebního rozkazu tomu tak není, tedy že pro posouzení důvodnosti námitek je rozhodný stav v době, kdy směnečný platební rozkaz byl vydán.

Z hlediska úvah nad případnou novelizací právní úpravy zkráceného směnečného řízení si zvláštní pozornosti zaslouží otázka lhůty k podání námitek proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. Zákonodárce při jejím stanovení vycházel ze základních principů, na kterých stojí hmotné právo směnečné, a

určením lhůty k podání námitek v délce pouhých tří dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému refletoval v procesní rovině abstraktnost, nespornost a přísnou formálnost směnečných závazků. Není pochyb o tom, že směnečnému dlužníkovi, proti němuž právo ze směnky bylo v soudním řízení uplatněno, nelze poskytnout lhůtu k jeho obraně stejným způsobem, jak tato je stanovena pro odvolání proti rozsudku vydanému v běžném řízení či pro odpor proti platebnímu rozkazu vydanému v řízení rozkazním, neboť směnka ztělesňuje abstraktní závazek zaplatit konkrétní peněžitou částku, kterému koresponduje právo řádného majitele směnky domáhat se plnění z ní bez prokazování jakýchkoli dalších skutečností. I proti platné a pravé směnce se však směnečný dlužník může ubránit, a to cestou námitek, jež mají původ v obecněprávních vztazích, které směnku provázejí, jak vyplývá z čl. I. § 17 ZSS. S ohledem na zásadu koncentrace námitkového řízení tak žalovaný musí ve všech případech učinit nejpozději do konce lhůty k podání námitek. Vzhledem k tomu, že do této lhůty se započítávají soboty, neděle a svátky, dostávají se ti žalovaní, kterým byl směnečný platební rozkaz doručen v pátek či v den před svátkem, do obtížné situace, neboť lhůta k podání námitek v takovém případě zahrnuje víkend či svátek, čímž může být možnost účinné obrany do značné míry ztížena. Platí to zejména pro ty žalované, kteří uplatňují námitky ze vztahů, na kterých nebyli osobně účastni. Ze všech těchto důvodů se jeví účelným lhůtu k podání námitek stanovit v délce pěti dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu, neboť takto určenou lhůtu již lze pro účely řádného uplatnění námitek považovat za dostatečnou. Stávající námitková lhůta je lhůtou extrémně krátkou, která v řadě případů žalované vyloučí z možnosti se v soudním řízení účinně hájit, čímž dochází k popření jejich práva na soudní ochranu.

Závěrem lze shrnout, že směnka jako listina, v níž je právo jejího majitele přímo vtěleno (inkorporováno), je instrumentem vylučujícím jakékoli pochybnosti o obsahu a kvalitě závazku, který směnečný dlužník na sebe přebírá. V tom je nesporná výhoda směnky, neboť každému subjektu s ní přicházejícímu do styku je bez dalšího zřejmé, jaká práva a tomu odpovídající závazky z ní plynou. Jde o instrument jednoduchý z hlediska založení směnečněprávního vztahu a rovněž z hlediska výkonu práv z něj, což nepochybně přispívá ke stále častějšímu využití směnky subjekty vstupujícími do právních vztahů nejrůznějšího charakteru. Na druhou stranu jde o instrument, který může mít při neopatrném použití pro účastníky směnečných vztahů dopady vyloženě katastrofální. Týká se to zejména směnečných dlužníků, kteří v mnoha případech vstupují do směnečných vztahů, aniž by měli alespoň základní povědomí o tom, co jejich podpis na směnce znamená, a kteří sami sebe tím, že svá práva nedostatečně střeží, staví do situace, kdy možnost jejich obrany proti směnce je minimální či v horším případě nulová.

Při nakládání se směnkou je proto třeba důsledně respektovat veškerá specifika, která tento instrument oproti jiným právním úkonům vykazuje. Pokud takto ke směnce přistoupí všichni účastníci směnečněprávního vztahu, není žádného důvodu se směnky obávat.

Seznam použité literatury:

- Bureš/Drápal/Krčmář a kol., **Občanský soudní řád, komentář** – I. a II. díl, 7. vydání, C.H.Beck 2006
- Winterová, A. a kol., **Civilní právo procesní**, 4.aktualizované vydání, Linde Praha, a.s.
- Kovařík, Z.: **Zákon směnečný a šekový, komentář**, 1. vydání, C.H.Beck, 1997
- Kovařík, Z.: **Směnka a šek v České republice**, C.H.Beck/SEVT, 1994
- Kovařík, Z., **Směnka jako zajištění**, C.H.Beck, 2002
- Kovařík, Z., **Přehled směnečné judikatury**, 3. vydání, Aspi, a.s., 2005

Seznam použité judikatury:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20.2.1996, sp.zn. 5 Cmo 109/95, Soudní rozhledy č. 5/1996: Podá-li odpůrce proti směnečnému platebnímu rozkazu opožděné námitky, soud je podle § 175 odst. 3 o.s.ř. odmítne. Když však odpůrce určité námitky včas podá, postupuje soud podle § 175 odst. 4 o.s.ř. a nařídí jednání k projednání námitek a rozhodne rozsudkem o ponechání v platnosti nebo zrušení námitkami napadeného směnečného platebního rozkazu. Jsou-li podány ještě další dodatečné námitky, soud je neodmítá, ale podle § 175 odst. 4 o.s.ř. k nim nepřihlédne, což vyjádří v rozsudku.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.9.1996, sp.zn. 5 Cmo 631/95, Soudní rozhledy č. 2/1997: I když není pochybností o platnosti a pravosti směnky, postupuje soud správně, nevydá-li směnečný platební rozkaz, jestliže již mezitím odpůrce zcela zřejmě uvedl, že směnku zaplatit nehodlá, proč placení odmítá a jeho důvody nejsou zřejmě nesmyslné.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9.1998, sp.zn. 9 Cmo 375/98, Obchodní právo č. 11/1998: Třídenní lhůta pro podání námitek do směnečného platebního rozkazu vymezuje konec lhůty a nikoliv její začátek. Začátek této lhůty je vymezen vydáním směnečného platebního rozkazu. To znamená, že všechny námitky podané odpůrcem v období ode dne vydání směnečného platebního rozkazu do uplynutí třetího dne od jeho řádného doručení je třeba pokládat za právně relevantní, i když se o obsahu směnečného platebního rozkazu odpůrce dozvěděl jiným způsobem.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.7.1998, sp.zn. 5 Cmo 455/98, Soudní rozhledy č. 3/1998: Z povahy věci vyplývá, že důvodem obnovy řízení v případě, kdy je rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, nemohou být důkazy, jež nemohly být zatím použity, ale pouze okolnosti, které přísluší soudu zkoumat dříve, než směnečný platební rozkaz vydá.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.7.2002, sp.zn. 5 Cmo 236/2002, Soudní rozhledy č. 10/2002: I. Pokud soud dříve, než přistoupí k doručení směnečného platebního rozkazu, obdrží žalovaným vystavenou procesní plnou moc, doručí soud směnečný platební rozkaz tomuto známému zástupci žalovaného. II. Příkaz podat námitky je organickou součástí výroku směnečného platebního rozkazu. Nejde tedy o poučení o možnosti procesního postupu, jako je tomu při poučování o možnosti podat odpor u platebního rozkazu anebo podat odvolání při usneseních nebo rozsudcích.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.9.2002, sp.zn. 9 Cmo 372/2002, Právní rozhledy č. 1/2003: Též ve směnečných věcech je nutno zrušit směnečný platební rozkaz v plném rozsahu, nepodaří-li se jej doručit i jen jednomu ze žalovaných

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.3.2003, sp.zn. 9 Cmo 414/2002, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 5/2004, poř.č. 40/2004: Námitka místní nepřislušnosti soudu prvního stupně sama o sobě není odůvodněnou námitkou proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.4.2004, sp.zn. 9 Cmo 62/2003, Obchodní právo č. 2/2005: Podstatnou náležitostí směnečné žaloby je i identifikace směnečného závazku žalovaného z toho hlediska, v jakém směnečném postavení byl žalovaným závazek ze směnky přijat. Nejde přitom jen o formalitu, ale o základní kritérium, na základě kterého soud zkoumá oprávněnost směnečného nároku. Na směnce totiž může být jedna a táž osoba podepsána v různých postaveních, přičemž podmínky pro úspěšné uplatnění práv ze směnky, resp. podmínky pro úspěšnou obranu proti uplatněnému směnečnému nároku se mohou značně lišit podle toho, v jakém postavení je tato osoba směnečně žalována.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.4.2003, sp.zn. 5 Cmo 151/2003, Soudní rozhledy č. 2/2005: Obsahuje-li žaloba o zaplacení směnky rozporná tvrzení o žalované směnce, která vedle sebe neobstojí, půjde zpravidla o vady, které brání projednání žaloby. Nebude-li tato vada přes výzvu soudu odstraněna, nezbude, než žalobu odmítnout.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.11.2005, sp.zn. 12 Cmo 255/2004, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 10/2005: Je-li předmětem odvolacího řízení pouze výrok o nákladech řízení, nepřichází postup podle § 107a o.s.ř. v úvahu.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2006, sp.zn. 12 Cmo 233/2005, Obchodní právo č. 5/2006: Tvrdí-li směnečný dlužník, že směnku nepodepsal, má důkazní povinnost k tomuto tvrzení směnečný dlužník a není na majiteli směnky, aby prokázal opak.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.10.2005, sp.zn. 5 Cmo 359/2005, Soudní rozhledy č. 6/2007: Námitky je nutno podat u soudu, který napadaný směnečný platební rozkaz vydal, nebo je tomuto soudu zaslat. Jsou-li podány u jiného soudu nebo jinému soudu zaslány, je třídenní lhůta k podání námitek zachována jen tehdy, pokud v této lhůtě soud, který rozkaz vydal, námitky od soudu, kterému byly nesprávně zaslány nebo u něho nesprávně podány, obdrží.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.2.2006, sp.zn. 5 Cmo 42/2006, Právní rozhledy č. 1/2007: Směnečný platební rozkaz, který nelze žalovanému doručit, musí být podle § 175 odst. 2 o.s.ř. ve spojení s § 173 odst. 2 o.s.ř. zrušen. Není přípustné ustanovit žalovanému, který je neznámého pobytu, opatrovníka podle § 29 odst. 3 o.s.ř. jen pro účely doručení tohoto platebního rozkazu. Pro další pokračování v řízení, jež bude následovat poté, co byl zrušen směnečný platební rozkaz, to možné je.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26.3.2007, sp.zn. 12 Cmo 232/2006, Soudní rozhledy č. 2/2008, str. 52: Doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému s již vyznačenou doložkou právní moci způsobuje prodloužení lhůty pro podání námitek na tři měsíce od tohoto doručení.

Usnesení Vrchního soudu v Praze dne 24.7.2006, sp.zn. 5 Cmo 275/2006, Právní rozhledy č. 5/2007: Nelze-li při více žalovaných doručit směnečný platební rozkaz jen některému nebo některým ze žalovaných, zruší soud tento rozkaz jen ve vztahu k tomu žalovanému nebo žalovaným, kterým směnečný platební rozkaz nelze doručit, a nikoliv vůči těm žalovaným, u kterých takové překážky není.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2.3.1999, sp.zn. 32 Cdo 2383/98, Soudní judikatura č. 8/1999: Důkazní břemeno prokázání kauzálních námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nese žalovaný.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.10.2000, sp.zn. 22 Cdo 617/99, Právní rozhledy č. 2/2001: U soukromých listin je třeba rozeznávat jejich pravost (tedy skutečnost, že soukromá listina pochází od toho, kdo je v ní uveden jako vystavitel) a správnost (pravdivost). Popírá-li vystavitel pravost listiny, leží důkazní břemeno ohledně pravosti na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených pro sebe vyvozuje příznivé právní důsledky.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.3.2004, sp.zn. 29 Odo 227/2002, Soudní judikatura č. 3/2004: Poučení, že ve věci může být žalována i jiná osoba nebo že namísto dosavadního žalovaného má být žalována jiná osoba, součástí poučovací povinnosti soudů není.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.6.2004, sp.zn. 29 Odo 806/2002, Soudní judikatura č. 7/2004: Vedlejší účastenství v řízení (§ 93 o.s.ř.) nelze založit proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.5.2003, sp.zn. 20 Cdo 1173/2002, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 26/2004, číslo judikátu C 1964: Věděl-li účastník řízení zastoupený opatrovníkem ustanoveným mu soudem o skutečnostech nebo důkazech v době, kdy probíhalo původní řízení, nemůže se v návrhu na obnovu řízení dovolávat jejich novosti, i když jeho opatrovník o nich nevěděl.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.12.2003, sp.zn. 29 Odo 526/2003, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 28/2004, číslo judikátu C 2431: Procesní nástupnictví při singulární sukcesi se uplatní i ve směnečném řízení.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.3.2004, sp.zn. 29 Odo 878/2003, Soudní judikatura č. 3/2004: K přechodu práv ze směnky na řad při jejím zaplacení avalelem není nutný rubopis - k přechodu dochází pouhým zaplacením směnky. Pokud však chce avalista, na kterého přešla práva ze směnky, tato práva převést na další osobu, je k převodu práv rubopis nezbytný.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.1.2005, sp.zn. 29 Odo 1060/2003, Soudní judikatura č. 3/2005, poř.č. 31/2005: Pouhá citace textu ustanovení § 241a odst. 2 (případně též odstavce 3) o.s.ř. není řádným uplatněním dovolacího důvodu. Není-li takto formulované dovolání doplněno o údaj o tom, z jakých důvodů se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, ve lhůtě určené v ustanovení § 241b odst. 3 o.s.ř., Nejvyšší soud je bez dalšího odmítne podle § 43 odst. 2 o.s.ř.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.1.2004, sp.zn. 21 Cdo 2103/2003, Soudní judikatura č. 2/2004, poř.č. 28/2004: Nejde o případ uvedený v ustanovení § 235f o.s.ř., zamítá-li soud žalobu pro zmatečnost proto, že byla podána po uplynutí lhůty, která počíná běžet od doručení napadeného rozhodnutí. K projednání žaloby pro zmatečnost a k rozhodnutí o ní proto soud vždy nařídí jednání.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.3.2005, sp.zn. 29 Odo 25/2005, Soudní judikatura č. 6/2005, poř.č. 91/2005: Lhůta k doplnění tzv. blanketního dovolání o dovolací důvody, stanovená v § 241b odst. 3 o.s.ř., je lhůtou zákonnou, jejíž zmeškání vede k odmítnutí dovolání; to platí i tehdy, běží-li tato lhůta až do uplynutí lhůty, určené dovolateli soudem ke splnění podmínky povinného zastoupení (§ 241 o.s.ř.). Postupem podle § 55 o.s.ř. může soud rozhodnout jen o prodloužení lhůty k odstranění nedostatku povinného zastoupení, nikoli o prodloužení lhůty k doplnění dovolacích důvodů.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.9.2006, sp.zn. 32 Odo 1019/2005, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit CD 5/2007, číslo judikátu C 4739: O procesním nástupnictví nelze rozhodnout poté, co bylo o věci pravomocně rozhodnuto.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.7.2007, sp.zn. 29 Odo 63/2006, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky, sešit 3/2008, poř.č. 31/2008: K námitce započtení uplatněné po vydání směnečného platebního rozkazu soud při rozhodování o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti, nepřihlíží.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.6.2006, sp.zn. 33 Odo 730/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 4/2007, číslo judikátu C 4552: Rozhodnutí o návrhu podle § 107a o.s.ř., který byl podán po zahájení odvolacího řízení, není procesním úkonem soudu prvního stupně ve smyslu § 210 odst. 2 o.s.ř.; k takovému rozhodnutí je funkčně příslušný odvolací soud.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.12.2006, sp.zn. 29 Odo 1285/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit 6/2008, číslo judikátu C 4890: Podmínkou pro převod směny na řad je, vedle rubopisu, její předání.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.10.2006, sp.zn. 20 Cdo 2142/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit CD 5/2007, číslo judikátu C 4569: Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu podané jedním ze žalovaných, kteří mají v řízení postavení samostatných společníků, nemají vliv na právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu ve vztahu k dalším žalovaným.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.7.2007, sp.zn. 21 Cdo 2704/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.BECK, sešit CD 6/2008, číslo judikátu C 5207: Ustanovení § 41 odst. 2 o.s.ř. soudu ukládá posuzovat procesní úkon účastníka bez zřetele k tomu, jak jej účastník označil nebo zda jej vůbec označil, neumožňuje mu však, aby „domýšlel“ obsah úkonu nebo z obsahu úkonu činil závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají. Obdobně se podle obsahu a nikoliv jen podle označení posuzují jednotlivé náležitosti procesního úkonu, zejména vymezení odvolacího nebo dovolacího důvodu a důvodu obnovy řízení nebo zmatečnosti.

Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.6.1998, Cpjn 19/98, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbířky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod XXIV.: K přerušení řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, dochází ze zákona – prohlášením konkursu na majetek dlužníka. Soud tuto skutečnost poznamená do příslušného spisu, jakmile se o ní dozví. Ukáže-li se to pro další postup v řízení potřebné, neprodleně o tom uvědomí správce konkursní podstaty a účastníky tohoto řízení; žádné vlastní rozhodnutí o přerušení řízení však nevydává. Prohlášením konkursu se přerušuje i řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí. Bylo-li řízení přerušeno v době, kdy účastníkům běžela lhůta k podání odvolání, odporu nebo námitek, nenabývá soudní rozhodnutí právní moci.

Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.6.2007, Cpjn 19/2006, Sbířka soudních rozhodnutí a stanovisek č. 7/2007, R 63/2007 civ.: Písemné vyhotovení usnesení, kterým soud prvního stupně vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření v plném rozsahu a nařídil navrhovatelem požadované předběžné opatření bez slyšení ostatních účastníků řízení nebo sice po jejich slyšení, přičemž žádný z nich nevyslovil před rozhodnutím soudu s navrženým předběžným opatřením nesouhlas, nemusí obsahovat odůvodnění.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23.8.2005, sp.zn. IV.ÚS 63/2005, Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu, sešit 38/2005, číslo judikátu 163/2005: Rozsudek pro zmeškání je formální institut, který podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného. Soud proto musí v každém jednotlivém případě dříve, než přistoupí k vydání rozsudku pro zmeškání, resp. než rozhodne o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání, pečlivě uvážit, zda důvod zmeškání, stejně tak jako časový rozsah zmeškání žalovaného při prvním jednání, jsou omluvitelné. Při rozhodování o případném vydání rozsudku pro zmeškání, resp. při rozhodování o návrhu žalovaného na zrušení rozsudku pro zmeškání, by měl soud vzít v úvahu rovněž předchozí procesní aktivitu žalovaného, tedy zda se vyjádřil k podané žalobě, zda navrhl důkazy ke své obraně atd. Soud by měl v každém jednotlivém případě přihlídnout rovněž k povaze předmětu sporu. Ústavní soud má za to, že k vydání rozsudku pro zmeškání by soud měl přistupovat uvážlivě a volit tento institut zejména v případech, v nichž nezáměr na straně žalovaného je zřejmý, kdy je žalovaný skutečně nečinný (což vyplývá např. z obsahu a frekvence již dříve učiněných procesních úkonů) a odmítá se aktivně podílet na soudním procesu či úmyslně soudní řízení protahuje. V případech, kdy jinak aktivní účastník neúmyslně pro svůj omyl zmešká první jednání soudu, ale je zřetelný jeho zájem účastnit se soudního řízení a bránit se, není vydání rozsudku pro zmeškání namístě. Prioritou v soudním řízení musí v takovém případě zůstat ochrana práv účastníků soudního řízení, kteří na soudním řízení chtějí aktivně participovat. Hlavním posláním soudního řízení je zajišťovat spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků (§ 1 a 3 občanského soudního řádu). Podmínky pro vydání kontumačního rozsudku musí být proto posuzovány uvážlivě a zdrženlivě, ve sporných a hraničních případech není jeho vydání namístě.